



T.C

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE
İMAL VE TİCARETİ SUÇLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Brahim MAHAMAT SALEH CHEKHADİNE

BURSA-2016



T.C

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE
İMAL VE TİCARETİ SUÇLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Brahim MAHAMAT SALEH CHEKHADİNE

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Timuçin KÖPRÜLÜ

BURSA-2016

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Bilim Dalı'nda 701380003 numaralı Brahim Mahamat Saleh Chekhadine'nin hazırladığı "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu" konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 21/09/2016 günü -saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin olduğuna ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu
Başkanı)

Yard.Doç. Dr. Timuçin KÖPRÜLÜ
Uludağ Üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Zeynel T. KANGAL
Uludağ Üniversitesi

Üye

Yard.Doç.Dr. Asuman Aytekin İNCEOĞLU
Bilgi Üniversitesi



21/09/2016

ULUDAG UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCE INSTITUTE
THESIS ORIGINALITY REPORT

ULUDAG UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCE INSTITUTE
TO THE DEPARTMENT OF PUBLIC LAW

Date: 28/10/2016

Thesis Title/Topic: "Drugs and Stimulants Substances Trafficking Crimes" According to the originality report obtained by myself by using the iThenticate plagiarism detection software and by applying the filtering options stated below on 26/10/2016 for the total of 91 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 23%.

Filtering options applied:

1. Bibliography included
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Uludag University Social Science Institute Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

28.10.2016



Name Surname: Brahim MAHAMAT SALEH CHEKHADINE
Student No: 701380003
Department: Public Law
Program: Public Law
Status: Masters

Advisor
Assist. Prof. Dr. Timuçin KÖPRÜLÜ

T.K.

28/10/2016



SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 28/10/2016

Tez Başlığı / Konusu: "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları"

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 91 sayfalık kısmına ilişkin, 26/10/2016 tarihinde şahsım tarafından *iThenticate* adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 23 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça dahil
- 2- Alıntılar dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Brahim MAHAMAT SALEH CHEKHADİNE
Öğrenci No: 701380003
Anabilim Dalı: Kamu Hukuku
Programı: Kamu Hukuku
Statüsü: Y.Lisans Doktora

28.10.2016

Danışman
Yard. Doç. Dr. Timuçin KÖPRÜLÜ

T.K.

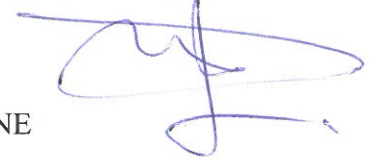
28.10.2016

YEMİN METNİ

Yüksek lisans / Doktora tezi olarak sunduğum “ UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇLARI” Başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

31/10/2016



Adı Soyadı: Brahim MAHAMAT SALEH CHEKHADİNE

Öğrenci No: 701380003

Anabilim Dalı: Kamu Hukuku

programı: Tezli Yüksek Lisans programı

St^üüsü: Yüksek sans Doktora

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Brahim MAHAMAT SALEH CHEKHADİNE

Üniversite : Uludağ Üniversitesi

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalı : Kamu Hukuku

Bilim Dalı : Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Bilim Dalı

Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi / Doktora Tezi

Sayfa Sayısı : xiii+82

Mezuniyet Tarihi :

Tez Danışman : Yrd.Doç.Dr.Timuçin KÖPRÜLÜ

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇLARI

Günümüzde uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçları, bütün ülkeleri etkileyen, uluslararası alanda büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası alanda imzalanan birçok sözleşmenin taraf olarak bu konuda kararlılığını göstermiştir. İç hukukun uluslararası arenadaki imzalanmış sözleşmelerle uyumlu haline getirmek için yasalarda gerekli değişiklikleri yapmıştır.

Çalışmada konu olarak belirlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçuna ilişkin hükümler TCK 188. maddesinde yer almaktadır. TCK 188. Maddesinde bu faaliyetleri herhangi bir resmi belge olmaksızın üretmek ve yurtiçi ile yurtdışına satma, nakletmek, stoklamak, elinde bulundurmak yada diğer insanlara vermek yaptırıma bağlanmıştır.

Anahtar Sözcükler:

Uyuşturucu veya uyarıcı madde, Uluslararası Sözleşmeler, Türk Ceza Kanunu.

ABSTRACT

Name and Surname : Brahim MAHAMAT SALEH CHEKHADINE

University : Uludag University

Institution : Sosyal Science Institution

Field : Public Law

Branch : Criminal Law

Degree Awarded : Master / PhD

Page Number : xiii+82

Degree Date :

Supervisor : Assistant Professor Timuçin KÖPRÜLÜ

DRUGS OR STIMULANTS SUBSTANCES TRAFFICKING CRIMES

Nowadays, trafficking drugs or psychotropic substances which is affecting all countries has emerged as a major issue in the international arena. As part of international agreement signed in many field, some of them were according to this issue. Countries part of these agreements made the necessary changes in the domestic law in order to make it compatible to the agreement.

Manufacturing and trafficking of narcotic or stimulant drug which is our work field, is regulated in article 188 of turkish penal code. According to this code, a licence or violation of the licence of manufacturing of drug or psychotropic substances, import and export, sell and buy, sell supply, store, transport, keep or give to others has been under sanction. the manufacture and trade of materials used in manufacturing drugs and psychotropic substances were also under the same framework.

Key Words

Drugus or Stimulants, International Agreements, Criminal code of Turkey

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	V
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	xiii
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDELER

I. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KAVRAMI.....	3
II. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE ÇEŞİTLERİ	5
A. GENEL OLARAK	5
B. DOĞAL UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDELER.....	6
1. Tabii Uyuşturucular	6
a. Afyon:.....	6
b. Morfin:	7
c. Eroin:	7
d. Esrar:	8
e. Kokain	9
f. Crack:.....	9
g. Marihuana:	10
C. SENTETİK UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELER	
(PSİKOTROPİK MADDELER)	10
1. Depresantlar (Yatıştırıcılar).....	10
2. Hallüsinojenler (Hayal Gördürücüler).....	11
3. Simulantlar (Uyarcılar)	11

4. Uçucu veya Çözücü Maddeler	12
III. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANIMININ TARİHSEL GELİŞİMİ	12
A. DÜNYADA TARİHSEL GELİŞİM	12
B. TÜRKİYE'DE TARİHSEL GELİŞİM.....	14
C. ÇAD'DA TARİHSEL GELİŞİM.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI HUKUK VE ULUSAL HUKUKTA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇLARI

I. ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER	18
A. 1909 ŞANGHAY AFYON SÖZLEŞMESİ.....	19
B. 1912 LA HAYE AFYON SÖZLEŞMESİ	20
C. 1914 LA HAYE AFYON KONFERANSI.....	22
D. 1925 CENEVRE AFYON SÖZLEŞMESİ.....	22
E. 1931 CENEVRE AFYON SÖZLEŞMESİ	23
F. ZARARLI İLAÇLARIN GAYRİMEŞRU TİCARETİNİN MEN'İ HAKKINDAKİ 1936 CENEVRE SÖZLEŞMESİ.....	24
G. SENTETİK UYUŞTURUCU MADDELER HAKKINDA 1948 PARİS PROTOKOLÜ.....	25
H. 1953 NEWYORK AFYON SÖZLEŞMESİ.....	27
I. UYUŞTURUCU MADDELERE DAİR 1961 TEK SÖZLEŞMESİ.....	28
İ. 1971 PSİKOTROP MADDELER SÖZLEŞMESİ.....	29
K. 1988 UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELERİN KAÇAKÇILIĞINA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ.....	32
II. ULUSAL HUKUKTA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇLARI.....	33
A. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ	33
B. ALMANYA	37
C. FRANSA.....	39
D. HOLLANDA	41

E. ÇİN HALK CUMHURİYETİ.....	41
F. KANADA.....	44
G. İSVİÇRE.....	45
H. RUSYA.....	46
I. FİNLANDİYA	48
İ. POLONYA.....	49
K. BULGARİSTAN	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK CEZA HUKUKUNDA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI

MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇLARI

I. GENEL OLARAK	52
II. KORUNAN HUKUKİ YARAR.....	53
III. FAIL VE MAGDUR	54
IV. SUÇUN UNSURLARI.....	55
A. TİPE UYGUNLUK	55
1. Genel Olarak.....	55
2. İmal, ithal, ihraç	56
a. İmal.....	56
b. İthal	57
c. İhraç.....	58
d. Satma, Satışa Arz Etme ve Satın Alma	60
e. Sevk Etme ve Nakletme	60
f. Bulundurma ve Depolama	61
g. Netice	63
B. HUKUKA AYKIRILIK	63
C. KUSURLULUK	64
V. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜS BİÇİMLERİ	65
A. TEŞEBBÜS	65
B. İŞTİRAK.....	66
C. İÇTİMA	67

VI. YAPTIRIM	69
VII. SORUSTURMA VE KOVUSTURMA	69
SONUÇ	71
KAYNAKÇA.....	78



KISALTMALAR

A.B.D	: Amerika Birleşik Devletleri
A.D	: Adalet Dergisi
A.G.E	: Adı Gecen Eser
B.K.Z	: Bakınız
B.M	: Birleşmiş Milletler
C.D	: Ceza Dairesi
C.G.K	: Ceza Genel Kurumu
C	: Cilt
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
E	:T. Erişim Tarihi
E	: Esas
E.G.M	: Emniyet Genel Müdürlüğü
İÜHFİM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K	: Karar
M	: Madde
No	: Numara
R.G	: Resmi Gazete
S	: Sayfa
S	: Sayı

TCK	: Türk Ceza Kanunu
T	: Tarih
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
TBBM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
UMK	: Uyuşturucu Maddeler Kanunu
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organizations)
V	: Ve Benzeri
Y	: Yargıtay
YD	: Yargıtay Dergisi
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
Y.C.G.N	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu

GİRİŞ

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, kullanıcılarının duygu ve düşüncelerine nüfus ederek davranışlarında ve kararlarında farklılıklara yol açmaktadır. Tıp dünyası içerisinde ağrı kesici olarak kullanılan kimi maddeler bile bağımlılık yapma özelliğine sahiptir. Bu maddeler insan vücudunun metabolizmasının işlevselliğine darbe yaparak, zihinsel ve fiziksel çöküntülere yol açmaktadır. Ülkemizde ve dünyanın onlarca ülkesinde uyuşturucunun ve uyarıcı maddelerin kullanımı da satışı da hatta ve hatta bulundurulması da yasaktır.

Öncelikli olarak sağık alanında ağrı kesici olarak kullanımına başlanan maddelerin, süreç içerisinde bağışıklık sistemine zarar vermesi, zihinsel ve fiziksel farklılıklar ile birlikte çöküntülere yol açması sebepleri ile kullanımı yasaklanmıştır. Dünya genelindeki onlarca ülke de vatandaşlarının uyuşturucunun ve uyarıcı maddelerin bahsedilen etkilerinden koruyabilmek amacı ile yasalar çerçevesinde kullanımı yasaklamıştır.

Günümüzde uyuşturucu ve uyuşturucu madde kullanımının artması sebebi ile ülkeler toplum bilincini arttırmaya yönelik çalışmalar gerçekleştirmektedir. Özellikle uyuşturucu ve uyuşturucu maddelerin etkilerine ilişkin yeteri kadar bilgi sahibi olmayan genç neslin kullanım oranını arttırdığı gözlemlenmektedir. Bu bilinçsiz kullanım ile birlikte uyuşturucu ve uyuşturucu madde kullanımından kaynaklanan ölüm oranlarının da arttığı gözlemlenmektedir. Bununla birlikte bu maddelerin kullanımının getirmiş olduğu zararların yalnızca birey ile sınırlı kaldığından bahsetmek de mümkün değildir.

Bu doğrultuda çalışma içerisinde öncelikli olarak uyuşturucu ve uyuşturucu madde kavramlarının tanımına yer verilmiş, çeşitlerinden bahsedilmiştir. Çalışmanın devamında uyuşturucu ve uyuşturucu madde kullanımının tarihsel gelişimine yer verilerek ilk bölüm tamamlanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde hukuksal süreç ele alınarak uluslararası sözleşmelerin yanında ülkeler bazındaki hukuksal yaptırımlara yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise ülkemizdeki hukuksal yaptırımlara yer verilerek sonuç kısmı ile birlikte çalışma tamamlanmıştır.



BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU veya UYARICI MADDELER

I. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KAVRAMI

Uyuşturucu Madde Kavramı İngilizce karşılığı "Narcotics" kelimesi ile ifade edilen ve Yunanca "Narke" (Uyku) kelimesinden, uyuşturucu etkisi bulunan ve kişide alışkanlık yapan maddeleri içermektedir¹.

Uyuşturucu, organizmaya karışması ile merkezi sinir sisteminde dikkatin dağılması, düşünsel etkinin azalması, bilinç bulanıklığı ve uyku ile kendini belli eden işlevsel bir değişikliğe, duyarlılığın azalmasına, kasların gevşemesine yol açan bir maddeyi tanımlamaktadır², Uyarıcı madde ise bir organı veya işlevi uyaran maddeyi tanımlamaktadır³. Bu maddelerin uyuşturucu, rahatlık verici, gerçek sorunlardan ve gerçek dünyadan uzaklaştırıcı olduğu gibi, uyandırıcı, yorgunluk giderici, canlandırıcı, güçlendirici, düşünceye hız ve açıklık verici gibi nitelikleri de vardır⁴.

Narkotik adı verilen doğal uyuşturucu maddelerin yanı sıra doğal uyuşturucu maddeler kadar tehlikeli olan bazı psikoformakolojik ilaçlar, trankilizan ve ağrı

¹Akbulut İlhan, "Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu", İÜHFİM, Türkan Rado'ya Armağan Sayısı, C.LV, S.3, 1997, s.112; Günal Yılmaz, *Uyuşturucu Madde Suçları, İş Matbaacılık ve Ticaret*, Ankara 1976. s. 7

² **Büyül Larousse**, *Sözlük ve Ansiklopedisi*, C. 23, Milliyet Yayınları, İstanbul 1992, s. 11996, **Dictionnaire médical**, *La toxicomanie se définit par la consommation de substances susceptibles d'entraîner une dépendance physique et/ou psychique. Ces substances, habituellement appelées « drogues » ont pour effet de modifier le psychisme*

³ **Büyük Larousse**, *Sözlük ve Ansiklopedisi*, C. 23, Milliyet Yayınları, İstanbul 1992, s. 11978

⁴ **Koptagel Günsel**, "Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Kullanımının Sosyo-Psikolojik Dinamizması", İÜHFİM, C. XLV-XLVII, S.1-4, İstanbul 1982, s.1045, **Yokuş Sevük Handan**, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar*, Seçkin Yayınları, Ankara 2007, s.22

kesiciler, uyku ilaçları, uçucu maddeler gibi sentetik uyuşturucu maddeler de mevcuttur. Doğal uyuşturucu maddelerden ayırt edebilmek için bu maddelere psikotrop maddeler denilmektedir . Psikotrop maddeler değişik maddelerin laboratuvar ortamında bazı işlemlerden geçirilmesiyle elde edilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ifade eder⁵ .

Dünya Sağlık Örgütü uyuşturucu maddeyi kişi üzerinde bıraktığı etkiyi esas alarak; önüne geçilemez gereksinim veya arzu, kullanıldığı miktarı artırma eğilimi, ruhsal ve fiziksel bağımlılık hali yaratan maddeler, uyuşturucu madde kavramı içine girer, diye tanımlamaktadır⁶ .

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ilk kullanımlarında sinir sistemini etkileyerek geçici bir neşelenme yaratmaktadır⁷. Bu maddeler zamanla bağımlılık yaparak kişide ruhsal ve fiziksel değişimler meydana getirir bu da zamanla kişide bilinç ve algı bozukluklarına neden olur. Kişi yaşadığı bilinç bulanıklığı nedeniyle dış dünyanın uyarılarını algılayamaz; hayaller görme, kendi yarattığı sanrılarla yaşama, yarı koma, koma halinde olma benzeri bilinç bozuklukları meydana gelir. Bağımlılığın yarattığı fiziksel ve ruhsal bozukluklar genetik yollarla sonraki kuşaklara geçer. Madde bağımlılığı gelecek kuşakları da tehdit eden ciddi bir sorun teşkil eder. Uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığının tedavisi oldukça zordur ve kişi bağımlı olduğu maddeyi elde edebilmek için bütün değerlerinden vazgeçebilir ayrıca maddeyi bulabilmek için kolaylıkla suç işleyebilir. Madde bağımlıları ihtiyaç hallerini gidermek için hırsızlık, dolandırıcılık, reçetelerde sahtekarlık ve benzeri sahtecilik suçlarına yönelmektedirler⁸.

Reçeteyle kullanımına, belirli sınırlar içinde izin verilen ilaçlar uzun süre kullanıldığında bağımlılığa neden olmaktadır. Bunların yanında uyuşturucu madde etkisi gösteren doğal maddelerin yanında her geçen gün sayıları artan sentetik maddelerin artış göstermesi uyuşturucu maddenin tanımlama ve sınırlamada güçlük yaratmaktadır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin çeşitlerinin, etkilerinin, kullanım sıklığının farklı olması ortak bir tanım bulmayı güçleştirmektedir. Karşılaşılan bu zorluklar karşısında kavramı tüm yönleriyle açıklayan ortak bir tanım vermek yerine

⁵ **Özdemir** Niza , *Türk ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde suçları*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü(yayınlanmış Yüksek lisans Tezi) İzmir 2009 ,s.3

⁶ **Günel** , *uyuşturucu*, a.g.e s. 8.

⁷ BKZ **Bakıcı** Sedat, “*Uyuşturucu Madde Suçları*”, Adalet Dergisi, Yıl 75, S.6, Kasım-Aralık 1984, s.1569.

⁸ **Özdemir**, a.g.e, s,4-5.

uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin neler olduğunun tek tek sayılması yöntemi kullanılmaktadır⁹.

II. UYUSTURUCU VEYA UYARICI MADDE ÇEŞİTLERİ

A. GENEL OLARAK

Uluslararası uygulamada hem de ulusal uygulamada maddenin özelliklerine göre sınıflandırmalar yaparak sayma sistemine gidilmektedir. Benzer özellikteki doğal ve sentetik maddeler, yapılan bu sınıflandırmaya dahil edilip uygulamada bir birlik sağlanmaya çalışılmaktadır¹⁰.

Dönmezer; uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri beş grupta toplamıştır¹¹.

- Afyon ve türevleri
- Kokain ve diğer sinir sistemi uyarıcıları
- Hallüsinojenler
- Sükun verici ilaçlar uyku ilaçları ve alkol.
- Diğer maddeler

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), uyuşturucu maddeleri; afyon ve buna benzer ilaçlar, ruhi durumu bozan ve hallusinasyon yapanlar, tedavide kullanılan alışkanlık ve tutku yapan ilaçlar şeklinde üç grupta toplamıştır.

Dünya Sağlık Örgütü Uzmanlar Komitesi, yaptığı sınıflandırmada uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri sekiz grupta toplamıştır,¹²

1. Alkol- barbitürik; Ethanol barbituriques ve methaqualone,diazepom..gibi sedatif teski edici ağrı dindirici bazı ilaçlar.
2. Amfetaminik tipamphetamine, dexaphetamine methamhetamine gibi.

⁹ Özdemir, a.g.e, s.5-6

¹⁰ Yokuş Sevük, a.g.e s.23.

¹¹ Dönmezer Sulhi, “Uyusturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusunda Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelistmeler” İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını, Kubalı’ya Armagan, Yıl 8, Sayı 11, 1974, s.192.

¹² Kurt Şahin-Kurt Ela, Uygulamada Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Suçları ve ilgili Mevzuat Adalet yayınları, Ankara 2007, s.21

3. Hint kenevirisi(cannabis) tipi cannabis staivozdan hazırlanan marihuana ganja ve haşış gibi
4. Kokain tipi; kokain ve koka yaprakları
5. Hallüsinojen tipi; mescaline ve psilocybine gibi
6. Khat tipi; Catha edulis forssk dan hazırlanan
7. Opiace tipi; Marphine, heroine ve codeine yoluyla elde edilen morfin etkisi gösteren methodone ve Pethidine gibi
8. Uçan eriyik tipi; Toluene, acetone vetetrachlorue de carbone gibi,¹³

B. DOĞAL UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDELER

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler elde edilen kaynağa göre, doğal (tabii) ve sentetik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

1. Tabii Uyuşturucular

a. Afyon:

Uluslararası olarak “Opium” denilen afyon¹⁴ gelincik bitkisine benzemektedir. Afyon uluslararası sözleşmelerde ve ticari mahiyetinden dolayı; ham afyon, hazırlanmış afyon ve tıbbi afyon olmak üzere üç kategoriye ayrılır; Paketleme nakledilme dışında başka bir işleme gerek duyulmayan kendiliğinden koyulaşmış afyona ham afyon, kullanılması için kaynatma ve mayalandırma gibi bir takım özel işlemlerden geçirilen afyona hazırlanmış afyon ya da içim afyonu, tıbbi alanda kullanılmak üzere gerekli işlemlere tabi tutulan afyona da tıbbi afyon denilmektedir¹⁵.

Afyonun kullanımı pipo ,sigara, nargile kullanılarak, yakılarak, soluk çekilmesi; çay, su, şurup gibi içilecek herhangi bir maddeye katılarak ya da hap şeklinde yutularak ağız yoluyla, şırınga yoluyla deri altına alınması ile kullanılır¹⁶.

Vücuda giren afyon, belli bir süre sonra kan yolu ile merkezi sinir sistemi başta olmak üzere tüm organizmayı etkisi altına almaktadır. Bu etki, kısa ve uzun süreli biçimde kendini göstermektedir. Afyonun ilk kullanımında; ağrı ve acı kesilir, nabızın

¹³ Kurt Şahin.-Kurt Ela., a.g.e s.21-22.

¹⁴ TOMUŞ, H.L., “Uyuşturucu, uyarıcı ve hayal yaratıcı maddeler”, Ankara.1990. s .15

¹⁵ Kurt Şahin.- Kurt Ela., a.g.e, s. 24.

¹⁶ Akbulut, İÜHFİM, s.119; Yokuş Sevük,a.g.e, s.39.

çok hızlı atar, zekâ ve seksüel güçlenme, hayallere dalma, yapay bir neşelenme ve tatlı bir uyku hali görülür. Sonrasında ise yorgunluk ve halsizlik hali kendini göstermektedir¹⁷. Uzun süreli afyon kullanımı ise; kronik zehirlenmeye neden olmakta, fiziksel ve psikolojik anlamda da bağımlılık ortaya çıkarmaktadır. Afyon ve türevlerine bağımlı olan bireyler, her seferinde kullandıkları uyuşturucu miktarını arttırma gereğini duyarlar. Yapılan araştırmalara göre; afyon ve türevlerine bağımlı olan kişide yoksunluk krizi, genellikle alınan son dozdan 4-6 saat sonra görülmektedir. Afyon türevlerinin yoksunluk krizi, oldukça fazla olup, 24-72 saat sürmekle birlikte 7-10 güne kadar da uzayabilmektedir¹⁸.

b. Morfin:

Morfinin, tıpkı afyonda olduğu gibi başlangıçta ağrı kesici ve yalancı neşe verici etkisi vardır. Gerçekten hasta olan kişilere tedavi için de morfin uygulanır. Bu ilâcın etkisi altında kalan hasta rahatsızlığı geçse bile morfin kullanmak ister ve bu şekilde maddeye bağımlı hale gelir. Morfin iğnesi kişiye vurulduğu zaman ağrı ve sızıları dindirir. İnsanlarda mevcut olan endişe, korku ve üzüntülü psikolojik durumlarının belli bir süreyle keyifli hale gelmektedir. Ancak bu durum uzun sürmemektedir. Morfin'in etkisi geçtiğinde bireyler eski durumlarından daha kötü hale gelmektedir. Ayrıca bireyde sersemlik, sürekli uyuklama durumları görülmektedir. Morfin kullanan bireylerin idrak ve düşünme kabiliyetleri azalır, vücudu hasta olmuşçasına kırgın olur. Birey bu etkiler ve belirtiler çerçevesinde ölecekmiş gibi bir hisse kapılır ve sürekli olarak morfin isteği kendisini gösterir. Morfin olmadan hiçbir eylemde bulunmaz.¹⁹

c. Eroin:

Eroin morfin gibi ham afyon bileşiminde bulunan alkaloidlerden biridir. Uzun süreli bir çalışma gerektirmeden basit bir laboratuvar çalışmasıyla elde edilir. Beyaz, kokusuz, acı nişasta görünümünde, suda ve alkolde eriyen hafif bir tozdur.

Eroin bilinen uyuşturucu maddelerin en fazla ve çabuk alışkanlık meydana getirir²⁰, tedavisi ve bağımlılıktan kurtulması en zor uyuşturucu maddedir. Önceleri tablet ve toz halinde yutulmak suretiyle kullanılmaktayken sonraları buruna çekmek

¹⁷ Yokuş Sevük, a.g.e, s.39.

¹⁸ Yokuş Sevük, a.g.e, s.39.

¹⁹ <http://www.kirklareli.pol.tr/uyusturucu.asp>, 07.04.2007.s.10.

²⁰ Kurt Şahin-Kurt Ela., a.g.e s.26, Yokuş Sevük, a.g.e, s.40, Günal, a.g.e, s.21;

suretiyle kullanılması yaygın hale gelmiştir. Deri altına şırınga edilmek suretiyle de kullanılmaktadır. Günlük kullanma dozu 0,10-1,50 gramdır. Saf eroin kullanılması tehlikeli olduğundan ve ani ölümlere yol açacağından içine belli oranda nişasta ve diğer katkı maddeleri karıştırılır²¹.

Eroin kullanımın kişiye canlılık ve keyif verir, cinsel gücü artırıcı, aşırı bir güven duygusu verir. Ancak bir süre sonra kullanımda kişide tam bir psikolojik ve fiziksel bağımlılık yaratır. Eroin kullanmaya alışmış bir kimse iki veya üç saat mutlaka bu maddeye alma ihtiyacı duyar. Aksi takdirde çok ağır kriz halleri baş gösterir. Kişinin alıştığı miktarda eroin kullanılması halinde bu kriz hali bir süre sonra sona erer, ancak bu miktar yeterli gelmediğinde kişi daha fazla kullanma arzusu duyar. Bu nedenle kişi maddeyi ve parayı bulmak için hırsızlık ve benzeri suçları kolaylıkla suç işler²².

d. Esrar:

Esrar bir diğer adıyla hasis diş hint kenevirinden elde edilir. Diş hint kenevirinin olgun döneminde çiçek açan uçların etrafını saran küçük yeşil yapraklar üzerinde ince uçları sivri tüylü tepeler oluşur. Olgunlaştıkça şişkince bir baş halini alan kopalakların el ile sıkıldığında kokulu ve yapışkan olduğu görülür. Bu madde reçine olup esrar denilen uyuşturucu madde budur²³.

Esrarın nasıl kullanıldığı ile ilgili olarak, genelde esrarın ufalanmış halde sigara içine sarılabildiği gibi küçük topak halinde özel pipo ya da kabak denilen nargile ile de içilebildiği söylenebilir. Kolay anlaşılacak kokusunun gizlenmesi amacıyla içine kokulu maddeler katıldığı olur. Çeşitli yollar denense de en yaygın metodu sigara ile içe çekilmesidir²⁴.

Esrar, insanlarda fiziki ve duygusal farklılaşmalara neden olur. Esrar sigara ile birlikte tüketilmektedir ve etkisi birkaç dakika gibi çok kısa sürede gerçekleşmektedir. Ağızdan alınarak kullanma halinde ise bu etki, ancak 1-1,5 saat sonra kendisini gösterir. Vücuda uyuşukluk başlar, Esrar kullanan kişide başlangıçta hayal gücü artar. Renk ve seksüel halüsinasyonlar belirir. Daha sonraları ise çalışma gücünde azalma, zamanla

²¹ Yokuş Sevük, a.g.e, s. 40-41, Günal,a.g.e, s.22-23.

²² Yokuş Sevük, a.g.e, s.40-41.

²³ Akbulut, İÜHFİM, a.g.e s.123, Kurt Şahin.-Kurt Ela,a.g.e, s.31.

²⁴ <http://www.kirklareli.pol.tr/uysturucu.asp>, 07.04.2007 , s.16.

bilinçte bozulma ve hayal aleminde yaşama söz konusu olur. Şiddetli baş ağrıları, okulu ve işi terk etme, ölüm korkusu, aşırı duyarlılık ve çabuk sinirlenme gibi etkiler ortaya çıkar. Çevreyle ilgi kesilir ahlaki değerler kaybolur, uzun süre kullanımı kronik zehirlenmeye dönüşür. Yeniden esrar bulmak için saldırganlaşan kişi kolaylıkla suç işleyebilir. Genellikle esrar kullanmakla başlayan uyuşturucu madde alışkanlığı zamanla daha kuvvetli maddelerin kullanımı eğilimini ortaya çıkarmaktadır²⁵.

e. Kokain

Kokain koka ismi verilen bitkinin yapraklarından elde edilir. Kokain beyaz, parlak Tadı acı olup kokusuz bir tozdur. Suda ve alkolde kolayca erir. Ekim ayında erken saatlerde toplanan koka yaprakları güneşte kurutulduktan sonra elekten geçirilerek damarlarından ayrılır. Özel değirmende öğütülerek toz kokain elde edilir. Hekimlikte sindirim sistemiyle ilgili olaylarda diş hekimliğinde lokal anestezi olarak kullanılmış ancak zehirli ve alışkanlık yapan etkileri ortaya çıkınca, bu maddenin yerine sentetik maddeler tercih edilmeye başlanmıştır²⁶.

Kokain kullanıcısında göz bebekleri büyür, kan basıncı ve kalp atışları artar. Kullanan Kişi daha enerjik ve dikkatli hissedilir, yorgunluğu giderilir. Kokain kullananlarda başlangıçta çok konuşma, neşelenme, kıskançlık, cinsel isteğin artması şeklinde etkiler görülür. Zamanla zayıflık, ruhi bozukluk, zihni faaliyetlerde azalma, mazoşist veya sadist davranışlar, erken bunama ve korkunç hayaller görülür. Kokain kullanan kişi maddeyi bulmadığı takdirde suç eğilimi içerisindedir. Kokain bağımlılarının tedavisi, diğer bağımlılık yapan maddelere nazaran daha kolaydır²⁷.

f. Crack:

Crack ; kokainin daha ucuz fakat daha tehlikeli olan bir türevidir. Beyaz ve krem renğinde kokainden daha saf bir uyuşturucudur. Crack maddesi, eroin ve kokainden en az üç kat daha ağırdır. Crack, sigara olarak içilmekte ve burundan çekildiği zaman ise on saniyeden daha az bir sürede beyine ulaşmaktadır. Bu nedenle crack kokainden en az 10 kat daha hızlı etki etmekte ve ölümcül olmaktadır. Kullanan kişide aşırı hareketlilik, sinirlilik, aşırı kilo kaybı, zihinsel bozukluk yaratır

²⁵ Yokuş Sevük, a.g.e s.42-Günel, a.g.e s.25.

²⁶ Günel, a.g.e s.26, Yokuş Sevük, a.g.e s. 42 ,Kurt Ş-Kurt E.,a.g.e s.34.

²⁷ Günel, a.g.e, s.27-Yokuş Sevük, a.g.e, s.43.

ve diğ er uyuşturucu maddelere göre daha çabuk ve kuvvetli bağımlılık yaratır. Sürekli olarak kullanımda, ağır paranoya, cinayet işleme ve intihar olayları saptanmıřtır²⁸.

g. Marihuana:

Marihuana kenevir bitkisinin yaprak ve çiçeklerinin kurutulmasıyla elde edilen, Zihin ve vücudu etkileyen güçlü bir uyuşturucu maddedir. Marihuana kullanımının yaygınlaşmasının en önemli sebepleri, vücuda etkilerinin küçümsenmesi, arkadaşların birlikte kullanması, temin etmenin kolay olması, problemlerden uzaklaştırma kendini iyi hissettirmesidir. Marihuana kullanıldıktan en az bir hafta vücutta etkisini sürdürür, ve vücuttan tamamen atılması bir ay kadar uzayabilir. Marihuana kullandığında beyinde kısa ve uzun süreli hafıza kaybı, cisimlerin hareketlerini takip edememe, görme bozukluğu, kalp atışlarında düzensizlik, yüksek tansiyona neden olur²⁹

**C. SENTETİK UYUşTURUCU VE UYARICI MADDELER
(PSİKOTROPİK MADDELER)**

1. Depresantlar (Yatıştırıcılar)

Depresantlar akli faaliyetleri yavaşlatan, merkezi sinir sistemini uyuşturan maddelerdir. Ağır kesici analjezikler, uyku yapan hipnotikler, sinirsel heyecanı giderici sedatifler bu grupta sayılan ilalardır³⁰.

Depresantların hem fiziksel hem de psikolojik bağımlılık yaparlar. Uzun süreli kullanımı zamanla daha fazla alma ihtiyacı doğurur. Sedatiflerin alkolle beraber alınması lme sebep olabilir³¹.

Yatıştırıcılar iki ana sınıfa ayrılırlar; barbitorat ve benzadiazgindir.

Barbituratlar, çoğunlukla ağır dindirici olarak kullanılmaktadır. Bu ilaçlar kapsül, tablet veya sıvı olarak satılmaktadır. Merkezi sinir sistemini etkileyerek yatıştırıcı, teskin edici etki göstermektedir. Barbiturlar Sentetik olarak, değişik renk, hacim ve Őekillerde, kapsül veya tabletler halinde üretilmektedir. barbituratlar, Ağızda koku yapmayan, alkol sarhoşluğunun belli özelliklerini göstermektedir. Bu maddenin

²⁸ Akbulut IHFM, s.128.

²⁹ Akbulut, IHFM, s. 125-126; Yokuş Sevük, a.g.e, s.44,

³⁰ Akbulut, IHFM, s.129- Kurt Şahin-Kurt Ela., a.g.e, s.37

³¹ Yokuş Sevük, a.g.e, s.44.

yüksek dozda kullanıldığında uyuşukluk, sinirlilik, kahkaha, sendeleme, reflekslerde zayıflama, terleme, gözbebeklerinde küçülme gibi etkilere neden olmaktadır³².

Benzodiazepinler kimyasal yapıları bakımından birbirine yakın ilaçlardan oluşan bir gruptur. Kullanımından bir süre sonra kişiyi endişeleri giderir rahatlatır. Bir süre sonra kişide huzursuzluk baş ağrısı gösterir. Uzun süre ilaç kullanımı uykusuzluğa ve endişeleri neden olur, psikolojik ve fiziksel bağımlılık oluşur. Akli faaliyetleri yavaşlatan merkezi sinir sistemini uyuşturan maddelerdir. Ağrı kesici aneljezikler, uyku yaratan hipnotikler, sinirsel heyecanı giderici sedatifler bu grupta sayılan diğer ilaçlardır³³.

2. Hallüsinojenler (Hayal Gördürücüler)

Hallüsinojenler kişinin duyularını, düşüncelerini, duygularını etkileyen evhamlar ve hayaller gördüren maddelerdir. Lysergi Acid Diethylomide (LSD), Peyote Mescaline, Psilocbin en çok bilinenleridir. Bunlardan LSD kuvvetli bir hallsinojen olup yarı sentetik bir bileşimdir. Çavdarın rutubetlenmesiyle oluşan çavdar mahmuzunun yarı sentetik bir bileşimidir. Esrar ve kokainden daha etkilidir³⁴.

LSD'nin etkisi, kullanıcının durumuna, kullanılan doza ve o anda içinde bulunulan ruh heletine göre değişir. Normal zamanda neşeli ve mutlu olan şahıslar . Kullanan kişinin intihara kadar sürükleyen bir strese sokabilir . Kendilerinin uçabileceklerine inanarak, yüksek binalardan uçmaya çalışırlar ve atlarlar. Maddenin alınmasından sonra kişi hayaller görmeye başlar. Aklın bedeni terk edip çok uzaklara gittiği sanılır. Son derece canlı, şiddetli ve tarifi güç, gözle görülebilen hayaller içeren uzun bir geziye çıkıldığı düşüncesi hakimdir³⁵.

3. Simulantlar (Uyarcılar)

Merkezi sinir sistemini direk veya dolaylı yoldan uyatarak, kişide öfori (sevinç, neşe), iyi olma hissi sosyallikte artma gibi genel bulgular oluşturan maddelerdir. İsminden de anlaşılacağı gibi uyarcılar beyin aktivitesini arttırırlar. Stimülanların oluşturduğu öfori alkol ve opioidlerinkinden (narkotik uyuşturucu) farklıdır. Endişe-

³² Akbulut, İÜHFM, s.129-130 -Yokuş Sevük, a.g.e s. 44

³³ Yokuş Sevük, a.g.e, s.45.

³⁴ Kurt Şahin.-Kurt Ela., s.39; Yokuş Sevük,a.g.e, s.45.

³⁵ Akbulut İÜHFM, s.133-134,, Yokuş Sevük,a.g.e, s.45,Kurt Şahin-Kurt Ela,a.g.e,s.39

kaygı azalır, psikolojik kontrol mekanizması kalkar, meraklılık artar, çevreye ilgi artar, yarışma hissi olur ve kendine güven artar. Duygusal alanda açılma olur. Ancak atipik abartılı yanıtlarda olabilir. Yargılama bozukluğu, aşırı seks isteği, aşırı uyanıklılık, tekrarlayıcı eylemler olabilir.³⁶

Stimülan yokluğunda özelliği olmayan ağrılar, titremeler, ürperme bulgular ortaya çıkar. Uyarıcılar çok eskiden obesite, nörolojik bozukluklar, astım ve diğer solunum yolu problemleri için kullanılmış, fakat bağımlılık yapıcı özelliği fark edildiğinden beri kullanımını azalmıştır. Bugün uyarıcılar sadece narkolepsi, dikkat eksikliği sendromu ve diğer tedavilere cevap vermeyen depresyonun tedavisinde kullanılmaktadır.³⁷

4. Uçucu veya Çözücü Maddeler

Bu uyuşturucu maddeker yalnızca psikotropik maddelerden oluşmamaktadır. Solent olarak da adlandırılan bu maddeler eritici kimyevi ürünlerin de uyuşturucu tesiri sebebiyle kullanıldığı bilinmektedir.³⁸ Bu maddelere bağımlı kişilerin tüm engellere karşın söz konusu uyuşturucu maddeler temin etmek için etrafımızda çok kolay bulunan ve uyuşturucu etkisi olan kimyevi maddelerin kullanımına meylettikleri bilinmektedir³⁹.

Bu maddelerin kullanan kişilerde kullanım düzeylerine göre değişen, ilk etapta alkol içmişçesine sarhoş olmakta akabinde hayal görme, anlama güçlüğü, konuşma ve görme bozukluğu, işitme yitimi, iştahsızlık gibi belirtiler görülmektedir⁴⁰.

III. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANIMININ TARİHSEL GELİŞİMİ

A. DÜNYADA TARİHSEL GELİŞİM

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanımı, insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. İnsanlar ilk çağlardan itibaren acılarını dindirecek, korkularını giderecek, coşkunluk verip sarhoş edecek, hayal ve rüya gördürecek bitkilerden

³⁶ Yokuş Sevük, a.g.e, s.46

³⁷ Kurt Şahin.-Kurt Ela., s.38, Yokuş Sevük, a.g.e, s.46.

³⁸ Kurt Şahin.-Kurt Ela, s.40

³⁹ Yokuş Sevük, a.g.e, s.47, Akbulut İÜHFİM, s.134-135, Kurt Şahin.-Kurt Ela., s.40.

⁴⁰ Kurt Şahin.-Kurt Ela, s.40,41.

ürettikleri bu tür maddeleri kullanmışlardır. Bu maddeler önceleri, genellikle dinsel törenlerde ve tıbbî amaçlarla kullanılmıştır. Milattan önce 6000 yıllarında Mezopotamya'da, Sümerler tarafından afyon ve esrar gibi maddelerin tedavide kullandığı, o zamandan kalma taş tabletlerden anlaşılmaktadır⁴¹.

Haşhaş bitkisinin ve onun meyvelerinden elde edilen afyonun vatanının Anadolu olduğu ve diğer ülkelere buradan yayılmış olduğu kabul edilmektedir. Esrarın ilk defa Asurîler tarafından, sonraları ise Hindistan, İran ve Suriye'de dini merasimlerde kullanıldığı bilinmektedir⁴².

Mısırlılar ve Yunanlıların bu tür maddeleri ilaç, zehir ve keyif verici maddesi kullanmışlardır. Sağlık neşe verici olarak bilenen ve bu amaçla kullanılan uyuşturucu maddelerin kötüye kullanımı ilk olarak 1091-1276 yılları arasında merkezi alamut kalesi olan Hassasin Devletinde görülmüştür. İsmaili Mezhebinden olan Hassan sabbah'ın kurduğu bu devlette fida adı verilen fedailere devamlı olarak uyuşturucu verilerek, bazı Devlet büyüklerine karşı suikast yapmaları sağlanmıştır⁴³.

Çinliler, 18. yüzyıla kadar afyonu ağrı dindirici ve uyku verici olarak kullanmışlardır. Çin'de afyonu kullananların sayısının zaman içinde artması, 1831 yılında afyonun ithalinin ve kullanılmasının yasaklanması ile sonuçlanmıştır. Bunun üzerine Çin'e afyon satan İngilizler, afyon ithalinin devamını sağlamak için Çin'e karşı savaş açmışlardır. 1841 ve 1842 yıllarında meydana gelen ve afyon savaşları olarak adlandırılan bu gelişmelerin sonucunda, bu yasak kalkmıştır. O zamana kadar, Çin porselen ve ipeğini alabilmek için altın ve gümüş ödemek zorunda kalan İngilizler, artık yalnızca afyon vermeye başlamıştır. Çin'e karşı açılan savaşta İngilizler'in yanında yer alan Amerika'da da afyon kullananların sayısı artmıştır⁴⁴. Afyon türevi ilk kez 1803 yılında Fransa'da, eroin ise 1898 yılında Almanya'da elde edilmiştir. Menşei Güney Amerika olan kokain, İngiltere'de 1870'li yıllarda popüler hale gelmiştir⁴⁵.

⁴¹ **Zülfü Öner** Mehmet, *Türk ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları Adalet yayınevi*, Ankara-2011, S.15, **Yokuş Sevük**, a.g.e,S.75 **Günal**, a.g.e,S.29.

⁴² **Zülfü Öner**, a.g.e, S.15, **Günal**,a.g.e,s.29.

⁴³ **Yokuş Sevük**, a.g.e,S.75, **Zülfü Öner**, a.g.e,S.16.

⁴⁴ **Yokuş Sevük**, a.g.e, s.75, **Günal**, a.g.e,S.31.

⁴⁵ **Yokuş Sevük**, a.g.e, S.75-76

1898 yılında ise eroin piyasaya sürülmüştür. Olumlu tepkiler alan ve 25 gramlık paketler halinde satılan bu maddenin tüketimi kısa sürede yaygınlaşmıştır. Amerika’da yapılan araştırmalar sonucunda; eroin maddesinin aşırı dozda alındığında, ölüme yol açtığı ve bağımlılık yaptığı saptanmıştır. Bu gelişme üzerine eroin satıştan kaldırılmış, bir süre karaborsaya düşerek fiyatı artmış ve 1931 yılında tamamen yasaklanmıştır⁴⁶.

Bu maddelere olan zararların ve bağımlılığın net olarak tespit edilmemesi sebebiyle ilk olarak kullanımın yasaklanmasına ilişkin faaliyetlerde bulunulmamıştır. Uyuşturucunun yasaklanması noktasında küresel olarak hareket edilmesinin altında yatan sebeplerin başında ise farklı kesimlerdeki örgütlerin uyuşturucu kaçakçılığı ile kendisini finanse etmesi gelmektedir. Bu çerçevede ülkeler üstünde mutabık kaldıkları birçok sözleşme, bildiri vb. aracılığıyla uyuşturucu üzerinde denetim sağlamayı ve engellemeyi amaç olarak edinmiştir. Bu bağlamda gerçekleştirilen ilk kongre 1909 senesinde düzenlenen Şanghay Uluslararası Afyon Kongresi’dir. Bu kongrede görüşülen konular nitelik itibariyle tavsiye olarak kabul edilmiştir. 3 sene sonra se Lahey Afyon Anlaşması imzalanmış ve bu anlaşmada uyuşturucu maddeler gruplandırılarak, bu maddelerin imalatı ve ticaretinin denetim altına alınması amaçlanmıştır. Ardından belli periyotlar ve konjonktürel gerekler çerçevesinde bir dizi anlaşmalar imzalanmış, kongreler düzenlenmiş, bildirimler yayınlanmıştır.⁴⁷

B. TÜRKİYE’DE TARİHSEL GELİŞİM

Osmanlı Devleti’nde uyuşturucu madde olarak en fazla esrar ve afyon kullanılmaktaydı. Fatih Sultan Mehmet tarafından çıkarılan Kanunname’de esrar ile ilgili kullanıldığında para cezası yaptırımını uygulanmıştır. Kanuni Sultan Süleyman’ın yayımladığı Kararnamede ise Müslümanlarca içki üretimi ve satışının yasak olduğu bilinmektedir. Tarihte bu konuda meşhur olan IV. Murat ise afyon kullanılmasını yasaklamıştır. Buna rağmen II.Abdulhamit ise esrar kullanımını neticesinde verilen cezaların indirilmesi neticesinde hususui olarka esrar içilen mekanların açılmıştır. 1872 yılında münferit olarak hint keneviri ekmek yasak hale gelmiştir⁴⁸.

⁴⁶ **Zülfü Öner**, a.g.e, S.17, **Yokuş Sevük**, a.g.e, S.75.

⁴⁷ **Zülfü Öner**, a.g.e, S.18-19.

⁴⁸ **Tuncer Arzu**, *UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE TİCARETİ VE KULLANILMASINA İLİŞKİN SUÇLAR*, SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ, Doctorat tezi Nisan 2011 ,s.18-19. YOKUŞ SEVÜK,s.77.

Osmanlı Devleti döneminin zenginleri “beng” olarak isimlendirilen afyon hapları içerlerdi ve kullanıcıları “bengi” olarak isimlendirilirdi. Dönemde Şer’i hukuk hükümleri çerçevesinde Şeyhülislam tarafından esrar ve afyon tüketiminin haram olması yönünde fetva yayımlanmış ve cezai müeyyide uygulanması hususunda teklifler verilmiştir. Hatta esrarın helal olduğunu beyan edenler idam cezası ile cezalandırılmıştır. Bununla birlikte afyon kullananlar kürek cezası ve hapis cezası ile karşı karşıya kalması öngörülmüştür.⁴⁹

C. ÇAD'DA TARİHSEL GELİŞİM

Çad’da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı konusunda küresel bir seyir izlemiştir: “1960 yıllarından sonra gittikçe fazla kullanılan esrardan sonra 1970li yıllarında eroin olmak üzere, 1980li yıllarda kokain ve krak tüketilmektedir ve 1990 yıllarında amfetaminler ve ekstaziler birlikte en fazla tüketilenleri oluşturuyor⁵⁰.”

Çad’da 20 yıldır uyuşturucu tüketimi fazlaşmıştır “esrar kullanımı giderek daha genç olan bir nüfus grubunu etkiliyor, geleneksel tüketimden (özellikle esrar ve psikotrop) aşırı alkol kullanımına ve enjekte edilebilen sert uyuşturucu maddelerin kullanımına geçiliyor özellikle büyük şehirlerde⁵¹ ilk sıralarda eroin ve kokain bulunuyor.

Hint keneviri (cannabissativa) doğu ve orta Afrika’da yetiştirilip tüketiliyor. Batı Afrika’da, 2. Dünya savaşı sırasında ABD askerlerinin ardından (Senegal’de) veya terhis olan askerler evlerine dönerken (Gana’da) ortaya çıkmıştır. Belirtmek gerekiyor ki bu 2 ülke için, 50 yıldan daha az bir sürede bu psikotropun nüfusun bir bölümünde kullanımı arttığı gibi aynı zamanda bir ihraç ürünü haline gelmiştir⁵². Şu anda, tüm Afrika’da Kenevir ekiminin önemli gelişimi dikkat çekiyor doğu Afrika’da olsun (Kenya, Uganda, Zimbabve), orta Afrika’da⁵³ (Orta Afrika Cumhuriyeti, Kongo, Zaire, Burundi, Çad), batı Afrika’da (Senegal, Gambiya, Gana, Nijerya, Gine) kuzey

⁴⁹ Kurt Şahin.-Kurt Ela., a.g.e, s.7, TUNCER ARZU,a.g.e,s.19.

⁵⁰ H. Bergeron. *Sociologie de la drogue. Collection Repères. Ed. La découverte. Paris 2009. P. 19.*

⁵¹ Toupta Boguena , *Discours de l’ancien Ministre de la Santé à la « Journée nationale sur la santé mentale »*. N’Djamena, le 22 février 2007.

⁵² *Il se serait répandu en Afrique centrale et australe dès les XVII~ et XVII~’ siècles après avoir été introduit en Afrique de l’Est par des commerçants arabes ou indiens* (DuTOIT, 1980).

⁵³ Op.cit.(Du TOIT 1980).

Afrika'da Fas'ı saymıyoruz bile. Başlangıçta iç tüketim için veya yerel pazarlar için amaçlanan bu üretim şu anda ulusal, bölgesel hatta uluslararası pazarları ilgilendiriyor⁵⁴.

Çad eroin ve kokain tüketimi ile ilgili sorunlarla karşı karşıya kalan sahra altı Afrika ülkelerinden biri gibi görünüyor; bu olay hem gecikmiş hem sıra dışı gibi görünüyor⁵⁵. Bazıları için 1960-1980li yıllar arasında kullanımı en yaygın olan maddeler esrar, amfetamin ve sakinleştiricilerdir; fakat anketlere göre alkol en önemli yeri işgal ediyor.

1982 yılında, eroinin ilk yakalandığı yıl T.Asuni'ye göre: "sert esrarlar ilaç tablosunda⁵⁶ önemsiz bir yer tutmaktadır". Esrar ihtiyaçlı gençler tarafından en fazla kullanılan madde ve kullanımı öğrenciler ve üniversitelilere 'de yayılmıştır. 1980⁵⁷ yıllarının ilk yarısında amfetamin kullanımı artmaktadır ve uyarıcıların tüketimi kırsal alanlara yayılmaktadır⁵⁸. Çok yüksek alkol tüketimi görülmektedir. Eroin ve kokain tüketimi ortaya çıkmıştır fakat önemli bir ölçüde değildir. 1986 yılında Çad'da lise öğrencileri arasında özellikle N'Djamena'da "kişilerin çoğunluğu esrar, kokain ve eroini duyduklarını belirttiklerini gördük. Ancak çok küçük bir yüzdesi bu uyuşturucuları gördüklerini ifade ettiler ve daha da az bir yüzdesi onları tükettiğini belirttiler⁵⁹.

1980li yıllarının sonuna doğru en fazla kullanılan maddeler hala alkol ve solventler⁶⁰ Çad'da çok çeşitli bitkilerden elde edilen psikoaktif madde geleneksel olarak ayinler esnasında, tıbbi ve sosyal amaçlı kullanılmaktadır. Çeşitli anketlere göre mevcut Çad toplumunun derin değişim şekilleri ve aynı şekilde yeni tüketimleri tanıtan

⁵⁴ *Ce trafic se fait essentiellement sous forme d'herbe ou de marijuana, plus rarement sous forme d'huile ou de résine (Kenya) et serait contrôlé par quelques grandes filières internationales : nigériane, ghanéenne, gambienne, sénégalaise*

⁵⁵ **T. Asuni**, *Rôle du généraliste. Nigeria : problèmes et perspectives*, in G. Edwards, A. Arif, *Les problèmes de la drogue dans leur contexte socioculturel*, Genève, oms, 1982, p. 164.

⁵⁶ **T. Asuni**, *op. 1982*, p. 164.

⁵⁷ **T. Asuni**, *Rôle du généraliste. Nigeria : problèmes et perspectives*, in G. Edwards, A. Arif, *Les problèmes de la drogue dans leur contexte socioculturel*, Genève, oms, 1982, p.119

⁵⁸ **Unesco**, doc. fmr/ed/scm/86/204 (fnulad), p. 19.

⁵⁹ **M. L. Adelekan**, *La consommation des drogues chez les élèves de l'enseignement secondaire a N'djamena (Tchad) d'après leurs propres déclarations*, in *Bulletin des Stupéfiants, La recherche fnulad-icaa, citée, concernant cinq aires urbaines et rurales (1983-1986), confirme la faible importance de la consommation de cocaïne et d'héroïne par rapport à celle de cannabis, de stimulants, d'hypnotiques et de sédatifs nOT 1 et 2, 1989*, p. 126.

⁶⁰ **Unesco**, doc. fmr/ed/scm/86/204 (fnulad), p. 19

dış ticaret stratejileri durumu değiştirmiştir: özellikle “geleneksel karışımlar ithal⁶¹ edilen maddelerin lehine gençler ortamında gittikçe daha az kullanılmaktadır”.

1980 ve 1981 yıllarında kentsel⁶² okul ortamlarında psikoaktif maddelerin tüketiminde bir artış görülmektedir, en yaygın ürün esrar olmak üzere (örneğin %70) onu alkol takip ediyor (%15) ve geri kalanı psikotrop ilaçlar ve solventler. Kola cevizi ve datura tüketimi banalleşen geleneksel ürünler olarak gösteriliyor⁶³.

Günümüzde uyuşturucu kullanımı N'Djamena'da yasak değil ve son zamanlarda serbest oldu. Kentin her yerinde bulunan su birikintileri ve genellikle buta adı verilen, Chari nehrinin etrafında ve insanların ve polislerin daha doğrusu narkotik polislerinin daha az gezdiği bir yerler ve bu yerler bu maddeleri kullananlara barınak oluyor ve orada bu maddeleri ceza almadan kullanıyorlar⁶⁴. En çok tüketilen esrar çeşidi marihuanadır çünkü eroin ve kokaine göre daha ucuzdur ve onu almak çok kolaydır hatta 150 Franga bile var⁶⁵. Bu yerlerde yapılan meraklı bir gezi sayesinde N'Djamena şehrinin uyuşturucu satışı ve tüketimi konusunda gerçek bir merkez halin geldiğini anlamamızı sağlıyor⁶⁶.

⁶¹ Gueye M- Omais M., op. cit., p. 155

⁶² W. D'Hondt- M. Vandewiele, *Use of drugs among senegalese school going adolescents*, in *Journal of Youth and Adolescence*, n°3, 1984, p. 253-266.

⁶³ Cf. aussi G. Gras et al., *Toxicomanie au Datura metel : dépistage rapide de la drogue*, in *Médecine d'Afrique noire*, n° 3, 1980, p. 233-236.

⁶⁴ André Byakzahbo, <http://www.journaldutchad.com/article.php?aid=357> 15/11/2010.

⁶⁵ André Byakzahbo, <http://www.journaldutchad.com/article.php?aid=357> 15/11/2010.

⁶⁶ André Byakzahbo, <http://www.journaldutchad.com/article.php?aid=357> 15/11/2010.

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI HUKUK ve ULUSAL HUKUKTA UYUŞTURUCU veya UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇLARI

I. ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ticareti ve bundan elde edilen karlar, uyuşturucu madde ticaretinin büyümesine neden olmuştur. Uyuşturucu madde ticaretinin ve kullanımının önlenmesi uluslararası bir boyut kazanan ve bu maddelerin kötüye kullanılmasını önlemeye yönelik uluslararası sözleşmeler yapılmıştır. Uyuşturucu alanındaki uluslararası sözleşmelerin kontrol ve önleme olmak üzere iki temel amacı ön plana çıkmaktadır⁶⁷.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kötüye kullanılmasını sınırlama gayretleri, 20. yüzyılın başlarına kadar uzanmaktadır. Uluslararası alanda Amerika Birleşik Devletleri'nin isteği üzerine Şangay'da toplanan bir komisyonun çalışmalarıyla bu maddelerin uluslararası ticaretine ilk tepki oluşturulmuştur.

1 Şubat 1909 tarihinde Şangay'da Milletlerarası Afyon Komisyonu oluşturulmuştur. 12 ülkenin temsil ettiği bu komisyon afyonun kullanılmasını kademeli bir şekilde ortadan kaldırılmasını sağlayacak tedbirlerin alınmasını tavsiye eden kararlar almıştır. Bu sözleşmede afyon kullanma alışkanlığının ortadan kaldırılması, afyon ihracının sınırlandırılması, afyon içeren ilaçların imali ve ticaretinin yasaklanması gibi afyonun kötü bir şekilde kullanılmasını önlemeye yönelik tedbirler öngörülmüştür.

⁶⁷ Yokuş Sevük, a.g.e, S.58, Zülfü Öner, a.g.e,S.26.

Ayrıca morfinin üretimi satışı ve stoklarının kontrolü için önlem alınması tavsiyesinde bulunulmuştur⁶⁸.

1909 da Şangay'da uluslararası afyon komisyonu toplantısı gerçekleşmiştir.

Bunları sırasıyla aşağıdaki protokol ve sözleşmeler ile göreceğiz:

- 23 Ocak 1912 tarihinde La Haye Afyon Sözleşmesi;
- 19 Şubat 1925 tarihinde Cenevre uluslararası Afyon Sözleşmesi;
- 13 Temmuz 1931 tarihinde Cenevre uyuşturucu maddelerin imalini,

tahdit ve dağıtımının tanzimi hakkında sözleşme;

- 26 Haziran 1936 tarihli Zararlı ilaçların Gayrimeşru Ticaretini Men'i

Hakkında Cenevre Sözleşme;

- 11Aralık 1946'da Lake Succes Protokolü;

19 Kasım 1948 tarihinde Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında Paris Protokolü;

- 23 Haziran 1953' de New York Afyon üretiminin, ticaretinin ve

kullanılmasının sınıflandırılması ve düzenlenmesi hakkında Protokolü;

- 1961 yılında yapılan Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesinin 44.

maddesiyle daha önce yapılan bütün protokol ve sözleşmeler yürürlükten

kaldırılmıştır⁶⁹.

A. 1909 ŞANGHAY AFYON SÖZLEŞMESİ

Uluslararası alanda uyuşturucu maddelere karşı atılan adımlardan ilki Amerika Birleşik Devletleri'nden gelmiştir. İspanyol-Amerikan Savaşından sonunda Filipin Adaları'nı egemenliği altına alan ABD, karşısında önemli bir afyon sorununu miras olarak bulmuştu. Alınan tedbirlerin hiç birinin sonuç vermediği ve sorunla bu şekilde başa çıkmanın mümkün olmadığını gören Amerikalılar, Uzakdoğu afyon ticaretini incelemek üzere bir komisyon kurdular. Komisyon, afyon kaçakçılığıyla mücadele için uluslararası alanda, diğer devletlerle birlikte çalışılması gerektiğini belirtince bu konuda çalışmalar başlamıştır. Aynı şekilde, Çin Hükümeti de, bir yandan afyon üretimini önlemeye çalışırken, bir yandan da İngiliz tüccarların kendi ülkelerine yasadışı afyon ihraç etmesini engellemeye çalışıyorlardı. Çin'deki afyon alışkanlığının bu ülke

⁶⁸ Yokuş Sevük, a.g.e,S.58, Günal,a.g.e, S.31-32, Zülfü Öner, a.g.e,S.26,

⁶⁹ Yokuş Sevük, a.g.e, S.58-59, TOMUŞ, H.L., Uyuşturucu, a.g.e, S.9.

sınırlarını aşıp, diğer memleketlere sirayet etmeye ve Birleşik Amerika'yı da tehdit etmeye başlaması artık bu konuda uluslararası bir tedbir alınmasını gerektirmiştir.⁷⁰

Bu nedenle Amerika Birleşik Devletlerinin teklifi ile 1 Şubat 1909 yılında Şanghay'da, Çin, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Hollanda, Avusturya-Macaristan, İran, Portekiz, Rusya ve Siyam temsilcilerinin katıldığı bir toplantı yapılmış, toplantıya katılan ülkeler, aşağıdaki kararları almışlardır;

1-Kendi ülkelerinde ve idareleri altında bulunan memleketlerde afyon kullanma alışkanlığının kaldırılması hususunda tedbirler alınmasını,

2-Afyon ithalini yasak eden memleketlere ihracat yapılmamasını,

3-Morfinin imal, satış ve stoklarını kontrol etmeye yarayacak tedbirlerin acilen alınmasını,

4-Avrupalıların Çin'de bulunan afyon kullanma yerlerinin kapatılmasını, içeriğinde afyon bulunan ilaçların imal ve ticaretinin yasaklanmasını ve bu yerlerde ilgili devletlerin, uyuşturucu maddelere dair bulunan milli kanunlarının uygulanmasının temenni ve tavsiye etmişlerdir.⁷¹

İstisari mahiyette olan bu anlaşmanın hükümleri, uyuşturucu maddelerle mücadele konusunda önemli bir adımdır. Afyonun kullanılmasının zamanla ortadan kaldırılmasını sağlayacak tedbirlerin tavsiye edilmesi ve bundan sonraki uluslararası sözleşmelere bir başlangıç olması itibariyle önemlidir. Zira Şanghay konferansında kabul edilen hükümler, daha sonraki yıllarda toplanan uluslararası konferanslarda tartışılan konuların temelini teşkil etmiştir.

B. 1912 LA HAYE AFYON SÖZLEŞMESİ

1909 tarihli Şanghay konferansının, temenni mahiyetinde ve sınırlı alanda sonuç vermesine rağmen, kararlarının bağlayıcı olmaması nedeniyle Amerika Birleşik Devletleri'nin istemiyle yeni bir konferans düzenlenmiştir. Şanghay Anlaşmasına

⁷⁰ Saka, Reşat, *Uyuşturucu Maddeler, Afyon-Morfin-Eroin-Esrar-Kokain Hakkında Milli ve Milletlerarası Hukuki ve Sosyal Durum*, İstanbul 1948, s. 101.

⁷¹ Saka, a.g.e. s.102.

katılan devletler 23 Ocak 1912 yılında La Haye’de toplanarak, ilk kez uyuşturucu maddelerle ilgili olarak uluslararası bir antlaşma yapma yoluna gitmişlerdir.⁷²

La Haye Konferansı neticesinde düzenlenen 23 Ocak 1912 tarihli La Haye Afyon Mukavelesini ile, ham afyon, işlenmiş afyon, tıbbi afyon, morfin, eroin ve kokaini tarif edip sınıflandırarak, anlaşmalarda bu maddelerin tıbbi ve fenni maksatlar dışında kullanılmasını yasak edecek tedbirler almaya ve taraflar bu hususta diğer taraflarla işbirliği yapmaya mecbur kılınmıştır.

Yine ham afyonun üretim ve satışının kontrol edilmesi, ithal ve ihracının izne tabi tutulması ve bu maddenin ticaretine geçit teşkil eden şehir ve limanlarla, ambalaj şeklini tayin, ithal ve ihracın belirli yerlerde yapılmasını temin ile işlenmiş afyonun imal, satış ve kullanılmasının kaldırılması, ithal ve ihracının yasak edilmesi, ihraç edilen morfin ve kokain ile bunların türevlerinin, satışını ve kullanılmasını yalnızca tıbbi ve insani kullanımlarına yönelik olarak eczacılık hakkında kanun ve nizamlar yapacaklarına dair hükümler yer almıştır. Ayrıca sözleşmenin 20 nci maddesi, alınan kararların uygulanabilmesi açısından iç hukuk bakımından uyuşturucu maddelerle mücadele ve cezalandırma zorunluluğunu dolaylı olarak sözleşmeye taraf olan devletlere yüklemiştir, ancak bu hüküm sadece bu düzenlemelerin yapılması açısından taraf devletlere bir davet niteliğindedir. Bu niteliği ile sözleşme, ihtiva ettiği hükümlerin tatbikini sağlayacak tedbirlerin alınmasını, taraf devletlere bırakmış ve bu hükümlere riayet edilmemesi halinde herhangi bir yaptırım öngörmemiştir. Türkiye bu sözleşmeyi 14.01.1933 tarihinde 2108 sayılı kanunla kabul etmiştir. Ancak sözleşmenin 14 üncü maddesinin “d” bendinde sayılan ve morfin ve kokain ile bunların türevlerini açıklayan maddeyi genişleterek, bu maddelerin yanında, bunların yeni türevleri ile, ilmi çalışmalar neticesinde bu maddelerle aynı zararlı sonuçları verecek afyon alkaliklerinin de bu kapsamda değerlendirileceği belirtilmiştir. Daha sonra bu tanım 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun’un 19 uncu maddesine dolaylı olarak kaynak teşkil etmiştir.⁷³

Sözleşme uluslararası alanda büyük ilgi uyandırmışsa da, özellikle büyük miktarlarda afyon ve kokain üreticisi konumunda olan devletler, sözleşme hükümlerini

⁷² **Günel**, a.g.e. s.31.

⁷³ **Kurt Şahin – Kurt Ela**, a.g.e. s.11.

aynen veya hemen kabul etmedikleri için, sözleşmeden beklenen sonuç elde edilememiştir.⁷⁴

C. 1914 LA HAYE AFYON KONFERANSI

1912 yılındaki La Haye konferansından sonra 1913 ve 1914 yıllarında ikinci ve üçüncü La Haye konferansları düzenlenmiştir. Bu konferansların amacı, 1912 yılında imzalan La Haye Afyon Sözleşmesinin hükümlerinin diğer devletler tarafından kabulünü sağlamak ve çeşitli tereddütlerden dolayı sözleşmeye çekince koyarak sözleşme hükümlerinin tamamını uygulamayan devletlerin bu çekincelerini kaldırmaktır. 30 ülkenin katılımıyla yapılan ve 10 gün süren toplantı sonucunda 23 ocak 1912 tarihli La Haye Afyon Sözleşmesinin 31.12.1914 tarihinde yürürlüğe girmesi kabul edilmiştir.⁷⁵

1914 yılında yapılan bu konferans sonucunda varılan sonuçlar olumlu olmasına rağmen, birinci dünya savaşının başlamasıyla, daha önce uyuşturucu maddelerin denetimi ve kontrol altına alınmasıyla ilgili tüm çalışmalar sekteye uğramıştır. Zira savaş sırasında uyuşturucu maddelerin her tarafa yayılması nedeniyle, kokain ve eroin dünyanın her yerinde bilinen uyuşturucu maddeler olmuşlardır. Özellikle askerler savaş durumundan faydalanarak bu maddeleri rahatça bulabiliyor ve nakledebiliyorlardı. Bu nedenle savaşın bitiminden sonra galip devletler, yapılan barış anlaşmalarına, La Haye Sözleşmesinin kabul edilmesi için ayrıca kayıt koydurmuşlardır. Nitekim Versay Antlaşması'nın 295 inci maddesinde, Senjermen Antlaşması'nın 247 nci maddesinde, Triyanun Antlaşması'nın 230 uncu maddesinde, Nuyyi antlaşması'nın 247 nci maddesinde ve Sevr Antlaşması'nın 280 inci maddesinde buna ilişkin açıklamalar yer almıştır.⁷⁶

D. 1925 CENEVRE AFYON SÖZLEŞMESİ

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, başta afyon olmak üzere diğer uyuşturucu maddelerin hızla yayılması nedeniyle, Milletler Cemiyeti uyuşturucu maddeleri denetim altına almak üzere 1920 yılında bir istişare komisyonu kurmuştur. 1921 ve 1924 yılları arasında bu komisyonun çalışmalar neticesinde 3 Kasım 1924 tarihinde Birinci Cenevre Konferansı toplanmıştır. Uyuşturucu maddelerle ilgili olarak üçüncü uluslararası

⁷⁴ Saka, a.g.e. s.107.

⁷⁵ Günal, a.g.e. s.34.

⁷⁶ Kurt Şahin – Kurt Ela, a.g.e. s.12.

teşebbüs olan Cenevre Konferansı, 37 ülkenin katılımı ile 19 Şubat 1925 tarihli Cenevre Afyon Mukavelesi'nin imzalanması ile son bulmuştur. Sözleşme, La Haye Mukavelesi'nin esaslarını aynen kabul etmiş ve bu sözleşmedeki tanımlara bazı eklemeler yapılarak kapsam genişletilmiştir²⁹⁸. Yine uyuşturucu maddelerin uluslararası ticaretini kontrol altına alacak daha etkin tedbirlerin alınması, ithal, ihraç, imal, dağıtım ve kullanımı sınırlayıcı hukuki düzenlemelerin yapılması da öngörülmüştür.⁷⁷

Hint keneviri ve reçinesi ile koka yaprağının, ilk defa olarak uyuşturucu maddeler kapsamına alınmasının yanında, sözleşmenin uygulanmasını izlemek, istatistikleri talep etmek ve düzenlemek ve gerektiği takdirde taraflardan açıklama istemek yetkilerine sahip olmak üzere Daima Merkez Komitesi adı altında bir kontrol komitesinin kurulması bu anlaşmanın özellikleri arasındadır. Ayrıca bütün uyuşturucu maddelerin tıbbi ve ilmi maksatların dışında bir başka gaye ile kullanılması yasaklanırken, sözleşmeye taraf olan ve sonradan katılan devletler tıbbi, fenni ve diğer maksatlarla bir yıllık tahmini uyuşturucu maddeler tüketim miktarını komiteye bildirmeyi kabul ettikleri gibi, ham afyon ve diğer uyuşturucu özelliği bulunan bitkilerin üretimi ve imalatı, stokları, ele geçirilen ve zoralmına karar verilen uyuşturucu maddeler ile bunların nerelerde kullanıldığına ilişkin bilgi vermeyi taahhüt etmişlerdir.⁷⁸

Daimi Merkez Komitesi, kendisine taraf devletlerce verilecek bilgileri kullanarak, uyuşturucu maddelerin uluslararası alandaki hareketlerini ve miktarını, bu maddelerin piyasa hareketlerini ve yaygın olarak buldukları bölgeleri ve kaçakçılık merkezlerini tespit edip, bunlarla ilgili devletleri bilgilendirme, tavsiyelerde bulunma ve gerekirse o ülkeye uyuşturucu madde ithalini veya ihracını durdurma girişiminde bulunabilecektir.

E. 1931 CENEVRE AFYON SÖZLEŞMESİ

1931 Cenevre Afyon Sözleşmesi, 1912 tarihli La Haye Afyon Sözleşmesi ile 1925 tarihli Cenevre Afyon Sözleşmesi hükümlerini tamamlamak ve uyuşturucu maddelerin imalının tıbbi ve ilmi ihtiyaçlara göre sınırlandırılması ve bu maddelerin dağıtımının düzenlenmesi amacıyla 13 Temmuz 1931 tarihinde imzalanmıştır. 1931

⁷⁷ Kurt Şahin – Kurt Ela, a.g.e. s.13.

⁷⁸ Günal, a.g.e. s.35.

tarihli Sözleşmede, sadece uyuşturucu maddelerin değil, uyuşturucu madde olmadıkları veya toksikomani içermedikleri halde bu özelliğe sahip uyuşturuculara dönüşebilen maddelerin de sözleşme kapsamına alınabilmesi için sözleşme metninde uyuşturucu madde yerine, ecza tabiri kullanılmıştır

Sözleşme ile “Drug” tabirine giren ilaçlar iki gruba ayrılmış, bunlarla birlikte ham afyon, kokain ve imal ile kastedilen ifadeler açıklanmış ve kimyevi bileşimleri de sözleşmeye konmuştur. Taraf devletler bu maddelerle ilgili olarak Milletler Cemiyeti bünyesindeki denetleme kuruluna, her yıl belirlenen esaslara göre bilgi vereceklerdir. Yine bu kurul, taraf devletlerin yıllık uyuşturucu madde ihtiyaç listelerini incelemeye ve buna ilişkin her türlü belgeyi isteme yetkisi de vardır. Ayrıca sözleşme ile uyuşturucu madde imal eden fabrikaların üç ayda bir kendi devletlerine rapor vermesi de kararlaştırılmış, yeni bir uyuşturucu maddenin imali için izin alınması şartı getirilmiştir. 1931 Cenevre Afyon Mukavelesi, uyuşturucu madde üretiminin sınırlandırılması ve dağıtımını düzenlemek esaslarına göre hazırlanmıştır.

Daha çok idari nitelikte hükümler ihtiva eden sözleşme, uyuşturucu maddelerin hukuka aykırı bir şekilde elden ele dolaşmasını önlemeğe elverişli bütün tedbirleri almayı taraf devletlere yüklemiştir.

F. ZARARLI İLAÇLARIN GAYRİMEŞRU TİCARETİNİN MEN'İ HAKKINDAKİ 1936 CENEVRE SÖZLEŞMESİ

1931 tarihli Cenevre Sözleşmesinden sonra alınan tedbirlerin uyuşturucu maddelerin denetimi ve kaçakçılığın engellemesi için yeterli olmadığı anlaşılmaması üzerine, bu konuda yeni çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalar sonucu 1936 yılında yeni bir sözleşme yapılmıştır. Başta afyon olmak üzere önceki uluslararası sözleşmelerde ifade edilen bütün uyuşturucu maddeler ve diğer zararlı ilaçlar hakkındaki uluslararası sözleşme hükümlerini daha etkili bir hale getirmek ve bu maddelerin kaçakçılığıyla yapılacak mücadeleyi kolaylaştırmak amacıyla Cenevre'de 40 ülkenin katılımıyla toplanan konferans neticesinde 26 Haziran 1936 tarihinde Zararlı İlaçların Gayri Meşru Ticaretinin Men'i Hakkındaki 1936 Cenevre Sözleşmesi imzalanmıştır.⁷⁹

⁷⁹ Kurt ve Kurt, a.g.e. s.15.

Sözleşme ile taraf devletler, daha önceki sözleşmelerde belirtilen uyuşturucu maddelerle ilgili suçların, özellikle uyuşturucu madde imal, ticaret, alım, satım gibi fiilleri ciddi şekilde ve özellikle hürriyeti bağlayıcı cezalarla cezalandırmayı, sanıklar aleyhine ceza kovuşturması yapmayı, sanığın iadesi yolunda vuku bulacak talepleri kabul etmeyi, uyuşturucu maddelerle mücadeleyi koordine edecek bir merkez bürosunu kurmayı, adli yardımda bulunmayı taahhüt etmişlerdir.

Sözleşmenin başlıca hükümleri şunlardır: ⁸⁰

- Daha önce imzalanmış olan sözleşme hükümlerine giren suçların, özellikle imal, ticaret, alım, satım gibi fiillerin hapis veya hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırması için gerekli olan yasal tedbirlerin alınması,
- Taraf devletlerden birinin ülkesinde başka bir devletin vatandaşı tarafından suç işlenmesi halinde, vatandaşın bağlı olduğu devletin, suçun kendi ülkesinde işlenmiş gibi suçluyu cezalandırması,
- Sözleşmede uyuşturucu madde suçu olarak düzenlenen fiillerin başka memleketlerde işlenmesi hallerinde her birinin ayrı bir suç olarak ele alınması,
- Bu fiillerin yabancı memleketlerde işlenmiş olması ve şahısların cezalandırılmaları hallerinde, buna dair mahkumiyet kararlarının milli kanunlarda yer alan şartlar dahilinde tekerrüre esas tutulması,
- Bu fiillerin yabancı bir memlekette işlenmeleri ve suçlarının mukaveleyi imza eden memleketlerden birine iltica etmeleri halinde vukuu bulacak iade talepleri, fiille alakası olmayan bir sebepten dolayı reddedilmiş ve o memleket kanunu bu gibi fiiller hakkında takibat yapılmasını genel bir kural olarak kabul etmiş ise kendi arazilerinde işlenmiş gibi takip edilmesi ve cezalandırılması,
- Bu suçlar açısından suçluların iadesinin kabul edilmesi

G. SENTETİK UYUŞTURUCU MADDELER HAKKINDA 1948 PARİS PROTOKOLÜ

1931 tarihli Cenevre Afyon Sözleşmesi ve daha önceki sözleşmeler, yapıldıkları tarih itibariyle bilinen uyuşturucu maddelerle, bunların türevleri ve afyon ve kokadan elde edilecek alkalitler ve bunlardan imal edilecek uyuşturucu maddeler ve ilaçlarla

⁸⁰ Kurt ve Kurt, a.g.e. s.16.

ilgili olarak düzenlemeler getirmişlerdi. Cenevre Afyon Sözleşmesinden sonra ortaya çıkan yeni tür toksikomani yapan (alışkanlık oluşturan) sentetik uyuşturucu maddeler, bu tarihe kadar toplanan konferanslarda düzenlenen sözleşme ve protokollerle belirtilmemiş olduklarından uluslararası kontrolün dışında kalmışlardır.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği, sentetik ilaçların kontrolünü sağlamak için daha önce yapılan sözleşmeleri ıslah ederek, etki alanını genişletmeyi düşünmüş ise de, çeşitli bölümleri ihtiva eden sözleşmelerin düzeltilmesi yoluna gidilmesi birçok zorluklara yol açabileceğinden, 1931 Cenevre Sözleşmesiyle sağlanmış olan kontrole sistematik olarak tabi olacak uluslararası yeni bir anlaşma yapılması yoluna gidilmiştir. Sentetik ilaçların denetimi ile ilgili olarak hazırlanan protokol taslağı, 30 Eylül 1948 tarihinde Ekonomik ve Sosyal Konsey, 8 Ekim 1948 tarihinde Genel Asamble ve 29 Kasım 1948 tarihinde de Paris'te üye devletlerin temsilcileri tarafından imza edilerek 1 Aralık 1949 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu protokole göre üye her devlet; 1931 Cenevre Afyon Sözleşmesi kapsamında olmayan, fakat etkileri narkotik ve zararlı olduğu tespit edilen herhangi sentetik bir ilacı, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirmeyi taahhüt etmiştir. Bu bildirimi alan Genel Sekreterlik, durumdan derhal Narkotik İlaçlar Komitesini, Dünya Sağlık Örgütünü ve protokole dahil diğer üye devletleri haberdar edecektir. Dünya Sağlık Örgütü bu ilacın toksikomani içerip içermediğini veya böyle bir madde haline çevrilip çevrilmediğini inceleyerek bu hususa dair vereceği raporu Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine iletacaktır. Genel Sekreterlik de Birleşmiş Milletlere üye olan veya olmayan devletlere bu raporu tebliğ edecektir. Dünya Sağlık Örgütünün raporundan bu suretle haberdar olan üye devletler, toksikomani içeren veya bu özelliğe sahip madde haline çevrilebilen sentetik uyuşturucu maddeyi kontrol altına almayı taahhüt etmişlerdir.

Sentetik maddelerin uluslararası kontrolüne dair 1948 Paris Protokolünde iki önemli yenilik vardır:

1-1912 ve 1925 mukavelelerinin şümulüne giren uyuşturucu maddeler , kimyevi formüllerine göre tayin ve tarif edilmişlerdir. 1931 sözleşmesi de aynı sistemin belirli bazı hammaddelerden çıkarılan uyuşturucu maddeleri de kontrol altına almak suretiyle kabul etmiştir. Paris protokolü, uluslararası kontrolü kimyevi formül sisteminden ayırarak narkotik tesir oluşturan ve toksikomani içeren bütün zararlı maddelere teşmil

etmiştir³¹⁵.Yeni keşfedilen ve ileride keşfedilecek olan sentetik uyuşturucu maddelerde bu protokol hükümlerine göre kontrole tabi tutulabilecektir.

2-Protokole dahil devletlerin Uyuşturucu Maddeler Komisyonuna, etkileri narkotik ve zararlı olduğunu bildirecekleri ilaçlar hakkında geçici tedbirler alınması yetkisinin, Dünya Sağlık Örgütü'ne verilmiş olmasıdır. Bu sayede yeni sentetik uyuşturucu maddeler hakkında protokol hükümlerinin süratle tatbiki mümkün olabilecektir.

1948 tarihli Paris Protokolü, sentetik ilaçların uluslar arası denetim altına alınması ve sözleşmeden sonra keşfedilse dahi yeni tür sentetik ilaçların bu kapsamda sayılması nedeniyle bu alanda önemli bir aşama olmuştur.

H. 1953 NEWYORK AFYON SÖZLEŞMESİ

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin 27 Mayıs 1952 tarihinde aldığı karar gereğince, afyonun üretimi, kullanımı ve ticareti ile, haşhaş ekiminin sınırlandırılmasını içeren bu protokol, 19 Mayıs ile 18 Haziran 1953 tarihleri arası Newyork'ta toplanan Uluslararası Afyon Konferansında hazırlanmış ve 28 Aralık 1953 tarihinde imzalanmıştır. Türkiye bu protokole 28 Aralık 1953 yılında katılmıştır.

Protokol uyarınca, sadece bazı ülkelerin, afyon ihraç etmesine izin verilmekle birlikte, bu ülkelerde de haşhaş ekiminin ruhsatla ve sıkı bir denetim altında gerçekleştirilmesi karar altına alınmıştı. Diğer ülkelerin afyon ihracına izin verilmemiş, sadece kendi ihtiyaçlarına yetecek miktarı üretmelerine izin verilmiştir. Haşhaş ekimi ve afyon üretimi için ne kadar alan ayrılacağı, uluslararası ecza piyasasının yaklaşık talebine göre BM tarafından hesaplanacaktı.

Bu protokolün başlıca hükümleri şunlardır: ⁸¹

- Afyon kullanımının sadece tıbbi ve fenni ihtiyaçlarda sınırlandırılması,
- Afyon üretim, ticaret ve kullanımını kontrol altına almak üzere her üretici devlet tarafından resmi müesseseler kurulması,
- Üretimin, ilgili devlet kuruluşu veya gerektiğinde yetkili hükümet makamları tarafından tayin edilecek bölgelerde ruhsat esasına göre yapılması,

⁸¹ **Güngör – Kınacı**, a.g.e, s.80.

- Afyon üretiminde başka amaçlarla yapılan haşhaş ekiminin ve haşhaş sakızından üretilen uyuşturucu maddelerin yeter surette kontrol edilmesi,
- Afyon stoklarının protokolde açıklanmış olan ölçülere göre sınırlandırılması, -Protokole taraf olmayan devletlerden afyon ithalatının yasaklanması,
- Müsadere edilen afyonlar hakkında ne şekilde işlem yapılacağı,
- Bir sonraki yıl için tahmin edilen afyon ihtiyaçlarının Daimi Merkez Komitesine bildirilmesi,
- Bir evvelki yıla ait afyon üretilmek üzere haşhaş ekilen sahalarn yüzölçümü ile bu sahalarda üretilen afyon miktarı ile tüketilen afyon miktarının ve stokların, yasadışı ticaret sırasında müsadere edilen afyon miktarı ile üç aylık afyon ithalat ve ihracatının miktarı istatistiklerinin Daimi Merkez Komitesine gönderilmesi,
- Protokol hükümlerine gözetmek için Daimi Merkez Komitesinin bazı tedbirleri almak yetkilerinin verilmesi: -Protokolün tatbiki esasında ortaya çıkacak ihtilafların Uluslararası Adalet Divanı tarafından halledileceği, karara bağlanmıştır.

Görüldüğü üzere 1953 tarihli Newyork Afyon Protokolü, haşhaş ekimi ile afyon üretimi ve bunların ithal ve ihracını mümkün olduğunca sınırlandırarak, dolaşımını denetim altına almaya yönelik hükümler içermektedir.

I. UYUŞTURUCU MADDELERE DAİR 1961 TEK SÖZLEŞMESİ

Uyuşturucu maddelerin kontrol altına alınması, denetimi ve bu maddelerin kötüye kullanılmasını ve kaçakçılığının önlenmesine karşı en önemli adım Birleşmiş Milletler tarafından 1961 yılında atılmıştır. Uyuşturucu maddelerle mücadele konusunda uluslararası alanda yapılan birçok sözleşmeye rağmen, bu maddelerin üretiminin tam olarak kontrol altına alınamaması, kullanımı ve dolayısıyla bireyler ve toplum üzerindeki olumsuz etkilerin devam etmesi nedeniyle, yeni bir düzenleme yapılması gerektiği anlaşılmıştı. Bu nedenle, uyuşturucu maddelerle mücadele konusunda daha önce yapılmış olan sözleşmeler Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından incelenip geliştirilmiş ve bütün hükümler tek bir metin haline getirilmişti.⁸² Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi olarak adlandırılan bu metin 30. 03. 1961 tarihinde 40 devlet tarafından imzalanmış Türkiye sözleşmeye 27.12.1966 tarihli ve 812 Sayılı Kanunla katılmayı uygun görmüştür. 25.03.1972

⁸² Kurt Şahin.-Kurt Ela., a.g.e S.16.

tarihinde Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesinin Tadiline İlişkin bir Protokol imzalanmıştır. Türkiye bu Protokolü 26.04.2001 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile onaylamıştır⁸³.

Sözleşmenin birinci maddesinde sözleşmede geçen kavramların tanımlarına yer verilmiştir, sentetik uyuşturucu maddeler sözleşmenin son kısmında dört cetvel halinde gösterilmiştir . Sözleşme uyarınca sentetik uyuşturucu maddelerin cetvellerde sayılanlarla sınırlı olmayıp, yeni sentetik uyuşturucu maddelerin ortaya çıkması durumunda bunların da cetvellere eklenmesi öngörülmüş, daha sonraları bu cetvellere yeni ilaveler yapılmıştır⁸⁴.

Sözleşmenin 44. maddesine göre, bu sözleşmenin yürürlüğe girmesini müteakip evvelki milletlerarası antlaşmaların yürürlükten kalkacaktır. Sözleşmede ayrıca uyuşturucu maddelerin ekiminden imalatına, ticaretine kadar sınırlayıcı hükümler getirilmiş, bu maddelerin kaçakçıları ile mücadele, uyuşturucu madde müptelalarının tedavisi öngörülmüştür.

Sözleşmenin 47. maddesinde, sözleşmeye taraf olan devletlerin sözleşmede değişiklik teklifinde bulunabilecekleri 48'inci maddede, sözleşmenin yorumu veya uygulanmasında taraf devletler arasında anlaşmazlık çıktığında görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaşma, hakemlik ve bölgesel teşekküllere başvurma yollarıyla veya yargısal yoldan yahut bizzat seçecekleri başkaca barışsal vasıtalarla çözümlenmek üzere birbirlerine danışacakları, bu yollarla çözülemediği takdirde Milletlerarası Adalet Divanına havale edileceği açıklanmıştır⁸⁵.

İ. 1971 PSİKOTROP MADDELER SÖZLEŞMESİ

Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesinde uyuşturucu maddelere benzer etki yapan sentetik psikotropik uyuşturucu maddeler dahil edilmemiştir. Bu nedenle, uluslararası düzeyde bu maddelerin düzenlenmesi sorunu gündeme gelince, Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından hazırlanan bu sözleşme, 19 Şubat 1971 tarihinde çeşitli ülkelere imzalandığı halde, yürürlüğe girebilmesi için 40 ülkenin imzası gerektiğinden, son olarak Togo'nun da imzalaması sonucu 16 Ağustos 1976

⁸³ Yokuş Sevik, a.g.e, s.58-60.

⁸⁴ Kurt Şahin.-Kurt Ela, a.g.e S.17

⁸⁵ Kurt Şahin.-Kurt Ela, a.g.e S.17.

tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Psicotrop Maddeler Sözleşmesini 27.10.1980 tarihli 2326 sayılı Kanunla onaylanmasını uygun bulmuştur. Bu sözleşme 7.3.1981 ve 17272 tarihli Resmi Gazetede ile yayımlanmıştır⁸⁶.

Psicotrop Maddeler Sözleşmesinin psicotrop maddeleri dört cetvel halinde gruplandırılmış, ancak maddeler sayılanlarla sınırlandırılmamıştır. Cetvellere yeni maddelerin eklenmesi mümkün görülerek, bu konuda Dünya Sağlık Örgütü yetkili kılınmıştır. Sözleşme, psicotrop maddelerin, kullanımını bilimsel ve tıbbi amaçlarla sınırlandırılmış, bu maddelerin uluslararası ticareti ithalat ve ihracının yasaklanması, sınırlandırılması ve kaçakçılıkla mücadele konusunda düzenlemeler öngörmüştür⁸⁷.

Sözleşmenin 2 nci maddesinde, tarafların birinin veya Dünya Sağlık Örgütünün, bir maddenin, sözleşmenin ekindeki cetvellerinden birine girmesini, birinden diğerine aktarılmasını ya da çıkarılmasını gerekli gördüklerinde, bu durumu Genel Sekretere açıklayıcı bilgilerle birlikte sunacaklardır. Dünya Sağlık Örgütünün raporu doğrultusunda, Uyuşturucu Maddeler Komisyonu bu maddeleri sözleşmenin ekindeki cetvellerinden birine girmesini, birinden diğerine aktarılmasını ya da çıkarılmasına karar verebilecektir. Psicotrop maddelerin denetiminin kapsamını düzenleyen 4 üncü maddede, sözleşmenin Cetvel-1 'dekiler dışındaki psicotrop maddeler ile ilgili tarafları, uluslararası yolcular tarafından kişisel kullanım için az miktarlarda preparasyonların taşınmasına delil gösterilmesi şartıyla izin verilebilecekleri, psicotrop maddeler gerçekte kötüye kullanılmayacak veya tekrar elde edilemeyecek bir duruma gelinceye kadar sözleşmenin gerektirdiği kontrol tedbirlerinin uygulanması şartıyla, bu gibi maddelerin sanayide psicotrop olmayan madde ve mamullerin yapımı için kullanımına izin verebilecekleri belirtilmiştir.

5 inci maddede, taraf devletlerin cetvel 2, 3 ve 4'teki maddelerin yapımını ihracatını, ithalatını, dağıtımını ve stoklarını, kullanımını ve elde bulundurulmasını, uygun gördüğü tedbirlerle tıbbi ve bilimsel amaçlarla sınırlandıracaklarını, 7 nci maddede, tarafların kendi ülkelerinde usulüne göre yetkilendirilmiş kişilerce, kendi hükümetlerinin doğrudan kontrolü altında olan veya hükümetin açıkça onayladığı, tıbbi veya bilimsel kuruluşlarda bilimsel ve çok sınırlı tıbbi amaçlar için kullanımı dışında

⁸⁶ **Yokuş Sevük, a.g.e, S.61 .**

⁸⁷ **Kurt Şahin.-Kurt Ela, a.g.e S,18, Yokuş Sevük, a.g.e, S.61, Zülfü Öner,a.g.e, S.33.**

Cetvel 1' deki maddelerin tüm kullanımını yasaklayacakları, bu maddelerin imalat, ticaret, ihracat, ithalat ve dağıtımını lisansa veya diğer benzeri kontrol tedbirlerine bağlayacakları ve bu şekilde yetkilendirilen kişi ve kurumları kontrol edeceklerini, bu maddelerin kullanılmak üzere ancak doktor reçetesiyle kişilere verilmesini veya dağıtılmasını sağlayacakları ve gerekli kontrol mekanizmasını kuracaklarını ifade etmektedir.

10 uncu maddede, Dünya Sağlık Örgütü' nün ilgili tüm kurallarını ve tavsiyelerini dikkate alarak, kullanım güvenliği için gerekli olan, ikaz ve ihtarları da kapsayan kullanım yönetmeliğinin, uygulama olanağı olduğu yerde psikotrop maddelerin perakende paket etiketinde ve her türlü koşulda paket içindeki prospektüslerde belirtilmesine sağlayacak, bu gibi maddelerin kamuya reklamının yapılmasının yasaklanacağı, 11 inci maddede bu maddelerle ilgili her türlü işleminin kayıt altına alınacağı, 12 nci maddede bu maddelerin uluslararası ticaretiyle ilgili hükümler, 13 üncü. maddede ihracat ve ithalat yasaklanması ve sınırlandırılması, 14 üncü maddede, sözleşmenin konusunu oluşturan maddelerin taşınması ile ilgili özel hükümler düzenlenmiştir.

20 nci maddede, psikotrop maddelerin kötüye kullanılmasını önleyebilecek ve ilgili kişilerin, erken teşhis, tedavi, eğitim, tedavi sonrası bakım, readaptasyon ve toplumda yeniden kaynaşmalarını sağlayacak bütün tedbirlerin alınması ve bu amaca yönelik çabalarında eşgüdüm sağlanması, 21 inci maddede, psikotrop maddelerin kaçakçılığına karşı mücadelede tarafların işbirliği yapacakları düzenlenmiştir.

Sözleşmenin 23 üncü maddesi cezai hükümleri düzenlemektedir. Bu maddeye göre, taraflar, sözleşmede belirtilen yasal olmayan fiillerin kendi hukuklarından suç sayılmaları ve hapis ve hürriyetten mahrumiyet gibi ağır cezalar öngörülmesini temin etmek üzere gerekli tedbirleri alacaklardır. Ayrıca bu suçların işlenmesinde ele geçirilen psikotrop maddeler ile her türlü malzeme, zapt ve müsadereye tabi olacaktır.

31 inci maddede, sözleşmenin yorumlanması ve uygulanmasından kaynaklanan anlaşmazlıklarda, görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaşma, hakemlik, bölgesel kuruluşlara başvurma, yargı yolu ile başka barışçı yollara başvurulacağı, bu yolla çözümlenemeyen anlaşmazlıkların Uluslararası Adalet Divanına havale edileceği

belirtilmiştir. Bu sözleşme ile psiko tropik maddeler olarak bilinen, her geçen gün sayıları artan ve bağımlılık yapan sentetik ve doğal uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kontrol altına alınması, denetimi ve bu maddelerin kötüye kullanılması ve kaçakçılığın önlenmesinin sağlanması amaçlanmıştır.

K. 1988 UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELERİN KAÇAKÇILIĞINA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psiko trop Maddelerin Kaçakçılığına karşı Sözleşme, uyuşturucu veya uyarıcı madde kaçakçılığının yayılmasını ve bunun sonuçlarını önlemek, 1961 tarihli Tek Sözleşmesi ve 1971 tarihli Psiko trop Maddeler Sözleşmesi ile öngörülen tedbirlerin uygulanabilirliğini sağlamak ve yeni önlemler getirmek amacıyla Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 19.12.1988 tarihinde kabul edilmiş ve imzaya açılmıştır. Türkiye Sözleşmenin onaylanmasını 22.11.1995 tarihli ve 4136 sayılı Kanunla uygun bulunmuştur⁸⁸.

Sözleşmenin 3 üncü maddesinde taraf devletlerin maddede sayılan eylemleri kendi ceza sistemlerinde suç olarak düzenlemeleri için gerekli önlemleri almalarını düzenlemiştir.

Sözleşmenin 15, 16, 17,18 ve 19. maddelerinde; ticari taşımacılık alanında sözleşmenin 3. maddesinde belirtilen suçların işlenmemesi için gerekli önlemlerin alınması, ticari belgelerin ve ihraç edilen uyuşturucu veya psiko trop maddelerin etiketlenmesi, deniz yoluyla yapılan kaçakçılığın önlenmesi, serbest bölge ve limanlarda uyuşturucu ve psiko trop maddelerin kaçakçılığının önlenmesi ve posta servislerinin kaçakçılık amacıyla kullanılmasını engellemek için buna uygun önlemlerin alınması ve bu amaçla işbirliği yapılması hususları ayrıntılı olarak düzenlenmiştir ⁸⁹.

⁸⁸ Yokuş Sevük, a.g.e, S.62, Zülfü Öner a.g.e,S.34.

⁸⁹ Yokuş Sevük, a.g.e, s.62.; Zülfü Öner, a.g.e, s.34-36.

II. ULUSAL HUKUKTA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇLARI

A. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Her türlü değişik madde kullanımı aslında Amerikan tarihi boyunca görülmüştür. Avrupalı yerleşicilerin Amerika'ya 16 ıncı yüzyılda adım atmalarıyla birlikte uyuşturucu madde ve benzerleriyle tanışmaları da başlamıştır. Amerika kıtasındaki yerliler değişik bitkilerden ürettikleri bu ilaçları ağrıları dindirmek, acıları azaltmak gibi tıbbi amaçların yanında cinsel gücü arttırmak amaçlı da kullanmışlardır. Mesela, tütün, kenevir ve benzerleri o dönemde kıtaya gelen İngiliz denizciler tarafından kullanılmıştır. Bütün bu ilaçlar “yenidünya”nın insanlığa sunduğu yepyeni alışkanlıklar olup, o dönemde yasaklanmalarına ilişkin bir düzenleme söz konusu değildir³³². Mesela, 1611 yılında Virjinya (Virginia)'ya yerleşen ilk Jamestown kolonicileri beraberlerinde keneviri de getirmişlerdir. Böylelikle kenevir, 1629 yılında Marihuana New England bölgesinde görülmeye başlamış olup Amerikan Kuzey-Güney savaşı (Civil War)'na kadar olan döneme kadar Kuzey Amerika ekonomisinde çok önemli bir yere sahip olacaktır.⁹⁰

Amerika kıtasına dışardan gelen ve 19 uncu yüzyılın parçası olacak ilk egzotik madde çok uzaklardan, o dönemki demiryolu devrimini gerçekleştirmesini sağlayan Çin’li göçmen işçilerin getirdiği “opium”dur. 1800’lu yılların başında opium kullanımı herkes tarafından kabul gören ve elde edilmesi çok kolay bir alışkanlıktı. Aynı zamanda opium tedavi amaçlı olarak da kullanılıyordu. Opium ve marihuana kullanımı tıbbi alanda birçok Amerikalı doktor tarafından kullanılmaya başlanınca, bazı bilim adamları tarafından da araştırmaların konusu olmuştur. Bunlardan biri olan Sigmund Freud, 1884 yılında kendisine 50 miligramlık kokaini şırıngayla enjekte etmiş ve etkilerini derhal notlarına düşmüştü. Hatta Freud kokain alışkanlığını zorda olsa iki yıl sonra ancak bırakabilmişti. Freud’tan bir yıl sonra, 1885 yılında, bir Alman bilim adamı Erlenmeyer kokain kullanımı üzerine bir bilimsel makale yayınlamış ve çalışmasında bunun etkilerinden bahsetmiştir.⁹¹

Bütün bu çalışmalar sürerken A.B.D.’deki eyaletlerde de bazı hukuki düzenlemeler kendisini göstermeye başlamış, örneğin Kaliforniya eyaleti 1872 yılında

⁹⁰ **Sevdim** Ali Erdem, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde imal ve ticareti suçu*, Ankara,2014, s.88.

⁹¹ **Sevdim**, a.g.e, s.90.

geçirmiş olduğu yasayla opium kullanımını yasaklamaya çalışmıştır. Bundan yaklaşık 10 yıl sonra, 1881 yılında, Kaliforniya eyaleti aynı yasadaki opium kullanımına ilişkin eylemi kabahat haline dönüştürmüştür. Aslında bu düzenlemeyle amaç Çinli göçmenlerin çalıştığı işyerlerindeki opiumun kullanılmasını engellemektir³³⁴. Bu arada yasaklama konusundaki en ciddi adımı 1877 yılında Nevada eyaleti atmıştır. Doktor reçetesi dışındaki tüm ilaç satışları yasadışı kapsamına alınmıştır. Aynı yıl içerisinde Kaliforniya eyaleti de mevcut uyuşturucu yasasının yürürlüğünü sağlayabilmek için özel bir polis gücü oluşturmuştur. Buna benzer yasalar diğer bazı eyaletlerde de düzenlenmiş ancak hala federal hükümetin düzenlediği ortak bir uyuşturucu yasası mevcut değildir. Diğer bir deyişle, uyuşturucuyla ilgili bütün düzenlemeler eyaletler bazında kalmıştır.⁹²

Uyuşturucu maddelere ilişkin ilk federal yasal düzenleme 1906 yılındaki Katıksız Gıda ve İlaç Yasası (Pure Food and Drug Act) olarak kabul edilir. Bu yasayla birlikte opium içeren ilaç ve gıdaların, üzerlerindeki içindekiler bölümünde belirtilmeleri zorunluluk haline getirilmiş, sadece lisanslı doktorların yazacakları reçetelerle ilaç satışları yasal kılınmış ve tüm bunların idaresi için Gıda ve İlaç İdaresi (Food and Drug Administration) kurulmuştur.⁹³

A.B.D. federal hükümeti uyuşturucuyla mücadelede önemli adımları atmaya başlamıştır. 1906 yılındaki bu ilk düzenlemeyi 1914 yılında kabul edilen (Harrison Narcotic Act) Harrison Uyuşturucu Yasası izlemiştir. Aslında bu yasa Amerika'nın o dönemki dış politikasının bir ürünüdür. Şöyle ki, Filipinleri kontrol altına alan A.B.D., Çin üzerinden gelen opium'un batı ülkelerine satıldığını fark etmiş ve bir dizi uluslararası konferansta uyuşturucuyla mücadelenin önemine dikkat çektikten sonra böyle bir yasayı düzenlemeyi zorunlu bulmuştur. Bu yasaya göre sadece ilaçların patent haklarına sahip üreticiler haricinde tüm imalatçılar ve satıcıların ruhsat altında satış ve üretim yapabilmeleri için belli oranda bir ücret ödemeleri gerektiği, ayrıca eczanelerin ve doktorların her türlü ilaç satışlarını kayıt altına almaları yasallaştırılmıştır.⁹⁴

Marihuana kullanımını yasaklayan 1937 yılındaki Marihuana Vergi Yasası (Marijuana Tax Act) aslında o dönemdeki polis departmanlarının federal hükümete

⁹² **Sevdim**, a.g.e, s.90.

⁹³ **Sevdim**, a.g.e, s.91.

⁹⁴ **Yaşar** Yusuf, *Öğreti ve Yargıtay Uygulamalarına göre Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı madde Temini ve Ticareti Suçları*, Birinci Baskı, yayınevi Ankara-2012, s.91,

yaptıkları bir baskının sonucudur. Özellikle eyalet ve federal polis departmanları uyuşturucu madde kullanımının bilhassa Meksikalı genç nüfus arasında hızla yayılmasından korkuyorlardı. Federal hükümet böyle bir tehlikenin önüne geçmek için bir yasa taslağı hazırladı. Bu yeni kanuni düzenlemeyle esrar dahil uyuşturucu maddelerin kullanımı, satışı ve bulundurulmasını suç sayarak bu fiilleri işleyenler için ağır cezalar konulmuştur.

Amerika'daki özgürlük ve sivil toplum hareketlerinin yoğun olduğu bir dönemde, federal hükümet Harrison Act'dan bu yana parça parça düzenlediği yasaları tekrar gözden geçirmiş ve 1970'lerden itibaren uyuşturucu maddeler kontrol altına alınmaya başlamıştır. Bu dönemde atılan en önemli yasa Kapsamlı Uyuşturucu Kullanımı ve Kontrolü Yasası (Comprehensive Drug Abuse and Control Act) olarak göze çarpar. Biraz önce de bahsedildiği gibi geçmişteki tüm uyuşturucu maddelere ilişkin yasaları tekrar düzenlemiş ve bu nedenle polise ilk kez daha fazla yetki tanınmıştır. Gerçekten de 1973 yılında Uyuşturucuyla Mücadele İdaresi [Drug Enforcement Administration (DEA)] altında uyuşturucu üretimi, kullanım, satışı ve dağıtımıyla ilgili olan davaların ve suçların daha iyi araştırılması için uyuşturucu Madde ve Tehlikeli ilaçlarla Mücadele Bürosunu (Drug Enforcement Agency – DEA) kurmuştur.⁹⁵

1970 yılında Kabul edilmiş olan Kapsamlı Uyuşturucu Kullanımı ve Kontrolü Yasası (Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act) A.B.D. nin bugüne kadar yaptığı ve halen uygulamada olan uyuşturucuyla mücadeledeki en önemli yasalarından biridir. Bundan sonraki dönemde bu kanunda zamana göre değişiklikler yapılmış olup, federal hükümet bu yasayla eşdeğerli olarak uyuşturucu maddelerle ilgili her türlü faaliyet alanını içeren yasaları da bu süreden itibaren yürürlüğe koymuştur. Kapsamlı Uyuşturucu Kullanımı ve Kontrolü yasasındaki bazı önemli maddeler şunlardır: 802 nci maddede uyuşturucu maddelerin meydana getirdiği bağımlık ve alışkanlık kavramlarının yanında, uyuşturucu ve diğer uyarıcı maddeler ile bunların imal, dağıtım, ihraç, ithal gibi trafiğini belirten kavramlar ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. 822 nci madde imalatı dağıtımı, bulundurulması izne tabi maddelerin, izin, başvuru ve üretim biçimlerini ve usullerini düzenlemiştir. 825 inci madde izin

⁹⁵ **Yaşar** , a.g.e. s.92.

hakkına sahip özel şahısların isim ve marka haklarını koruyucu düzenlemeler getirmiştir.

841 inci madde ruhsat sahibi olmadan, kasten uyuşturucu ve diğer maddeleri imal etmeyi, sevk ve nakletmeyi, bulundurmaya yasaklamıştır. Kanuna aykırı olarak bu fiilleri işleyen kişiler için uyuşturucu madde miktarı ve cinsi göz önüne alınarak, on yıldan az olmayan hürriyeti bağlayıcı cezalar öngörülmüştür. Bu maddelerin imal, dağıtım ve bulundurulması sebebiyle kullanan bir kimse yaşamını kaybetmiş veya ağır surette yaralanmış ise faile verilecek ceza 20 yıldan az olmayacaktır. Suçun birden fazla işlenmesi halinde faile verilecek ceza daha ağır olacaktır.

Kanun 841-842 nci maddeleri arasında, bu kanun kapsamına girendiği kanunlarda belirtilen eylemler ile bu kanunda yer almış kurallara ve yasaklamalara aykırı davranışlar hakkında ölüm cezası dahil çeşitli yaptırımlar öngörmüştür. Kanunun 841 ve 960 inci maddelerinde yasaklanan eylemleri meslek ve sanat haline getirenler, çete teşekkül ettirenler ve bunu yönetenler ile suçun işleniş amacı ile kasten adam öldürme fiilini işleyen kimseler hakkında 20 yıldan ölüm cezasına kadar, cezalara hükmedileceği kabul edilmiştir.

856 ncı madde, suçun umuma açık yerlerde uyuşturucu madde imalini dağıtımını ve satışını yasaklayarak bu yerlerin sahibi, yöneticisi, işletmecisi, çalışanlarının eylemleri ile bu suçların işlenmesine yer temin ederek yardımcı olan diğer kimselerin fiillerini suç olarak kabul etmiş; failer hakkında 20 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza veya 500.000-2.000.000 dolar arası para cezaları öngörmüştür.

858 inci madde ile uyuşturucu madde imali, nakliyatı veya bu eylemlere teşebbüs sebebiyle bir kimsenin yaşamı tehlikeye girmişse, fail hakkında 10 yıla kadar hapis cezası kabul edilmiştir. 863 üncü madde de uyuşturucu maddelerin kullanılmasına yarayan araç ve gereçlerin imalatı ile ticareti yasaklanmıştır. Günümüzde A.B.D. uyuşturucuyla olan mücadeledeki en büyük harcamaları yapan, ayrıca kendi ülke sınırları dışında yerel ülke güçleriyle işbirliği içerisinde bulunan bir ülke konumundadır. Seksenli yıllardaki uyuşturucuyla mücadele için federal hükümet 1 milyar dolar civarında bir bütçe ayırmıştır ve bu rakam eyaletler bazında 2 veya 3 kat daha büyüktür. 1997 yılına gelindiğinde bu rakam 16 milyar dolara ulaşmıştır. Bu paranın üçte ikisi polis departmanlarına her yıl artacak şekilde paylaştırılmıştır.

Buna benzer istatistikî sonuçlar ceza ve suç oranlarına da yansımıştır. Mesela, 1985 ve 1995 yılları içerisindeki 10 yıllık surede federal hapisanelerde yatan suçluların %80'i uyuşturucu madde suçlarıyla ilişkili hükümlülerden ibarettir. Bu anlamda, özellikle 2004 yılında yapılan bir çalışmada; eyalet hapisanelerinde yatan mahkûmların %17'si ile federal hapisanelerde yatan genel mevcut mahkûmların %18'i uyuşturucu kullanımına para sağlamak gayesiyle bir suç işlemişlerdir.

B. ALMANYA

Almanya'ya uyuşturucunun girmesi 20 nci yüzyılın hemen başlangıcında gerçekleşmiştir. 1898 yılında Alman ilaç firması Bayer, eroin'i icat etmiş ve satışa sunmuştur. Eroinin bütün zararlı yan etkileri örtbas edilip satışların artırılması hedef kabul edilmiştir. Alman hükümeti, 1912 yılındaki La Haye Konvansiyonu gereği ilk Opium Yasası'nı 1920 yılında yürürlüğe koymuştur. Mevcut yasadaki boşluktan istifade eden birçok ilaç firması ihtiyaçtan fazla uyuşturucu üretmeye devam etmiş ve bu ihtiyaç fazlası uyuşturucu maddeler yasadışı olarak piyasaya sokulmuştur. Nazi rejimi döneminde uyuşturucu madde kullanımı sıkı bir şekilde yasağa tabi tutulmuştu⁹⁶.

Bütün dünyada meydana gelen sivil toplum hareketleri ve kominizmin hızlı bir şekilde ilerlediği bir dönemde Almanya'da uyuşturucu kullanma oranı hızlı bir şekilde artmıştır. 1960'li yılların sonuna gelindiğinde yürürlükte halen 1929 yılında kabul edilmiş Opium Kanunu vardı. Artan uyuşturucu kullanımı 1971 yılında yeni Narkotik Yasası'nın (Betäubungsmittelgesetz) doğmasını şart koşmuştur³⁴⁹. 1981 tarihinde uyuşturucu maddelere ilişkin tüm yasal düzenlemeleri bir çatı altında toplayan "Betäubungsmittelgesetz BtMG" kabul edilerek, uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin hükümlerde çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Zaman içerisinde uyuşturucu bağımlıları için dört zorunlu veya yükümlülük getiren model uygulamaya konulmuştur. Bunlardan ilki hastanelerde yapılması öngörülen kapalı alan tedavisidir. İkinci model şartlı salıverilme sistemiyle ilişkili olarak uygulanacak tedavi zorunluluğudur. Üçüncü model ise hapis cezasının yanında şart koşulan tedavi yöntemidir. Son model ise sadece tedavinin uygulanabilmesi için cezanın ertelenmesini öngörmektedir⁹⁷.

⁹⁶ Sevdim, a.g.e, s.91

⁹⁷ Balıcı Murat, *Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara 2009 ,s.72.

Kanunun 1 inci maddesinde uyuşturucu maddeler tanımlanarak hangi madde ve müstahzarların bu kanun kapsamında değerlendirileceği kanuna ek olarak çıkarılan üç bölüm halindeki cetvellerde belirtilmiştir. Cetvellerde yer almayan maddeler idari veya ceza hukuku açısından hiçbir surette bu kanun kapsamında değerlendirilemeyecektir. BtMG kapsamında ceza yaptırımına altına alınmış her türlü madde ve terkipler uyuşturucu madde olarak kabul edilmiştir. Bunun yanında keyif verici maddeleri kullanmaya yarayan eşya veya malzemeler ile madde artıkları ceza kapsamına girmemektedir⁹⁸.

Uyuşturucu suçlarına iki türlü bir müeyyide uygulaması yapılır. İlkinde doğrudan hapis cezası, ikincisinin de sanığın rızası alındıktan sonra kendisinin uzun bir uyuşturucu tedavisi altına sokulmasıdır. Bir diğer deyişle, sanık en az dokuz aydan başlamak üzere ıssız bir uyuşturucu tedavi merkezine gönderilir. Öncelikle suçun BtMG kapsamına girebilmesi için ortada uyuşturucu madde olarak kullanılan bir maddenin bulunması gerekir ve bu uyuşturucu maddenin de yersiz kullanımı gerçekleşmelidir. Yani bir diğer deyişle madde zorunlu tıbbi amaç dışında kullanılmış olmalıdır. Zanlının bu yersiz uyuşturucu madde kullanımını kendisince karşılanabileceği gibi başkaları tarafından da tatbik edilebilir. Kanun bu iki durumu da himaye etmez. Yine aynı kanunun 29'ncü maddesinin 3'ncü fıkrasında uyuşturucu maddelerin profesyonel ticaretini yapmak ile uyuşturucu ticareti sonucunda çok fazla insanın sağlığının tehdit edilmesi hali suçun ağır hali olarak kabul edilmiş, fail hakkında 1 yıldan az olmayacak hürriyeti bağlayıcı ceza öngörülmüştür.⁹⁹.

Savcılık makamı eğer uyuşturucudan tutuklu sanığın yaşının küçük olması halinde ya da davanın görülmesinde kamu yararı görmediği takdirde davayı hâkimin izni olmaksızın reddedebilir. Zaten Almanya'daki marihuna davalarının %90'i başladıktan sonra davalının tutuklanma anında 10 gramdan daha az marihuna taşındığının tespiti üzerine düşürülmüştür. Birçok eyalette bu miktar 30 gram olarak belirlenmiştir. Alman Yüksek Mahkemesi'nin (Bundesverfassungsgericht) 1994 yılındaki vermiş olduğu bir karara göre küçük miktardaki uyuşturucular ceza kapsamının dışında tutulmuştur. Bu "küçük miktarın" uygulaması Alman eyaletleri arasında farklı yorumlara sebep olmuştur. Güneydeki eyaletler bu miktarın çok küçük

⁹⁸ **Balıcı**, a.g.e, s.72-74.

⁹⁹ **Balıcı**, a.g.e, s.76, **Yokuş Sevük**, a.g.e,s.114.

oranlarda tutulması noktasında ısrarcıyken (buna göre mesela 6 gr sokak afyonu, 0.5 gr eroin, 0.3 gr kokain, 0.2 gr amfetamin ve benzeri maddeler “az” kapsamındadır), diğer eyaletler 10 ila 30 gr afyon kenevirini “az miktarı” içerisinde değerlendirmektedirler. Bu arada eğer sanık yetişkin olarak reşit olmayanlara uyuşturucu satarken yakalanmış ya da bu işle uğraşan herhangi bir organize suç grubuna mensup ise ve suç anında silah taşıyorsa cezasında artırımı gidilir. 1990 yılların sonuyla birlikte Avrupa Birliği bünyesi altında Alman Hükümeti'nin uyuşturucuyla olan politikaları tekrar tartışma konusu olmaya başladı. Bununla ilişkili olarak 1998 yılında anket niteliğindeki bir çalışmada üst düzey Alman eyaletlerinin yönetici ve güvenlikten sorumlu yetkililerinin şahsi görüşleri Alman Hükümeti'nin uyuşturucu kullanımında kendi vatandaşlarına yardımcı olması gerektiği yönündeydi¹⁰⁰.

C. FRANSA

Fransa'nın uyuşturucu problemi Fas'tan ülkeye giren afyondur. Daha doğru bir ifadeyle afyon ve kenevirden üretilen uyuşturucunun %80'den fazlası eski kolonisi Fas üzerinden Fransa'ya sokulmaktadır. Buna karşılık marihuana Fransa'nın güneyinde küçük derecede de olsa problem teşkil etmektedir. Fransa'daki uyuşturucu problemi daha çok fakir bölgelerde ve birbirine yakın yerlerde olmak kaydıyla banliyö denilen mahalli alanlarda yoğunlaşmıştır. Zaten bu bölgelerde Kuzey Afrika'dan gelen Cezayir, Fas ve Tunus asıllı göçmenler çoğunlukta olarak yaşamaktadır. Hatta bu alanlarda küçük çaplı yeraltı uyuşturucu ekonomisi olduğu da iddia edilmektedir. Fransa'nın uyuşturucuyla mücadelesindeki temel taşı 31 Aralık 1970 tarihine uzanır. Bu yasa herhangi bir ayırım yapmaksızın her türlü yasaya aykırı uyuşturucu tüketimini yasaklamıştır. 1970'den önceki dönemde uyuşturucu maddeler herhangi bir cezaya tabi değildir. Temeldeki bu değişiklik 1968 yılındaki yoğun protesto gösterilerinin bir neticesidir.

1 Mart 1994 yılında Fransa yeni ceza kanunu (Nouveau Code Penal)'i kabul etmiştir. 1970'deki eski yasadaki farklı olarak bu yasa uyuşturucu kullanımı ile bulundurulması arasında cezai bir ayırma gitmiştir. Uyuşturucu bulundurma bu yeni yasanın altına sokulmuşken, uyuşturucu kullanımı 1970 yasının altında değerlendirilmiştir. Afyon ve haşhaş kullanımından doğan suçlara ceza 2 aydan başlayıp

¹⁰⁰. www.emcdda.europa.eu, (05.01.2016).

1 yıla kadar hapis cezası ve 500 Frank'tan 25,000 Frank'a kadar artan para cezalarına tabiidir. Benzeri fiilleri ağırlaştırılan husus bu ve benzeri maddelerin dağıtımı, satımı ve kaçakçılık halleridir. 1994'teki bu yasaya göre bu fiiller 10 yıla varan hapis cezaları ile 500 binden başlayıp 50 milyon Frank'a uzanan para cezalarına tabiidir.¹⁰¹

Aslında 1995 yılına gelinceye dek Fransa'nın uyuşturucu politikası Avrupa'nın diğer ülkeleri, İngiltere, Hollanda, Almanya, İsviçre ve İspanya'dan çok farklı bir yapı arz etmekteydi. Bu saydığımız ülkeler uyuşturucu kullanımının nedenlerini biyolojik nedenlerde aramaktayken Fransızlar çözümün daha çok sosyal ve psikolojik nedenlere dayandığını düşünüyorlardı. Bu nedenden dolayı da değişik tedavi yöntemlerinin yanında, cezalarında caydırıcı nitelikte olması gerektiği kanısındaydılar. Bu yüzden 1970 yasası uyuşturucuyla ilgili tüm fiilleri suç ve ceza kapsamına almıştır. 1994 teki Yeni Ceza Yasası, 1970 yasasının nerdeyse tüm özelliklerini bünyesine almış sadece ona yeni bir kılıf giydirmiştir¹⁰².

Fransız Yeni Ceza Yasası (Nouveau Code Penal)'nda da uyuşturucuyla ilgili diğer suçlar düzenlenmiştir. Madde 222-35'e göre, uyuşturucu yapımı ve üretiminin cezası 20 yıl hapis ve 50 milyon Frank para cezasıdır; eğer bu iş organize bir örgüt tarafından yapılırsa ceza 30 yıl hapis cezasına kadar yükseltilir. Reşit olmayan kişileri uyuşturucu kullandırmaya sevk etmek, 5 yıl hapis ve 700,000 Frank para cezasına; yine aynı suçun işlenmesinde reşit olmayan kişi eğer 15 yaşın altında ise ve suç bir eğitim kurumunun etrafında işlenmişse ceza 7 yıla, para da 1 milyon Frank'a kadar artırılır (madde 227-18). Madde 222-34 organize bir suç örgütüne liderlik yaparak ve bu örgüt altında uyuşturucunun üretimini, pazarlamasını ve ihracını yapana ömür boyu hapse varan hapis cezası ile 50 milyon Frank'a varan para cezasını öngörmektedir.¹⁰³

¹⁰¹ **Balıci**, a.g.e, s.8.; *La répression de l'usage et de trafics de stupéfiants Les infractions de trafic sont prévues et réprimées par les articles 222-34 à 222-43 du code pénal. Les actes de trafic les plus graves constituent des crimes punis d'une peine qui peut aller jusqu'à la réclusion criminelle à perpétuité. Ils sont jugés par une cour d'assises spéciale composée exclusivement de magistrats professionnels. Les autres faits de trafic sont des délits punis d'un emprisonnement qui peut aller jusqu'à dix ans. Ils sont jugés par les tribunaux correctionnels, Nisan-2004, s.24*

¹⁰² **Sevdim**, a.g.e, s.87-88, *Les incriminations de trafic de stupéfiants le fait de diriger ou d'organiser un groupement ayant pour objet la production, la fabrication, l'importation, l'exportation, le transport, la détention, l'offre, la cession, l'acquisition ou l'emploi illicites de stupéfiants, www.inpes.sante.fr/CFESBases/catalogue/pdf/660.pdf Avril-2004, page.25.*

¹⁰³ **Balıci**, a.g.e, s.85.

D. HOLLANDA

Hollanda'nın uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle tanışması 19 uncu yüzyılda başlamış olup A.B.D. ve diğer Batı Avrupa ülkelerinden farklı bir tarihi süreç yaşamıştır. İki önemli olgu bunda etkili olmuştur. 1-Tıbbi alandaki gelişmeler, 2-Hollanda kolonilerindeki uyuşturucu ticaretinin getirdiği maddi kazanç¹⁰⁴.

1909 yılında afyon ticareti ile ilgili olarak A.B.D.'nin önderliğinde Shangay'da bir konferans düzenlenmiş ve Amerika'nın istediği afyon satışlarına yasaklama ortak karar aksine İngiliz ve Hollanda'lı yetkililer sadece tavsiye kararları alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. A.B.D. bu yasak konusundaki ısrarını sürdürmüş 1912 yılında Hollanda'nın Hague kentinde ikinci konferans yapılmıştır. Bu konferansta alınan kararlara göre taraf ülkeler opium üretimi ve ticaretini sadece tıbbi amaçlarla sınırlandıracak bir yasa düzenleme taahhüdünde bulunmuşlardır. Bunun üzerine 1919 yılında Hollanda Afyon Yasası (Opium Act)'ni çıkartmış ve bu yasa ülkedeki mevcut uyuşturucu politikasının temelini oluşturmuştur¹⁰⁵.

E. ÇİN HALK CUMHURİYETİ

Opuin maddesinin anavatanı olarak kabul edilen Çin, dünyada uyuşturucu ve uyarıcı maddeler açısından farklı bir yere sahiptir. Çin, tarih boyunca bu maddelerin yoğun olarak üretildiği ve kullanıldığı bir bölge olmuştur. Günümüzde de uyuşturucu maddelerle mücadele alanındaki uluslararası stratejik konumunu korumaktadır. Çin tarih boyunca uyuşturucuyla mücadele etmiş bu maddelerin yasaklanması için çeşitli tedbirler almıştır.

1 Temmuz 1979 yılında 5 inci Milli Halk Kongresi toplantısında Ceza Yasasının değiştirilerek yenilenmiş, bu kapsamda uyuşturucu maddelerin üretilmesi, imalatı, kaçakçılığı ve taşınması hususundaki ihlallere ilişkin cezalar tekrar gözden geçirilmiştir¹⁰⁶. Çin Devleti 1980 tarihinden bugüne kadar tartışmaya sebep olan bir durumu ortaya atmıştır. Bu durum bazı uyuşturucu suçlarına ilişkin fiillere ölüm cezası verilmesini düzenlenmiş olmasıdır¹⁰⁷.

¹⁰⁴ Zülfü Öner, a.g.e, s.49.

¹⁰⁵ Zülfü Öner, a.g.e, s.49.

¹⁰⁶ Zülfü Öner a.g.e, s.52-53.

¹⁰⁷ www.china.org.cn/english/government/207320.hm, (01.01.2016).

Çin'de Uyuşturucuyla mücadeledeki önemli ve kapsamlı bir içeriğe sahip olan Uyuşturucu Kontrol Yasası 1984 yılında yürürlüğe konmuştur. Bu yasanın uygulama yetkisi ulusal alanda Sağlık Bakanlığı'na, eyalette, şehir ve kasabalarda da yerel yetkililere verilmiştir. Yasa 12 bölümden oluşur; sadece uyuşturucu maddelerin ve ilaçların üretiminin kontrolünü ve denetimini değil, yeni ilaçların hastane ve eczanelerdeki kullanımı, kalitesi, paketlenmesi, reklamının yapılması, ihracatı ve bu alandaki ihlallerinden doğacak fiillere verecek cezaları da düzenlemiştir. Uyuşturucuyla ilgili suçlara verilen hürriyeti bağlayıcı ve para cezasının yanı sıra bu suçlardan suçundan hüküm giymiş kişilerin ayrıca tüm malvarlıklarına el konulmakla birlikte para cezaları da ceza kapsamına alınmıştır. uyuşturucu madde ticaretiyle uğraşan kişilerin ekonomik kaynaklarını kurutmak ve hareket kabiliyetlerini tamamen ortadan kaldırmak amaçlanmıştır. Çin hükümeti uyuşturucu kullanım tuzağına düşürülen reşit olmayanları da düşünerek buna sebep olan, uyuşturucuyu temin eden, satan ve kaçakçılığını yapanları da çok ağır cezalar kapsamına almıştır¹⁰⁸.

İnceleme Konumuz olan uyuşturucu madde ticareti suçları, Çin Ceza Kanunu'nda “ Sosyal Yönetim Düzenine Karşı Suçlar ” başlığı altında 347-357. Maddeleri arasında düzenlenmiştir¹⁰⁹.

Çin Ceza Kanunu'nun 347. Maddesinde, 100 gramdan fazla afyon, eroin veya 50 gramdan fazla metilanilin veya yüksek miktarlar halinde diğer uyuşturucuların kaçakçılığı, nakliyesi veya üretimi; uyuşturucu kaçakçılığı, nakliyesi ve üretiminde bulunan suç örgütlerinin liderleri; uyuşturucu kaçakçılığı, nakliyesi ve üretimini gizlemek için silah kullananlar; ciddi durumunda denetim, gözaltı veya tutuklanmayı engellemek amacıyla şiddet kullananlar; organize uluslararası uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetlerinde bulunanlar on beş yıl hapis, müabbet hapis veya idam cezaları ile cezalandırılır, ayrıca malları müsadere edilir denilmiştir¹¹⁰.

Çin Ceza Kanunu'nun 349. Maddesinde, uyuşturucu kaçakçılığında, nakliyesinde veya üretiminde bulunan suçlulara veya koruma sağlayanların ve uyuşturucuları, suçluların eşyalarını gizleyenlerin ve taşıyanların üç yıldan az hapis

¹⁰⁸ **Zülfü Öner**, a.g.e, s.53.

¹⁰⁹ **Kocasakal**, “Yeni Çin Ceza Kanunu”, prof.Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul-2004, s.594.

¹¹⁰ www.fmprc.gov.cn/ce/cgvienna/eng/dbtyw/crimelaw/t209043.htm, (02.01.2016).

cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir. 350. Maddesinde, kanuna aykırı olarak ülkeye veya ülke dışına asetik oksit, etil, eter, kloroform veya uyuşturucu üretimine yönelik diğer ham maddeleri taşıyarak, buna yardım ederek kuralları ithal edenlerin ve yukarıda ifade edilen materyallerin ülke içerisinde kanuna aykırı olarak satımını veya alımını yaparak kuralları ithal edenlerin üç yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir¹¹¹.

Kanunun 351. maddesinde, haşhaş ve esrar üretenlere ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. 500' den fazla, 3000'den az haşhaş yetiştirenler veya uyuşturucu üretilen diğer bitki türlerini yüksek sayıda yetiştirenler; kamu görevlileri tarafından bu maddeleri yetiştirmesini yasaklamaksızın kişilerin yeniden bitkileri yetiştirmeleri; ürünlerinin yok edilmesini reddedenler veya buna karşı çıkanlar beş yıldan az hapis cezası ile cezalandırılır. Ayrıca 300'den fazla ürün veya uyuşturucu üretilen diğer bitki türlerini yüksek sayıda üretenler için daha ağır ceza uygulanacaktır. Haşhaş veya uyuşturucu üretilen diğer bitkileri kanuna aykırı olarak üretenler biçme işleminden önce gönüllü olarak yok ederlerse ceza verilmeyecektir. 352. Maddesinde, kanuna aykırı olarak haşhaş veya uyuşturucu üretilen diğer bitkilerin sterilize edilmemiş tohumlarını veya fidanlarını satanlar, alanlar, nakledenler, taşıyanlar, veya yanında bulunduranlar ise üç yıldan az hapis cezası ile cezalandırılır denilmiştir¹¹².

Kanunun 353. Maddesi, uyuşturucu alımı veya enjeksiyonu konusunda diğerlerini özendirilenleri, kısırtanları veya kandıranları üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırmakta veya gözetim altına alma cezası ile cezalandırmaktadır. Ayrıca başkalarını uyuşturucu alımına veya enjeksiyonuna zorlayanlar üç yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır denilmiştir. 354. Maddesinde, başkalarını uyuşturucu alımı veya enjeksiyon konusunda özendirilenler üç yıldan az hapis cezası ile cezalandırılır denilmiştir

355. maddesi, Çin Devletin Kontrolünde tedavi amaçlı olarak üretilen uyuşturucu maddeleri kötüye kullananları üç yıldan az hapis cezası ile cezalandırmaktadır. Ayrıca

¹¹¹ www.fmprc.gov.cn/ce/cgvienna/eng/dbtyw/crimelaw/t209043.htm, (02.01.2016).

¹¹² www.fmprc.gov.cn/ce/cgvienna/eng/dbtyw/crimelaw/t209043.htm, (02.01.2016).

bu kötüye kullanılan miktarı yüksek ise üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır denilmiştir¹¹³.

Kanuna aykırı olarak uyuşturucu madde üretenler ve nakledenler, satanlar, kaçakçılığını yaparak önce bu suçla mahkum edilenler tekrar bu suçu işlerse 356. madde kapsamında işlem yapılması gerekmektedir¹¹⁴.

F. KANADA

Uyuşturucu madde suçları, Kanada Ceza Kanununun "yasadışı uyuşturucu madde kullanımına ilişkin kanuni tanımlar" başlıklı 12 nci bölüm, 462 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Kanunda belirtilen tanıma göre uyuşturucu madde kullanma "tüketme"(consommer), içme, çiğneme, inhalasyon ve vücuda enjeksiyonu suretiyle söz konusu olabilir. Buna göre, uyuşturucu maddelerin yasadışı ticareti kapsamına, Uyuşturucu Maddelerin Kontrolü Hakkındaki Kanunda belirtilen maddeler ile bunları hazırlamaya yarayan diğer maddelerin Kanada'ya ithali, ihracı, üretimi, satımı ve bulundurulması dahil edilmiştir. Kanun'da uyuşturucu madde kullanımına ilişkin cesaret verici eğitici ve reklâmını yapıcı bütün görsel (video kayıtları gibi) malzemeler ile yazılı metinlerin bulundurulmasını, dağıtımını ve satımını da suç şeklinde düzenlenmiştir¹¹⁵.

Kanunun 462/2' nci maddesinde, uyuşturucu maddelerin Kanada'ya ithali, ülkeden ihracı, imalatı ve uyuşturucu maddeler ile ilgili teşvik edici ve bilgilendirici dokümanların satımı, bunlara mali destek sağlama suç olarak kabul edilmiştir. Failler hakkında uygulanacak yaptırım ve cezalar bakımından kanun suçun ilk işlenişi ve ikinci veya sonraki işlenişi arasında farklılık gözetmiştir. Buna göre, suçun ilk işleyen fail hakkında 100.000 dolardan az olmayan para cezası veya 6 aydan az olmamak üzere hürriyeti bağlayıcı ceza veya her ikisi birlikte uygulanacaktır. Suçun tekrüründe ise para cezasının alt sınırı 300.000 dolara, hürriyeti bağlayıcı cezanın alt sınırını da bir yıl olarak belirlenmiştir¹¹⁶.

¹¹³ **Balıcı**, a.g.e, s.81.

¹¹⁴ www.fmprc.gov.cn/ce/cgvienna/eng/dbtyw/crimelaw/t209043.htm, (02.01.2016).

¹¹⁵ **Yaşar**, a.g.e, s.96 , **Balıcı**, a.g.e,s.81-82

¹¹⁶ **Yaşar**, a.g.e, s.96.

G. İSVİÇRE

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki federal sistemin aksine, İsviçre tamamen konfederasyon yapısına bağlı 26 eyaletten (kanton) oluşan, 7 milyon insanın yaşadığı demokratik ve tarafsız bir ülkeye sahip olan küçük bir devlettir. Ülkedeki uyuşturucu maddelerle mücadeleyi belirleyen süreç 1960'li yılların sonuna doğru başlamıştır.¹¹⁷

1980'lerde her Avrupa ülkesinde çıkmaya başlayan AIDS/HIV vakalarının ülkede artmasıyla birlikte İsviçre hükümeti bu noktada radikal kararlar alma yoluna gitmiştir. Zaten aynı tarihlerde Zürih, Bern ve Olten gibi şehirlerde açık uyuşturucu kullanma alanları bile mevcuttu. Bundan dolayı sağlık görevlileri şırınga değiştirme programları adı altında uyuşturucu bağımlılarının sürekli bir şekilde doktor kontrolünden geçmeleri için teşviklerde bulunuyor, böylelikle AIDS gibi hastalıkların biraz daha önüne geçebileceklerini düşünüyorlardı. Bunun yanında İsviçre hükümetinin devlet politikası olan önleme, terapi ve polisle mücadele yöntemlerinden de vazgeçilmiş değildi¹¹⁸.

1990'larda devlet yeni politikalarla mücadele kararı almıştır. Eski üç politikanın yanına bir dördüncü ilke eklenmişti ve yeni mücadelenin adı, "zarar azaltma" politikasıydı. Bu yeni politikada İsviçre konfederasyon hükümeti, kantonları, şehir ve yerel yönetimleri her türlü maddi, ekonomik ve bilimsel desteği sağlama noktasında karar almış bulunuyorlardı¹¹⁹.

İsviçre'deki yasal düzenleme baktığımızda ilk kanunun 1924 yılında çıkarılmış olan Uyuşturucu Yasası olduğunu görürüz. Bu kanuna göre opium, koka yaprakları, eroin, kokain ve her türlü benzeri madde kesinlikle yasaklanmıştır. İsviçre'nin uluslararası yaptığı sözleşmeler ve konvansiyonlardaki aldığı kararlar doğrultusunda ve uygulamadaki bazı zorluklar yüzünden 1924 yasası, 3 Ekim 1951 yılında tamamen değiştirilmiştir. Yeni yasaya göre uyuşturucu maddenin yetiştirilmesi, üretimi, satışı, dağıtımı ve kaçakçılığı suç kapsamına alınmıştır. 1961 yılındaki Uyuşturucu Maddeler Tek Konvansiyonu'na İsviçre'nin de imza atmasından dolayı, mevcut eski yasada 1970 yılında küçük bir değişiklik yapılmıştır. İlerleyen yıllarda uyuşturucu madde suçlarında

¹¹⁷ **Uzuntok** Mesut, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları*, Marmara Üniversitesi, Sosyol Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora tezi, İstanbul-2008, s.131, **Sevdin**, a.g.e, s.95.

¹¹⁸ **Zülfü Öner**, a.g.e, s. 52.

¹¹⁹ **Uzuntok**, a.g.e, s.133.

artış görülmesi üzerine 1975 yılında tekrar bir değişiklik yapılması düşünülmüş ve uyuşturucu bağımlılarına tıbbi ve sosyal yardımları da içeren bazı eklemeler yasaya konulmuştur. Mevcut uygulamadaki yasa son şeklini 1996 yılındaki değişikliklerden sonra almıştır. Uyuşturucu Yasası 4 üncü bölüme göre her türlü kontrollü maddelerin üretimi, satışı ve dağıtımı, İsviçre Federal Konsolu'nun getirdiği şartlara uygun olarak Kantonlarca onaylandıktan sonra mümkündür. 5 inci bölümde aynı maddelerin ihracatı ve ithalatı için federal Sağlık Departmanı'nın iznine tabi kılınmıştır. 8 inci bölümde ise yasak uyuşturucu maddelerin listesi yapılmış olup devletin hangi uyuşturucu madde bağımlıları için tedavi sağlayacağı bahsedilmiştir. Mevcut Uyuşturucu Yasası aynı zamanda cezai şartlara da değinmektedir. 19 uncu Bölümde yukarıda bahsedilen bölümlerdeki hallerin aykırı hallerden fiili işleyenlere para ve hapis cezaları verileceği bahsedilmiştir. Kasti uyuşturucu kullanımı veya 19 uncu bölümde bahsedilen durumlardan birinin gerçekleşmesi halinde şahıslar para ve hapis cezalarına çarptırılırlar. Küçük suçların oluşmasında cezanın miktarı Kanton otoriteleri tarafından takdir edilecektir. Hatta 19 uncu bölüme göre kendi kullanımı veya başkalarıyla ortak kullanım için uyuşturucu hazırlamış olanlar, eğer miktar düşük ise cezadan mahrumdurlar.

H. RUSYA

Rusya, 8.1.1998 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelere İlişkin Federal Kanun ile uyuşturucu maddelerin ticaretine ilişkin hükümler getirilmiştir. Tıbbi ve bilimsel amaçlı uyuşturucu veya psikotrop madde ekim, üretim, araştırma ve geliştirme ile ithalat ihracat yetkisi Devlet tekelindedir.¹²⁰

Rus Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelere suçları, “İnsanlığa ve Kamu Ahlakına Aykırı Suçlar” başlığında 228-234. Maddeler arasında düzenlenmiştir. Kanunda ilk göze çarpan husus, uyuşturucu madde ticareti suçlarının yer aldığı bölümdür. İleride izah edileceği üzere, uyuşturucu madde suçların insanlığa karşı işlenen suç olması sebebiyle mukayeseli hukukta ceza kanunlarının “insanlığa karşı suçlar” bölümlerinde düzenlenmesi gerektiği yolunda eğilim bulunmaktadır.¹²¹

¹²⁰ Yaşar, a.g.e. s.94.

¹²¹ Paoli Letizia, Illegal Drug Trade In Russia,, s.14. <https://www.mpicc.de/shared/data/pdf/paoli.pdf>, Erişim Tarihi: 20.10.2016

Rus Ceza Kanununda uyuşturucuların yanı sıra psikotrop maddeler de suça konu nesnelere arasında sayılmıştır. TCK'nun sisteminde uyuşturucu madde imalinde kullanılan bitkilerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak yetiştirilmesine ilişkin düzenleme yoktur. Bu suç tipleri ayrı Kanunlarda yer almaktadır. Buna karşılık Rus Ceza Kanunu bu fiili 231. maddede suç saymıştır.¹²²

Uyuşturucu veya psikotrop maddelerin satış amacı olmaksızın yasa dışı bulundurulması ya da depolanması fiili Rus Ceza Kanunu'nun 228. Maddesinde, üç yıla kadar hapis cezası ile müeyyidelendirilmiştir. Uyuşturucuların ya da psikotrop maddelerin satış, üretim, işleme, nakliye, gönderim ya da pazarlama amaçları ile yasadışı kabulü ya da depolanması durumunda, kazanç müsadereci ya da mülk müsadereci olmaksızın, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası söz konusu olacaktır. Fiilin herhangi bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi; suçun işlenmesinin itiyat haline getirilmesi; yüksek miktarda uyuşturucunun ya da psikotropik maddenin söz konusu olması halinde ceza ağırlaştırılacaktır. Gerçekten suçların bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi ya da uyuşturucu veya psikotrop maddenin yüksek miktarda olması halinde, kazanç müsaderecinin yanı sıra, yedi yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Uyuşturucuların ya da psikotropik maddelerin üretimi, işlenmesi, depolanması, envanter sayımı, tahliyesi, satışı, dağıtımı, nakliyesi, gönderimi, kabulü, kullanımı, ithalatı, ihracatı ya da imhasına ilişkin ya da özel kontrole tabi uyuşturucuların ya da psikotropik maddelerin üretiminde kullanılan maddeler, araçlar ya da ekipman hakkındaki kuralların ihlalinin müeyyidesi 228. Maddenin 5. fıkrasında gösterilmiştir.¹²³

Kanunun 229. maddesinde; “Uyuşturucu ya da Psikotropik Madde Hırsızlığı ya da İhracatı” düzenlenmiştir. Uyuşturucu ya da psikotropik madde hırsızlığı veya ihracatı, üç-yedi yıl arasında hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Suçun örgütün faaliyeti kapsamında gizlice işlenmesi, aralıksız olarak gerçekleştirilmesi, bir kişi tarafından resmi görev yoluyla gerçekleştirilmesi, insan yaşamına ya da sağlığına zarar vermeksizin şiddet kullanımı yoluyla ya da şiddet kullanma tehdidi çerçevesinde gerçekleştirilmesi halinde müeyyide altı-on yıl arasında hapis cezasıdır. “Uyuşturucu ya da Psikotropik Madde Kullanımına Teşvik” fiili suç sayılmış ve müeyyidesi 230.

¹²² Yaşar, a.g.e. s.94.

¹²³ Paoli, a.g.e, s.15.

gösterilmiştir. Uyuşturucu ya da psikotropik madde kullanımına teşvik, üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Bu fiiller ihmal sonucunda mağdurun ölümüne yol açması ya da diğer ağır sonuçların doğması halinde, altı ila on iki yıl arasında özgürlük sınırlamasına tabi olacaktır.¹²⁴

Yasadışı uyuşturucu imaline yarayan bitkilerin ekimi ya da yetiştirilmesi (kenevir, haşhaş ya da uyuşturucu içeren diğer bitkiler) fiillerinin işlenmesi halinde hapis ve para cezası öngörülmüştür (m.231) 300. Uyuşturucu ya da psikotropik maddelerin tüketilmesine imkan sağlayan yerleri açan ve işletenlere dört yıla kadar hapis suçun bir örgüt tarafından işlenmesi halinde üç ila yedi yıl hapis öngörülmüştür (m.232). Bir kişinin uyuşturucu ya da psikotropik madde kullanımı konusunda hak sahibi olmasını sağlayan reçetelerin ya da diğer belgelerin hukuka aykırı olarak düzenlenmesi ya da bunlara ilişkin sahtecilik, iki yıla kadar hapis cezasını gerektirmektedir(m.232).¹²⁵

I. FİNLANDIYA

Uyuşturucu suçları Fin Ceza Kanununun 50. Bölümünde düzenlenmiştir. Kanununda haşhaş, koka ya da esrarotu ya da ham madde yetiştiriciliği uyuşturucu madde suçları başlığı altında müeyyideye bağlanmıştır. Uyuşturucu madde miktarının çokluğu Fin Ceza Kanununda cezayı ağırlaştırıcı bir hal olarak kabul edilmiştir. Ayrıca uyuşturucunun tehlikeli nitelikte olması ya da yüksek düzeyde uyuşturucu olması halinde ceza artırılmaktadır. Tehlikeli uyuşturucu, aşırı doz kullanımına bağlı olarak ölüme, kısa sürede olsa ciddi sağlık zararına ya da ağır yoksunluk sendromlarına yol açabilen madde olarak tanımlanmıştır.¹²⁶

Fin Ceza Kanununda uyuşturucu madde ticaretine öngörülen cezaların diğer ülkelere nazaran daha az olduğu söylemek mümkündür. Yasadışı yollarla, uyuşturucu üretimi ya da buna teşebbüs ya da uyuşturucu kullanımına yönelik haşhaş, koka ya da esrarotu ya da ham madde yetiştiriciliği, uyuşturucu ithalatı ya da ihracatı ya da buna teşebbüs ya da nakliyenin gerçekleştirilmesi ya da gerçekleştirilmiş olması, uyuşturucu satışı, tedariki, iletimi ya da diğer yollarla dağıtımı ya da uyuşturucu bulundurulması ya da buna teşebbüs halinde para cezasına ya da iki yıla hapis cezasına hükmolunur.

¹²⁴ Yaşar, a.g.e. s.94.

¹²⁵ Yaşar, a.g.e. s.95.

¹²⁶ Yokuş – Sevük, a.g.e. s.111.

Suçun çok tehlikeli uyuşturucu ya da yüksek düzeyde uyuşturucu olması, yüksek kâr amacı güdülmesi, fiilin suç işlemek için kurulmuş bir örgütün üyesi olarak işlenmesi, birçok kişinin yaşamı ya da sağlığı açısından ciddi tehlikelerin ortaya çıkması ya da uyuşturucunun reşit olmayanlara ya da ahlaka aykırı yollarla dağıtılması ve genel değerlendirme yapıldığında, uyuşturucu suçunun ağırlaşması, halinde fail 1-10 yıl arasında hapis cezasına çarptırılacaktır. Çok tehlikeli uyuşturucu, aşırı doz kullanımına bağlı olarak ölüme, kısa sürede olsa ciddi sağlık zararına ya da ağır yoksunluk sendromlarına yol açabilen madde olarak tanımlanmaktadır.¹²⁷

Bu suçları işlemek amacıyla suç işlemeye elverişli donanımı, ekipmanı ya da materyali üreten, ithal eden, edinen ya da alan bir kişi, uyuşturucu suçuna yönelik hazırlıklar kapsamında para ya da iki yıla kadar süreli hapis cezası öngörülmüştür. Yasadışı uyuşturucu üretimi, yetiştiriciliği, ithalatı ya da ihracatı amacına yönelik olarak, donanım, ekipman ya da materyal üretimi, nakliyesi, iletimi, ya da tedariki finansmanın bu çerçevede kullanılacağı bilinerek, uyuşturucu suçunu teşvik kapsamında para ya da iki yıla kadar hapis cezası öngörülmüş olup bu şekilde uyuşturucu madde ticareti suçlarının teşviki önlenmek istenmiştir.¹²⁸

Uyuşturucu maddeleri ya da buna yönelik olarak yönelik olarak alınacak edinilen, suç kapsamında kullanılan araçlar, malzemeler ya da maddeler, ve müsadere edilecektir.¹²⁹

İ. POLONYA

Doğu Avrupa ülkeleri arasında yer alan Polonya, tarihinde sürekli büyük devletlerin arasındaki çekişmenin ortasında yer almıştır. Son olarak Doğu Blok'unun yıkılmasından önce eski Sovyetler Birliği devletleri arasında kominizm kriterleri içerisinde bir devlet yapılanmasına gitmiştir. Polonya'daki uyuşturucu maddeleri düzenleyen yasalar iki ayrı dönemde farklılık arz etmektedir. Kominizm döneminde Ocak 1985 tarihinde kabul edilen uyuşturucu yasası gayet liberal bir yaklaşım sergilemiştir. Bu yasanın en büyük özelliği uyuşturucu bulundurmaya suç olarak kabul etmemesi ve dolaylı yoldan uyuşturucu kullanmayı suç olmaktan çıkarmasıdır. Şayet

¹²⁷ Fin Ceza Kanununun 50. Bölüm V. Kısım, İngilizce metni: <http://www.legislationline.org/countries/country>; (Er. T. 21.10.2016)

¹²⁸ Yokuş – Sevük, a.g.e. s.111.

¹²⁹ Yokuş – Sevük, a.g.e. s.112.

uyuşturucu kullanıcısı uyuşturucu ticareti, mala karşı cürüm işlerse veya şiddet nitelikli bir suça karışırsa herhangi bir ceza verilmesi yerine sosyal ve sağlık politikasına tabi tutulması şart koşuluyordu. Hatta zoraki tedavi yöntemi yasal olarak uyuşturucu bağımlısı olan herkes için kısıtlıydı. Lakin eğer yaşı küçüklerin böyle bir suça karışması halinde mahkeme terapiyi şart kılıyordu.

1985 yılından kalma bu yasadaki değişiklik yapma fikri Mart 1994 yılında başlamıştır. Zira Polonya 1988 yılındaki Birleşmiş Milletler Yasadışı Uyuşturucu ve Psikotropik Maddelerin Trafiği Konvansiyonu'nda taraf devlet olmuştu. Buna ayrıca 1990'larla yükselişe geçen uyuşturucu probleminin Polonya medyası tarafından gündeme taşınmasıyla 1985 yasadaki değişikliklerin yapılması zorunlu hale gelmişti. Hatta 1985 yasaının uyuşturucu bulundurmaya nerdeyse her halükarda suç olmaktan çıkarması, 1988 yılındaki Birleşmiş Milletler Konvansiyonu'ndaki "taraf ülkeler kendi ceza kanunları içinde uyuşturucu bulundurmaya suç olarak tanımlamak zorundadır" kararıyla çelişki içerisindeydi. 1997 yasaıyla bütün bu problemlerin çözülmesi amaçlanmıştır.

Teoride 1997 yasına göre uyuşturucu maddelerin bulundurulması suç kabul edilmiş, polise geniş yetkiler verilmiştir. Ancak uygulamada polis HIV' den korktuğu için birçok uyuşturucu kullanıcısını tutuklamaktan çekinmektedir. Polonya polis kayıtlarına göre 1997 yılından beri uyuşturucu üretiminde herhangi bir belirgin artış olmamasına rağmen özellikle 2000 yılından beri uyuşturucu madde kullanılmaya teşvik suçunda bir artış görülmüştür. 2006 yılında 70,202 suç kayıt edilmişken bu rakam bir yıl öncesinde 67,560 olarak gözükmektedir.

Uyuşturucu madde suçlarına ilişkin cezalara, 29 Temmuz 2005'te yürürlüğe girmiş olan Yasa'ya göre (Act of Law) iki türlü bir düzenleme getirilmiştir. Birincisi tedaviye; ikincisi önlemeye yöneliktir. Bu yeni yasaya göre en küçük miktardaki uyuşturucu madde bulundurulması bile artık ceza kapsamı altındadır. Reşit olmayanlar için 1 yıl hapis cezası veya para cezası öngörülmüştür. Uyuşturucu kaçakçılığı suçunu işleyenler ise 5 yılı aşmamak kaydıyla hapis cezasına çarptırılırlar. 18 yaşın altındaki sanıklar mahkeme tarafından zorunlu olarak rehabilitasyon merkezlerine gönderilirler.

Ağustos 2008 yılı itibariyle Polonya parlamentosu marihunana kullanımının yasallaşması için yasa tasarısını gündemine koymuştur. Bunda binlerce kişinin özellikle ülkedeki HIV/AIDS mağdurlarının, sivil toplum kuruluşlarının ve rehabilitasyon merkezlerinde tedavi altında olan uyuşturucu bağımlılarının büyük bir etkisi olmuştur.

K. BULGARİSTAN

Balkanların merkezinde yer alan küçük bir ülke olan Bulgaristan uyuşturucu kaçakçılığında Türkiye ve Batı Avrupa rotasının tam üzerinde bulunmaktadır. Lakin uyuşturucu kullanımı, gelişmiş dünya ülkelerine göre daha az bir seviyede olan Bulgaristan'da uzmanlara göre 2000'li yıllarda uyuşturucu kullananların sayısında bir artış olmuştur. 2000 yılında 8 milyon nüfusu olan ülkede yaklaşık olarak 50 bin uyuşturucu bağımlısı olduğu tahmin edilmektedir.

Uyuşturucu kullanımına ilişkin cezalar daha hafif olmakla birlikte uyuşturucu satımı ve kaçakçılığına ilişkin suçlar daha ağır ceza yaptırımını tabiidir. Ceza yasasına göre eğer kişinin üzerindeki uyuşturucu miktarı bir kişinin kullanımının üzerinde bir oranda ise bu cezaya tabidir. Diğer bir deyişle suçu etkileyen ne şahsın kendisi, ne uyuşturucu türü ne de miktarıdır; suçu oluşturan şey, şahsın uyuşturucu ihtiyacının üzerindeki bir miktar ile yakalanıp bunu izah edememesidir. Cezalar özellikle okul bölgelerindeki uyuşturucu satıcıları için daha da ağırlaşmaktadır. Suçu sabit görülenler hakkında 15 ila 20 yıla varan hapis cezalarıyla 200 bin leva (Bulgar para birimi) ile 500 bin leva arasında bir para cezası hükmedilir.

1999 yılında geçirilmiş olan yasaya göre ülkede uyuşturucu kullanımından doğan muhtemel hastalıkların önüne geçmek için iğne değişim programları yürürlüğe konulmuştur. Bu programların en büyüklerinden biri ülkenin başkenti Sofya'daki İğne Değişim Programı'dır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK CEZA HUKUKUNDA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇLARI

I. GENEL OLARAK

TCK'nın ikinci kitabında yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu söz konusu kanununun 188. Maddesinde hükme bağlanmıştır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının düzenlendiği Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesi;

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının düzenlendiği Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesi;

(1) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç eden kişi, on yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı fiilinin diğer ülke açısından ithal olarak nitelendirilmesi dolayısıyla bu ülkede yapılan yargılama sonucunda hükmolunan cezanın infaz edilen kısmı, Türkiye'de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yapılacak yargılama sonucunda hükmolunan cezadan mahsup edilir.

(3) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden, parasız devreden, sevk eden, nakleden, depolayan, kazanç amacıyla satın alan, bulunduran, devralan kişi, beş yıldan on beş yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(4) Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin eroin, kokain, morfin veya bazmorfin olması hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Yukarıdaki fıkralarda gösterilen suçların, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(6) Üretimi resmi makamların izine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu madde etkisi doğuran her türlü madde açısından da, yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır. Ancak, verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir.

(7) Uyuşturucu etkisi doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imal resmi makamların iznine bağlı olan maddayı ülkeye ithal eden, imal eden, satan, satın alan, sevk eden, nakleden, depolayan veya ihraç eden kişi, dört yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmi bin güne kadar adli para ceza ile cezalandırılır.

(8) Bu maddede tanımlanan suçların tabip , veteriner, kimyager, eczacı, dış tabibi, sağlık memuru, ebe, hemşire, hastabakacı veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.

II. KORUNAN HUKUKİ YARAR

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal ve ticareti suçu TCK' da Özel Bölümün "Topluma Karşı Suçlar" Üçüncü Kısımının "Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar" Bölümünde düzenlenmiştir.

Ceza Kanunu'nun Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ticareti ve kullanımının suç olarak düzenlenmesi sadece bu maddelerin kişilere zararlı olmasından kaynaklanmamaktadır. Uyuşturucu madde kullanan kişiye ruhsal ve fiziksel zararlar vermekle birlikte kullanan kişinin çocukları yönünden çeşitli zarar ve tehlikeler doğurması, bu tür maddelerin ticaretinin yaygınlaşması ve kaçakçılık suçlarının ortaya çıkması yanında, uyuşturucu bulmak amacıyla, başka suçlar işlemeye yönelmeleri nedeniyle, bu suçlar tüm toplumu ilgilendiren bir tehlike oluşturmaktadır¹³⁰. Burada korunan hukuki yarar, kişi sağlığını ve genel sağlığı korumaktır. Kanun koyucu

¹³⁰ Kurt Şahin.-Kurt Ela, a.g.e, s.42

uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti ve kullanımını suç olarak düzenlemekle, hem kişiyi korumayı hem de toplumu korumayı amaçlamıştır¹³¹.

III. FAIL VE MAGDUR

Suçun kanuni tarifinde yer alan fiil üzerinde hâkimiyet kuran, kanuni tanıma uygun haksızlığı icra eden kişiye suçun faili denmektedir. Türk Ceza Kanunu'nun 188 inci maddesinin 1 inci fıkrasında belirtilmiştir. Buna göre failin belli sıfat, nitelik ve özellik taşıması gerekmez. Hatta failin meşru veya gayri meşru ticaret ile uğraşmış olması da şart değildir. Kanunda geçen “kişi” terimiyle, suçun herhangi bir kimse tarafından işlenebileceği kabul edilmiştir.¹³²

Suçun faili tek kişi olabileceği gibi, birden fazla kişi de olabilir. Bu durumda şartları varsa maddenin 5 inci fıkrasında düzenlenmiş bulunan “örgüt hali” söz konusu olacaktır.

Tüzel kişilerin uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan madde imal ve ticareti suçlarının faili olup olmayacağı konusunda bazı tartışmaların olduğu bilinmektedir.

Tüzel kişilerin suçun faili olup olmayacağı hususu TCK'nun 20. maddesinin 1. fıkrasında; Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulmaz. “2. fıkrasında; “ Tüzel Kişiler hakkında ceza yaptırımını uygulanamaz. Ancak suç dolayısıyla kanund öngörülen tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır.” denilmiştir. Buna göre tüzel kişilerin bu suçun faili olması söz konusu olmayacaktır ve uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun failinin ancak gerçek kişiler olabileceği, faaliyetlerini organları aracılığıyla yürüten tüzel kişilerin, faaliyet gösterdikleri alanla

¹³¹ **Özer Özbek Veli-Nihat Kanbur Mehmet-Doğan Koray-Bacaksız Pınar-İlker Tepe**, *Türk Ceza Hukukunda özel Hükümler*, beşinci Baskı, Ankara-2013, s.709; **Kurt S.-Kurt E.**, a.g.e, s.42-43.

¹³² **Günel**, *Uyuşturucu*, a.g.e, s.59-60; **Kurt Şahin.-Kurt Ela.**, a.g.e, s.45; **Özer Özbek-Nihat Kanbur- Doğan Koray- ilker**,a.g.e, s.713, **Çalışkan** Suat, *Türk ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, Adalet yayınevi, Ankara-2012, s.39.

ilgili bir suç işlenmesi halinde, suçun failinin tüzel kişi değil, suçu oluşturan hareketi yapan gerçek kişinin olacağını görebiliyoruz¹³³.

Suçun maddi unsurlarından biri olan mağdur, ancak sadece gerçek kişiler olabilir. İşlenen her suçta bir mağdur olmakla birlikte, tüm suçlar bakımından devletin mağdur, toplum düzenini bozan suçun her zaman genel menfaati ithal ettiği ifade edilmiştir¹³⁴. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler de sadece kişiler açısından değil, toplum için tehlikelidir. Kişilerin ruh ve beden sağlığı üzerinde ciddi tehlikeler oluşturan, onları toplumdan uzaklaştırıp, topluma karşı bir tehlike unsuru yapan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, etkileri ve neticeleri itibarıyla tüm toplumu ilgilendiren bir sorundur. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin kendi fizyolojisi üzerindeki etkisi sebebiyle genetik bozukluğa kadar gidecek sağlık problemlerinin yanında, uyuşturucu maddelerin kişide meydana getirdiği psikolojik bozukluklar nedeniyle, bu kişilerin suç işlemeye meyilli olmaları, içinde yaşadıkları toplum için tehlike arz etmeleri anlamına gelir ki, bu da bu suçun mağdurunun tüm toplum olduğu sonucunu ortaya çıkartmaktadır¹³⁵.

IV. SUÇUN UNSURLARI

A. TİPE UYGUNLUK

1. Genel Olarak

Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında madde unsur, TCK.188. maddesinin 1 ve 3 fıkralarında düzenlenmiştir. Bu maddenin 1 fıkralarında yer alan maddi unsur, ruhsatsız ve ruhsata aykırı olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ithal veya ihraç edilmesidir. Madenin 3. fıkrasında yer alan madde unsur ise, ruhsatsız ve ruhsata aykırı olarak uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi yurt içinde satmak, satışa arz

¹³³ Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e, s.643-644.

¹³⁴ Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, 7.B., Seçkin, 2008, s.99-100.

¹³⁵ Akkaya Çetin, *Örgüt Suçu Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, Birinci baskı, Adalet yayınevi, Ankara-2010

etmek, başkasına vermek, sevk etmek, nakletmek, depolamak, satın almak, kabul etmek, bulundurmamak tipe uygunluk unsuru oluşturur¹³⁶.

Bu unsur açısından bir fiilin suç teşkil edebilmesi öncelikle, dış âlemde değişiklik yapan hareketin, ceza kanunundaki tipe uygun olmasına bağlıdır. Böyle bir uygunluk varsa fiilin tipik olduğu kabul edilir. Aksi durumda ise fiil tipik veya tipe uygun olmadığından, suç olarak vasıflandırılması mümkün değildir.¹³⁷

Suçun tipiklik unsuru, suçta kanunilik prensibinden farklı olmakla birlikte onun sağlanması açısından büyük önem arz etmektedir. Nitekim örneğin; “kıyasa yol açacak şekilde genişletici yorum yapılamaz” (TCK.m.2/3) şeklindeki yasa hükmünün hayata geçirilebilmesi tipiklik unsuruna yönelik incelemenin doğruluğu ile yakından ilişkilidir. Zira eylem yasa da tanımı yapılan bir suça benzese bile tipik değilse suç oluşturmaz.¹³⁸

2. İmal, ithal, ihraç

a. İmal

Türk Ceza Kanununun 188 inci maddesinin birinci fıkrasında hakkında yaptırım yapılacağı bildirilen ilk seçimlik eylem, uyuşturucunun imal edilmesidir. Kanunda mal eyleminin ne olduğuna ilişkin herhangi bir tanım bulunmamaktadır. Kelime manası itibarıyla imal, ürünün yapılmasında kullanılan hammaddeyi gerekli işlemlerden geçirip üretme şeklinde ifade edilmektedir.¹³⁹

1961 Tek Sözleşmesi'nin birinci maddesi dikkate alındığında üç şekilde uyuşturucu veya uyarıcı madde imali gerçekleşebilir

1. uyuşturucu madde olmayan iki veya daha fazla maddenin kimyasal işlemlerden geçirilerek uyuşturucu madde elde edilmesi,

¹³⁶ Kurt Şahin.-Kurt Ela., a.g.e, s.45-46; Özer Özbek- Nihat Kanbur- Doğan Koray- İlker ,a.g.e, s.713.

¹³⁷ Akkaya Çetin, a.g.e, s.118; Özer Özbek- Nihat Kanbur- Doğan Koray- İlker ,a.g.e, s.713-714.

¹³⁸ Yolcu Ferit, UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇU(TCK m.188), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (yayınlanmış yüksek lisans Tezi), Diyarbakır 2015, s.19-20.

¹³⁹ Zülfü Öner Mehmet, Türk ceza kanun'unda, Uyuşturucu Madde imal, ithal ve ihraç suçları, TBB Dergisi, Sayı 88, 2010, s.114.; Güngör Şener-Kınacı Ali, (Öğreti ve Uygulama ile) Uyuşturucu ve psikotrop Maddelerle ilgili Suçlar, yayınevi, Ankara-2001, s.164, , Günay Erhan, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve ilgili Mevzuat, üçüncü Baskı, Yayınevi Ankara-2005, s.62.

2. uyuşturucu maddenin bazı işlemlerden geçirilerek başka bir uyuşturucu maddeye dönüştürülmesi örneğin ham afyonun morfine ya da eroine dönüştürülmesi,

3. uyuşturucu veya uyarıcı maddenin damıtma, elektroliz, flotasyon gibi yöntemlerle içindeki yabancı maddeler giderilerek arıtılması (saflaştırılması) biçimindedir¹⁴⁰.

imal suçunun oluşması için uyuşturucu madde elde etmek için özel alet ve vasıtalar kullanılması, geniş ve teşkilatlı bir faaliyete girişilmesi şart değildir. İkel yöntemler ve değişik işlerde kullanılan aletlerle de imal mümkündür. Burada önemli olan kullanılan alet ve vasıtaların veya imal yapılan yerle imal için bulunduran maddelerin bu işlem için elverişli olmasıdır. Bunun belirlenmesi uzmanlık gerektirdiği için Adli Tıp Kurumundan ele geçirilen alet ve maddelerin imal edilmek istenen maddenin cinsinin, miktarının, imal yöntemini sorulması gerekmektedir.¹⁴¹

b. İthal

TCK m. 188/1'de düzenlenen ikinci seçimlik hareket ise herhangi bir resmi belgesi olmaksızın yada var olan resmi belgeye aykırı davranarak uyuşturucu ithal etmektedir. İthal etmek kavramı, ülkeler arasında bir ürünün getirilmesi yada satın alınması şeklinde tanımlanmaktadır¹⁴².

İthal yapıldığına dair suçun meydana gelmesi açısından Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin herhangi bir ulaşım biçimiyle ülke sınırlarından geçirilmesi veya gönderilmesi, vücut üzerinde veya boşluklarında taşınmasının bulunmamaktadır. İthal edilen maddenin cinsi suçun oluşması bakımından farklılık arz etmemektedir. Maddenin türü yalnızca uygulanacak ceza açısından önem taşımaktadır¹⁴³.

Yabancı memleketten ülkeye ithal edilen uyuşturucunun gümrük kapılarından saklanarak gizlice Türkiye'ye sokulmasıyla uyuşturucu madde ithal suçu tamamlanmış sayılır¹⁴⁴. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin gümrük kapısı olmayan yerlerden ülkeye sokulmasında, kara sınırı açısından huduttan ülkeye sokulduğunda, hava sınırı açısından

¹⁴⁰ Kurt S-Kurt E., a.g.e, s.48; **Güngör Şener-Kınacı Ali**, a.g.e, s.166-167.

¹⁴¹ Kurt S-Kurt E., s.48, **Günay**, a.g.e, s.63.

¹⁴² **Özer Özbek- Nihat Kanbur- Doğan Koray- İlker**,a.g.e, s.715, **Günay**, a.g.e, s.65.

¹⁴³ Kurt S-Kurt E., a.g.e, s.50; **Zülfü Öner**, a.g.e, s.110-111, **Güngör Şener-Kınacı Ali**, a.g.e, s.175.

¹⁴⁴ **Güenal**, *uyuşturucu*, a.g.e, s.92.

ülkenin hava sahasına dahil olduğunda, deniz sınırı açısından ise ülkenin karasularında dahil olduğunda suç işlenmiş olur.¹⁴⁵

İthal ve kullanma için uyuşturucu veya uyarıcı madde arasında ayırma gitme konusunda suçu işleyen kişinin, suçu neden işlediğine bakılır. uyuşturucu veya uyarıcı madde failin kişisel kullanımı için yurda getirilmiş veya yurt dışına çıkarılmışsa ve uyuşturucu maddenin miktarı, failin ekonomik durumu, uyuşturucu madde bağımlısı olup olmadığı ve daha önce uyuşturucu madde ticareti nedeniyle cezalandırılıp cezalandırılmadığı gibi dışa yansıyan bazı olgulardan hareketle failin uyuşturucu maddeyi kendi kullanımı amacıyla yanında bulunduğu sonucuna varılabiliyorsa, kullanmak maksadıyla bulundurma suçundan dolayı failin cezalandırılması gerekir¹⁴⁶.

c. İhraç

TCK m.188/1'deki son seçimlik hareket herhangi bir resmi belgesi olmaksızın yada var olan resmi belgeye aykırı davranarak uyuşturucu ihraç etmektedir. Madde ihraç etmek suçu, uyuşturucu maddenin, ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak Türkiye'den ülke dışına çıkarılması olarak tanımlanabilir¹⁴⁷. İhraç kavramı sözlükte ise; çıkarma, dışarı atma, yurt dışına mal veya hizmet satma anlamlarına gelmektedir¹⁴⁸.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal ve ihracı ile TCK m.188/3 de düzenlenen bulundurma, nakletme, sevk etme suçları arasındaki ayrımının belirlenmesinde Türkiye'nin siyasi sınırları dikkate alınır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde Türkiye ile bir başka ülkenin siyasi sınırları arasında yer değiştiriyorsa ihraç veya ithal suçları; Türkiye'nin siyasi sınırları arasında yer değiştiriyorsa uyuşturucu veya uyarıcı madde nakli suçu oluşur. İşlenen suçun belirlenmesinde failin kastına bakılır. Özellikle failin uyuşturucu madde ile sınıra yöneldiği durumlarda Yargıtay ihraç suçunun icra hareketlerinin henüz başlamadığı için failin uyuşturucu madde naklinden dolayı cezalandırılması gerektiğini belirtmektedir¹⁴⁹.

¹⁴⁵ Kurt S-Kurt E., a.g.e, s.50.

¹⁴⁶ Yokuş sevik, a.g.e, s.140.

¹⁴⁷ Özer Özbek- Nihat Kanbur- Doğan Koray- İlker, a.g.e, s.716; Güngör Şener-Kınacı Ali, a.g.e, s.190

¹⁴⁸ www.tdk.gov.tr, (31.03.3016).

¹⁴⁹ Tezcan-Erdem-Önok, a.g.e, s.717-718, Özer Özbek- Nihat Kanbur- Doğan Koray- İlker, a.g.e, s.717.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal ve ihraç suçu ile kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçu arasındaki ayırımın yapılmasında failin kastına bakılır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kişinin kullanımı için yurda sokulmuş olduğu hallerde ihraç suçu değil, kullanmak için bulundurma suçu oluřur¹⁵⁰ .

1. Satma, Satışa Arz Etme, Başkalarına Verme, Nakletme, Sevk Etme, Satın Alma Kabul Etme, Bulundurma, Depolama Fiilleri.

TCK. nun 188 inci maddesinin 3 üncü fıkrasında, “Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ÷lke içinde satan, satışa arz eden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran kişi, beş yıldan on beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır” denilmiştir .

Buna göre 3 üncü fıkrada öngör÷len ve suçun oluşması için gerekli hareketler, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satılması, satışa arz edilmesi, başkalarına verilmesi, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması, satın alınması, kabul edilmesi ve bulundurulmasıdır. Maddede öngör÷len hareketler seçimlik olarak öngör÷ldüğünden bu hareketlerden herhangi birinin yapılması halinde fıkrada öngör÷len suç oluşacaktır. 3 üncü fıkrada, suç konusunu oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin, ruhsatsız veya ruhsata aykırı bir şekilde fıkrada öngör÷len hareketlerle işlenmesi halinde suç oluşacaktır. Eğer satılan, satışa arz edilen, başkasına verilen, sevk veya nakledilen, depolanan, satın alınan, kabul edilen veya bulundurulan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ruhsatlı ve ruhsata uygun ise, fıkrada öngör÷len suçlar oluşmaz.

Kişilerin uyuşturucu maddeyi kullanması ya da ticaretini yapması suçları bazı durumlarda birbirinden zor ayrılmaktadır. Sanıkların uyuşturucu madde ticareti yapmadığını, yalnızca kendisinin kullandığını söyledikleri birçok dava mevcuttur.

TCK. nun 188 inci maddesinin 3 üncü fıkrasında suçu oluşturan hareketlerin ÷lke içerisinde yapılması gereklidir. Bu bağlamda, uyuşturucu yada uyarıcı maddenin resmi belge olmadan yada var olan ruhsata aykırı biçimde ÷lke içinde, madde de

¹⁵⁰ Özdemir, a.g.e, s.46.

belirtilen hareketlerle işlenmesi halinde suç oluşacak, bu hareketlerin ülke dışında yapılması halinde suç oluşmayacaktır¹⁵¹.

d. Satma, Satışa Arz Etme ve Satın Alma

Satma, uyuşturucu maddenin maddi bir karşılık ödenerek başka birisine devir edilmesine karşılık gelmektedir. Satışa arz etme, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir bedel karşılığında bir başkasına devredilmek üzere hazırlanmasıdır¹⁵². Satın alma, bir bedel ödemek suretiyle uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kazanç amacıyla satın almaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde satma ve satın alma suçunda maddenin alıcının eline geçmesiyle suç tamamlanır¹⁵³. satma fiilinin gerçekleşmesi için, tarafların satın ve bedel konusunda anlaşması yeterli değildir, aynada zamanda uyuşturucu ve uyarıcı maddenin zilyetliğini, başka bir deyişle fiili hakimiyetin alıcıya geçmesi gerekir¹⁵⁴. Doktrinde Satışa arz etme failin maliki veya zilyedi olduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satmak için satma iradesini açığa vuran herhangi bir davranışta bulunmasıdır. Örneğin satış için pazarlık yapmak, müşteri aramak, kaparo almak gibi hareketler satışa arz olarak da ifade edilmiştir. Satışa arz, satma iradesini açığa vuran herhangi bir hareketin yapılması ile tamamlanır¹⁵⁵.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma suçunun oluşabilmesi için, failin uyuşturucu veya uyarıcı bir maddeyi ticari bir amaçla satın alması gerekir. Failde, alınan uyuşturucu veya uyarıcı madde ile ilgili ticaret kastı saptanamıyorsa bu durumda suçun oluşmayacağı ifade edilmiştir¹⁵⁶.

e. Sevk Etme ve Nakletme

Sevk etmek, sözlükte “göndermek, götürmek” anlamında gelmektedir¹⁵⁷. Uyuşturucu veya uyarıcı bir maddenin bir kimsenin maliki ya da zilyedi tarafından bir

¹⁵¹ **Zülfü Öner**, a.g.e, s.120, **Günay Erhan**, a.g.e, s.79.

¹⁵² **Tezcan-Erdem-Önok**, a.g.e, s.718, **Günay Erhan**, a.g.e, s.40-41.

¹⁵³ **Kurt S-Kurt E.**, a.g.e, s.54, **Günay Erhan**, a.g.e, s.85.

¹⁵⁴ **Akkaya Çetin**, a.g.e, s.34.

¹⁵⁵ **Balcı Murat**, a.g.e,s.174, **Zülfü Öner**, a.g.e, s.125, **Günay Erhan**, a.g.e, s.82.

¹⁵⁶ **Zülfü Öner**, a.g.e, s.133-134.

¹⁵⁷ **Zülfü Öner**, a.g.e, s.129, **Balcı Murat**, a.g.e,s.177.

yerden bir başka yere gönderilmesidir¹⁵⁸. Sevk etme suçunun oluşması için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanma dışında bir amaçla gönderilmesi gerekir. Failin kullanma dışında satma, başkasına devretme vs. gibi bir amacı olması gerekir. Suçun maddi unsuru uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bulunduğu yerden, başka bir yere, bir başkası aracılığıyla gönderilmesi veya yollanması için gerekli icrai hareketlerin yapılmasıdır.

Sevk etme işleminin bedel veya bedelsiz olarak yapılması suçun oluşumu açısından önemli değildir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin posta veya koli taşıyan başka vasıtalarla bir yere gönderilmesi halinde de sevkin bulunduğu kabul edilebilir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin götürüleceği mesafenin uzak veya yakın olmasının suçun oluşması açısından bir önem arz etmez. Uyuşturucu veya uyarıcı bir maddenin sevkinin ülke sınırları içinde olması gerekir. Eğer sevk fiili, ülke dışından ülke içine yapılmışsa ithal, ülke içinden ülke dışına yapılmışsa ihraç suçunun oluşup oluşmadığına bakılmalıdır¹⁵⁹.

Nakletme, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir yerden diğer bir yere taşınmasıdır. Nakletmede Sevkten farklı, uyuşturucu ve uyarıcı maddenin gönderilmesi, yollanması değil, maddenin fail ya da adamları tarafından bizzat götürülmesidir. Uyuşturucu veya uyarıcı bir maddenin naklinin Türkiye içinde bir yerden diğer yere yapılması gerekir. Eğer nakil, yurt dışından yurt içine yapılmışsa ithal, yurt içinden yurt dışına yapılmışsa ihraç suçu oluşacaktır¹⁶⁰.

f. Bulundurma ve Depolama

Bulundurma sözlük anlamı itibariyle; “Var olmasını, hazır bulunmasını sağlamak” anlamına gelmektedir¹⁶¹. Bulundurma, uyuşturucu veya uyarıcı madde

¹⁵⁸ **Tezcan-Erdem-Önok**, a.g.e, s.718,

¹⁵⁹ **Zülfü Öner**, a.g.e, s.129-130, **Balıcı Murat**, a.g.e,s.177

¹⁶⁰ **Tezcan-Erdem-Önok**, a.g.e, s.719, „Bu yönde **Yargıtay** 10. Ceza Dairesinin 2006/174 esas, 2006/8891 karar sayılı 29.06.2006 tarihli bir karar, “ *Dosya kapsamına göre, Sanığın, İran’ın Bazergan şehrinde tanıştığı M.G. isimli şahsın, kendisinden para karşılığı suça konu uyuşturucu maddeyi Doğubeyazıt’a götürmesini istemesi üzerine, bu teklifi kabul ederek 10 paket halindeki suça konu esrarı vücuduna sararak Gürbulak Gümrük kapısından yurda soktuğu ve burada bindiği minibüsle Doğubeyazıt’a gitmekte iken görevlilerce yapılan yol kontrolleri esnasında yakalandığının anlaşılması karşısında, sanığın eyleminin, uyuşturucu madde ithal etmek suçunu oluşturduğu gözetilmeyerek, uyuşturucu madde nakletmek suçundan yazılı şekilde hüküm kurulması*” şeklindedir. BKZ. Legalbank Elektronik Hukuk Bankası .

¹⁶¹ **Zülfü Öner**, a.g.e, s.135.

üzerinde fiili egemenlik ilişkisinin devam ettirilmesini ifade eder. Bu anlamda bulundurma, kesintisiz suç niteliği gösterir¹⁶².

Bulundurma suçunun oluşması için, failin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin maliki olması gerekmez. Bu nedenle, failin tasarruf hakkını kazandığının önemi yoktur. Ayrıca bulundurmanın hangi suretle sağlandığı önem arz etmez, bulundurulan uyuşturucu veya uyarıcı madde çalınmış, bulunmuş veya miras kalmış olabilir¹⁶³.

Bu suçun oluşabilmesi için maddenin kullanma dışında bir amaçla bulundurulması gerekmektedir. Bu amaç satma, satış arz etme, devretme şeklinde ticari amaç olabileceği gibi, başka bir kişiye yardımda bulunma, başka bir kişiyi dolandırmak ya da başkasına iftira etme gibi herhangi bir amaç da olabilir¹⁶⁴. Burada belirtilmelidir ki, bulundurulan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarı kişisel kullanım sınırlarını aşmıyorsa ve failin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullandığı tespit edilmişse, fiil kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçunu oluşturur. Yargıtay, bir kararında kişisel kullanım sınırlarının kişilerin fiziksel ve ruhsal yapısı ile uyuşturucu veya uyarıcı maddenin türlerine göre değiştiğini belirtmektedir. “ Adli Tıp Kurumunca esrar kullananların her defasında bir ila buçuk gram olmak üzere günde üç kez esrar tüketebilecekleri değerlendirilmektedir”¹⁶⁵.

Bu durum Türk Ceza Kanunu'nun 191. Maddesindeki kullanmak amacıyla bulundurma suçu arasındaki farkı tespit etmek için failin amacına ve kastına bakılması gerektiğini göstermektedir¹⁶⁶.

¹⁶² **Tezcan-Erdem-Önok**, a.g.e, s.719.

¹⁶³ **Balcı Murat**, a.g.e, s.184.

¹⁶⁴ **Kurt S-Kurt E.**, a.g.e, s.58.

¹⁶⁵ Y.CGK.26.06.2012,2012/10-294E.2012/253 K.

¹⁶⁶ **Tezcan-Erdem-Önok**, a.g.e, s.720; *Sanık hakkında uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan mahkumiyet hükmü kurulmuştur. Sanığın ele geçen uyuşturucu maddeleri kullanmak için bulundurduğuna dair savunmasının aksine, satma ya da başkasına temin etme gibi kullanma dışında bir amaç için bulundurduğuna veya diğer sanığın, hakkında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen şahsa uyuşturucu maddeyi verme eylemine iştirak ettiğine ilişkin, kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil olmadığı, eyleminin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu gözetilmelidir. Sanık hakkında uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan mahkumiyet hükmü kurulması isabetsizdir.* “ Yar.10.CD.,04.03.2016,2015/5833 E.2016/631 K

Depolama , uyuşturucu veya uyarıcı maddenin herhangi bir yerde tutulması olarak açıklanmıştır¹⁶⁷. Maddedeki anlamı itibariyle uyuşturucu veya uyarıcı maddenin failin kişisel kullanımını hariç herhangi bir nedenle (satma, devretme, ihraç, vs.) bir yerde tutulmamasını ifade eder.

Suçun maddi unsuru uyuşturucu veya uyarıcı maddenin herhangi bir yerde kullanım dışında bir amaç için saklanmasına veya tutulmasına ilişkin icrai hareketlerdir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanım dışında bir amaçla bir yerde tutulmaya başlandığı anda suç tamamlanır. Suçun oluşması açısından failin depolanan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin maliki olmasının bir önemi yoktur. Fail başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi depolasa dahi suç oluşur. Failin depolama karşılığında ücret alıp, almamasının veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin depolandığı yerin faile ait olup, olmamasının suçun oluşumu açısından bir etkisi yoktur¹⁶⁸.

g. Netice

Uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddenin imal ve ticareti suçunda “imal, ithal, ihraç, satma, sevk etme, nakletme, depolama ve satın alma” hareketi suçun gerçekleşmesi bakımından yeterli sayılmış, bu hareketlerden ayrı bir neticenin gerçekleşmesi aranmamıştır. Bu itibarla inceleme konusu suç tipi “sırf hareket suçu” niteliği taşımaktadır.

B. HUKUKA AYKIRILIK

Suç oluşturan fiilin uyuşturucu maddelerin imalatı ve ticarinde gerçekleşmesi ruhsat vb. resmi bir belge olmaksızın yada var olan resmi belgeye aykırı faaliyetlerin bulunmasını gerektirmektedir¹⁶⁹. Tıbbi amaçlar ile bilimsel çalışmalar paralelinde resmi belgeye dayanarak, devlet denetiminde TMO yapılan uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti, bu maddelere gereksinim duyan hastalara doktor kontrolünde verilmektedir¹⁷⁰.

¹⁶⁷ Sevdim, a.g.e, s.145, Tezcan-Erdem-Önok,, a.g.e, s.719.

¹⁶⁸ Uzuntok, a.g.e, s.265.

¹⁶⁹ Akkaya Çetin, a.g.e, s.52.

¹⁷⁰ Tuncer Arzu, a.g.e, s.77-78, Akkaya Çetin, a.g.e, s.52, Tezcan-Erdem-Önok, a.g.e, s.721.

C. KUSURLULUK

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ithal, ihraç suçlarının oluşması için genel kast yeterli olup başkaca herhangi bir saik aranmamıştır. Failin suç konu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu bilmesi ve TCK. 188. maddesine göre, fiilleri isteyerek ve bilerek yapması gerekli ve yeterlidir. Fail uyuşturucu veya uyarıcı madde ruhsatsız ve ruhsata aykırı olarak imal, ithal, ihraç veya da kullanma dışında satma, alma, bulundurma, nakletme, başkasına verme, satışa arz etme, depolama, kabul etme iradesinin bulunması yeterlidir¹⁷¹ .

TCK.'nın 30 uncu maddesinin 1 inci fıkrasında; “failin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hali saklıdır” denmektedir. Aynı şekilde failin çalıştığı kimya fabrikasında imalata katılmış olmasına rağmen mamulün uyuşturucu nitelikte olduğunu bilmemesi halinde TCK.nun 30. Maddesi gereğince hatasından yararlanır. Çünkü fail burada bilerek ve isteyerek uyuşturucu madde imal etmemektedir.

Keza kimyager olan failin çalıştığı fabrikanın uyuşturucu madde imal etme iznine sahip olduğunu düşünerek uyuşturucu madde imali halinde problem, hataya ilişkin kurallar çerçevesinde çözümlenir. Fail bu halde hukuka uygunluk sebebinin varlığında hataya düşmüş olduğundan kasten hareket etmiş kabul edilmeyebilecektir.

Kanunumuz kullanma maksadıyla bulunduran kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin zilyedi haline geliş sebebi açısından bir ayırım yapmamış, sadece fiili hakimiyet tasarruf imkanının bulunup bulunmadığına bakmıştır. Bu böyle olunca, kullanma maksadıyla uyuşturucu maddeyi bulunduran kişi, bunu bir yerde bulmuş olabileceği gibi, ithal etmiş, başkasından satın almış veya devralmış hatta bizzat imal etmişte olabilir. Bu itibarla, kanunumuzun sisteminde zilyetliğin sebebine değil de, sadece zilyetlik durumuna itibar edilmiş bulunmaktadır. Böyle olunca imal olunan madde, miktar itibariyle bunu imal edenin kişisel kullanımına yeterli olacak derecede ise ve imal edenin zilyetliğinden çıkmamışsa, 188/1 inci maddede sözü edilen imal gerçekleşmez¹⁷² .

¹⁷¹ Kurt Ş-Kurt E., a.g.e, s.62-63, Günal, uyuşturucu,a.g.e, s.103.

¹⁷² Balıcı Murat, a.g.e, s.142-143.

V. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜS BİÇİMLERİ

A. TEŞEBBÜS

İmal, ithal ve ihraç suçları uyuşturucu madenin imal, ihraç veya ithal edilmesiyle suç tamamlanır. Suça teşebbüsün oluşabilmesi için icrai hareketlerin başlamış olması gerekir¹⁷³. TCK. nun 35 inci maddesi anlamında teşebbüsten bahsedilebilmesi için, doğrudan doğruya icra hareketlerine başlanması gerekir. Buna göre; imal fiili yönünden teşebbüs için failinin uyuşturucu ve uyarıcı madde imal edilebilecek bir maddeyi hazır etmesi, uyuşturucu ve uyarıcı madde imali için elverişli alet ve yöntemle imale başlaması gerekir¹⁷⁴. Yargıtay'ın teşebbüs aşamasında kalan suçlara ilişkin birçok örnek kararı mevcuttur¹⁷⁵.

Bu suçun maddi konusu başlı başına uyuşturucu veya uyarıcı etkisi olmayan maddelerdir. Madde gerekçesinde de, suçun konusunun uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddeler olduğu ve bu maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmadıkları ifade edilmiştir. Bu fıkradaki imalden kasıt uyuşturucu veya uyarıcı etkisi olmayan maddelerin, uyuşturucu veya uyarıcı madde imalinde kullanılmasıdır. Ancak, TCK. nun 188 inci maddesinin 1 inci fıkrasındaki imalin konusu ise, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerdir. Suçun hareketleri, uyuşturucu ve uyarıcı maddenin başka bir uyuşturucu ve uyarıcı maddeye dönüştürülmesi, uyuşturucu maddenin içindeki yabancı maddelerin giderilerek veya ayrıştırılarak saflaştırılmasıdır.¹⁷⁶

Burada bu maddelerin zaten uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğu ve bunların bulundurulmasının TCK. nun 188/3 üncü maddesinde suç olarak düzenlendiği, bu nedenle imale teşebbüsün olmayacağı yönündeki eleştirinin de failin kastı göz önüne alındığında geçerliliği yoktur. Zira, failin kastı uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurmaya değil, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imaline yönelmiştir. Yine bu durumda, imale teşebbüs ve bulundurma veya nakletme olmak üzere tamamlanmış iki

¹⁷³ **Tezcan-Erdem-Önok**, a.g.e, s.727, **Günel**, *uyuşturucu*,a.g.e, s.93.

¹⁷⁴ **Zülfü Öner**, a.g.e, s.178

¹⁷⁵ “... esrarı imha etmek suretiyle ihraca teşebbüs suçundan rücuuna imkan bulunması da henüz belirlenmiş olmasına göre esrar bulundurmaktan ceza tayini gerekirken sanık hakkında yazılı şekilde hüküm tesisi kanuna aykırıdır...” 5.CD. 14.11.1964, 21964/639 E., 1964/3406 K.

¹⁷⁶ **Günel**, *uyuşturucu*, a.g.e, s.94

suçun oluşacağı ve TCK. nun 44 üncü maddesindeki fikri içtima kurallarına göre daha ağır olan eylemden dolayı ceza verilmesi de söz konusu olacağından eylemin imale teşebbüs olarak kabul edilmesi gerekir.¹⁷⁷

Gümrük kapısı olmayan yerlerden hava, kara, yada deniz yoluyla Türkiye'den uyuşturucu madde ihraç suçuna teşebbüs mümkün değildir. Sınır dışında geçilmesiyle suç tamamlanır. Sınır geçilmemiş ise, eylem o asamaya kadar tamamlanan bulundurma veya sevk etme yada nakletme suçunu oluşturur¹⁷⁸.

TCK m.188/3 de düzenlenen suçlar bakımından ise; uyuşturucu maddenin satışı suçunda maddenin alıcının eline geçmesinden önceki aşamada satma suçu tamamlanmış olmasa da kanunda ayrıca suç olarak düzenlenen satışa arz suçu tamamlanmış olur. Satma suçuna teşebbüs mümkün görünmemektedir. Başkasına uyuşturucu veya uyarıcı madde temininde maddenin kişinin eline geçmesinden önceki aşamada teşebbüsten söz edilebilir. Bulundurma halinde madde kişinin tasarruf sahasına henüz girmemiş ise teşebbüs hali söz konusu olur. Satın alma, nakletme , sevk etme, depolama, başkasına verme, kabul etme fiilleri yönünden de teşebbüs mümkündür¹⁷⁹.

B. İŞTİRAK

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun niteliğinin, özgü suç niteliği taşımaması sebebiyle nedeniyle herkes suçun faili olabilir. Bu nedenle bu tür suçlara iştirak mümkündür. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının genellikle birden fazla kişi tarafından işlendiği nazara alındığında, suçun örgütle işlenmesi hali dışındaki tüm durumlarda TCK. nun 37 ile 41 inci maddeleri arasında düzenlenen iştirak söz konusu olacaktır. Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraca azmettiren kişi TCK. nun 38 inci maddesinde düzenlenen azmettirmeden sorumlu olacağı gibi, suçun işlenmesi için kusur yeteneği olmayan kişileri kullanan kimselerde 37 inci madde gereğince fail olarak cezalandırılacaklardır. Yine uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunu işleyen kimseye, 39 uncu maddede yardım olarak nitelendirildiği şekilde, suç işlemeye teşvik etme, suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra

¹⁷⁷ **Zülfü Öner**, a.g.m, s.129,

¹⁷⁸ **Akkaya Çetin**, a.g.e, s.69, **Zülfü Öner**, a.g.m, s.130-131, **Kurt Ş-Kurt E.**, a.g.e,s.53

¹⁷⁹ **Özdemir**, a.g.e, s.68-69, **Akkaya Çetin**, a.g.e, s.71-72.

yardımda bulunacağını vaat etme halinde yardım eden sıfatıyla sorumluluk doğacaktır.¹⁸⁰.

C. İÇTİMA

Başka bir suçla beraber de işlenebilen uyuşturucu / uyarıcı madde ticareti suçu örneğin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin üretilmesinden kazanılan parayı meşrulaştırmaya dair eylemlerde bulunulursa, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal suçu ile birlikte kara paranın aklanması suçu işlenmiş olur.¹⁸¹

Fail 3 üncü fıkrada öngörülen hareketlerle birlikte 1 inci fıkrada öngörülen hareketlerden birini yaparak bu fıkrayı da ihlal ederse, artık ortada iki eylem vardır ve fail her iki eylemden de sorumlu olacak ve gerçek içtima kuralları uygulanacaktır.¹⁸²

Failin aynı suç işleme kararı altında birden fazla suç işlemesi halinde zincirleme suç söz konusu olacaktır. TCK. nun zincirleme suç başlıklı 43 üncü maddesinin 1 inci fıkrası bu bağlamda söz konusu olacaktır.¹⁸³

Buna göre fail, aynı suç işleme kararına bağlı olarak uyuşturucu madde imal ve ticareti suçunu birden fazla işleyecek olursa, suçun mağduru belirli bir kişi değil, 'kamunun sağlığı' olduğundan zincirleme suç kuralları uygulanabilir¹⁸⁴. Aynı suç işleme kararına bağlı olmak koşuluyla, failin her defasında maddede öngörülen hareketlerin aynısını yapmasına gerek yoktur. Fail aynı suç işleme kararıyla ilk durumda uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi imal, ikinci durumda da ithal etmişse zincirleme suç ilişkisine girebilirler¹⁸⁵. Fakat imal veya ithal edilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, daha sonra 188 inci maddenin 3 üncü fıkrasında düzenlenen suçların da konusu olması halinde, Yargıtay'ın da belirttiği gibi, bu durumda ihlal edilen her iki madde gereğince gerçek içtima kuralları uygulanarak ve fail her iki suçtan da sorumlu olacaktır¹⁸⁶.

¹⁸⁰ Zülfü Öner, a.g.e, s.186, Uzuntok, a.g.e, s.209, Sevdım, a.g.e, s.171.

¹⁸¹ Zafer, a.g.e, s.23.

¹⁸² Tezcan-Erdem-Önok, a.g.e, s.728.

¹⁸³ Günay, a.g.e, s.72, Tezcan-Erdem-Önok, a.g.e, s.728-729.

¹⁸⁴ Uzuntok, a.g.e, s. 213.

¹⁸⁵ Tezcan-Erdem-Önok, a.g.e, s.729.

¹⁸⁶ Uzuntok, a.g.e, s. 214.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları için öngörölen yaptırımların ağır olması nedeniyle, kimi zaman, bu maddelerin düşmanlık veya öç almak gayesi gibi nedenlerle başkalarının bu suçu işlediği iddiası ile iftira edilmesi eylemlerinde kullanıldığına rastlanılmaktadır 765. Maddenin 2. Fıkrasında öngörölen suçun nitelikli halinin, yani iftira suçunun uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılarak yapılması halinde failin hangi suçlardan sorumlu tutulacağı önemlidir.

Yargıtay bu konuyla ilgili olarak eski tarihli verdiği kararlarda ilk önceleri failin kastının iftira amacına yönelik olduğunu, fikri içtima kurallarının olayda uygulanamayacağını, failin sadece iftira suçundan cezalandırılması gerektiğini belirtmiştir. Yargıtay'ın bu kararını, failin kastının iftira amacına yönelik olduğunu, belki fikri içtima kurallarının uygulanmasının düşünölebileceğini, fakat her iki suçtan ceza verilmemesi gerektiğini ifade ederek destekleyen bir görüşte ileri sürölmüştür.

Ancak bu husus daha sonra Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararına da konu olmuştur. Söz konusu kararda, özel daire ile yerel mahkeme arasındaki uyuşmazlık, her iki eylemden dolayı verilecek cezanın tespitine ilişkindir. Yerel mahkeme, tedarik ettiği uyuşturucu maddeyi daha sonra hasmının evine koyup polise ihbarda bulunan sanığın hem uyuşturucu temin suçundan hem de iftira suçundan cezalandırılması gerektiğini belirtmiş, özel daire ise bu durumda fikri içtima kuralları gereğince daha ağır cezayı gerektiren uyuşturucu madde temin suçundan hüküm kurulması gerektiğinden yerel mahkemenin hükmünü bozmuştur. Ceza Genel Kurulu, bu durumda fikri içtimada aranan “tek fiil” unsurunun varlığının bu olayda düşünölemeyeceğini, bir suç işlemek için diğer bir suç işlenmesi halinde bu fiillerden ilki ötekinin unsurlarından veya ağırlatıcı eylemlerinden sayılmadığı hallerde gerçek içtima kurallarının uygulanacağını belirterek yerel mahkeme direnme hükmünü onayarak, iftiranın uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılarak yapılması halinde hem uyuşturucu madde suçundan hem de iftira suçundan cezalandırılacağını ifade etmiştir

VI. YAPTIRIM

Türk Ceza Kanunu md.188 de hüküm altına alınan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ithal veya ihraç suçu ile ilgili para cezası ve hapis yaptırımlarının uygulanacağı belirtilmektedir¹⁸⁷. Bu maddede yer alan diğer ifadelerde suçlar ile ilgili öngörülen yaptırımlar seçimlik nitelikte değildir. TCK md.189'da, bu suçların tüzel kişilerin gerçekleştirdiği faaliyet bağlamında gerçekleştirilmesi durumunda, tüzel kişi ile ilgili bu suçlar nezdinde güvenlik önlemlerine de hüküm verileceği ifade edilmiştir.¹⁸⁸

Türk Ceza Kanunu md.188 birinci fıkrada bahsi geçen suça ilişkin yer alan minimum hapis cezası 10 yıl ve 20.000 günden az olmayacak şekilde adli para cezası yaptırımları uygulanmaktadır¹⁸⁹. Yine aynı maddenin beşinci fıkrası çerçevesinde bu suçları örgüt dahilinde işleyen yada dördüncü fıkra bağlamında kokain, morfin, esrar veya baz morfin maddi konu olduğu suçlarda cezaların %50 oranında artırılacağı belirtilmektedir. Bununla birlikte aynı maddenin sekizinci fıkrası doğrultusunda sağlık sektöründe görev alan kişilerce bu suçların işlenmesinde de verilecek cezalar %50 oranında artırılmaktadır.

Genel bir değerlendirmede bulunulacak olunursa, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları açısından yasalarda belirtilen yaptırımların suçu caydırıcı düzeyde olduğu belirtilebilir. Yasa yapıcı söz konusu maddelerin toplum için meydana getirdiği tehlikeyi dikkate alarak verilecek cezalar ile ilgili sınırları yüksek tutmakta, yargılamayı gerçekleştiren hakime bu cezaları verme noktasında sınırlı olmayan yetki ile donatılmıştır.¹⁹⁰

VII. SORUSTURMA VE KOVUSTURMA

TCK md. 188 birinci, üçüncü ve yedinci maddelerine düzenlenen hükümler çerçevesinde görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinde yargılaması yapılan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının yine aynı maddenin beşinci fıkrasında

¹⁸⁷ **Sevdim** , a.g.e,s.205.

¹⁸⁸ **Zülfü Öner**, a.g.e, s.199.

¹⁸⁹ **Zülfü Öner**, a.g.m, 136.

¹⁹⁰ **Zülfü Öner**, a.g.e, s.201-202, **Akkaya Çetin**, a.g.e, s.92.

suçun kurulmuş bir örgütün faaliyeti kapsamında gerçekleştirilmesine dair düzenlemeler yer almaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının örgüt dahilinde işlenmesi halinde, Adalet Bakanlığınca verilecek teklif doğrultusunda HSYK tarafından yargılama alanı olarak birden fazla ili içerisine alacak biçimde tespit edilecek illerde görevli ağır ceza mahkemelerinde yargılanmaktadır.¹⁹¹

TCK md. 13 birinci fıkrada, bahsi geçen suçların vatandaş yada vatandaş olmayanlarca Türkiye’de işlenmesi durumunda ülkemiz kanunlarınca işlemlerinin gerçekleştirileceği bildirilmiştir. Ülke dışında gerçekleştirilen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında ise CMK md. 14 de düzenlenen hüküm gereği, eğer soruşturulması ve kovuşturulması ülkemizde yapılması gerekiyorsa CMK md. 13 gereğince işlem yapılması gerekmektedir. Söz konusu kural genel bir kural olmakla birlikte Cumhuriyet savcısı, sanık veya şüphelinin talebi doğrultusunda Yargıtay’ca suçun meydana geldiği yere mesafe olarak en yakın yerde olan mahkemeye yetki tanınabilmektedir. Bununla birlikte söz konusu suçlarda şüpheli yada sanığın yakalandığı yer Türkiye dışı ise, Türkiye’de ikamet etmemiş ise ve belli bir adresi bulunmuyorsa yine Adalet Bakanlığının talebi ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından gerçekleştirilecek başvuru doğrultusunda yetkili mahkeme Yargıtay’ca tespit edilecektir. Yabancı ülkelerde yer alarak diplomatik bağışıklıktan faydalanan ülkemiz kamu görevlilerinin gerçekleştirdikleri suçtan ötürü Ankara mahkemesi yetkilendirilmiştir.¹⁹².

¹⁹¹ **Akkaya** Çetin, a.g.e, s.94

¹⁹² **Sevdim** , a.g.e, s.228, **Uzuntok**, a.g.e, s.247-248.

SONUÇ

Uyuşturucu ve uyuşturucu maddelerin kullanımı köklü bir geçmişe sahiptir. Öncelikli olarak tıbbi amaçlı kullanılan bu maddeler, insan fizyolojisine ve duygu dünyasına derin yaralar açtığından fark edilmesi ile birlikte bu amacından uzaklaştırılarak kullanımının dahi yasaklandığı bir noktaya gelmiştir.

Özellikle Güney Amerika bölgesinde uyuşturucu ve uyuşturucu madde kullanımı oldukça yüksek bir düzeydedir. Bireysel kullanımındaki etkilerinin gözlemlenmesi sonucu hemen her ülke vatandaşlarını ve toplum düzenini koruma amacı ile yasalar çerçevesinde bu maddelerin kullanımını yasaklamışlardır. Ancak yüksek kazanç elde etme amacı ile Güney Amerika bölgesinde yüksek düzeyde uyuşturucu ve uyuşturucu madde kaçakçılığında bahsetmek mümkündür. Uygulanan yasalar yeterli düzeyde olmamakta, insanları suça teşvik eden, ölümlere neden olan bu maddeler, yüksek ücretler karşılığında tedarik edilmekte ve tüketicilere ulaştırılmaktadır. Bağışıklık sistemini çökerten bu maddeleri bir kez deneyenler dahi tekrar kullanım adına bu ücretleri karşılamayı kabul etmektedir. Özellikle genç yaşta eğitimsiz ya da zengin bireylerin eğilim gösterdiği bu maddeler kaygı uyandırıcı düzeyde kullanım oranlarına ulaşmaktadır.

Uyuşturucu ve uyuşturucu madde tedrikçileri yüksek ücretlerle bu tedariki sağlamaktadır. Dünya genelinde suç örgütlerinin finansman kaynakları incelendiğinde bu yöntemin tercih edildiğine rastlanmaktadır. Yani uyuşturucu ve uyuşturucu madde kullanımı yalnızca kullanan bireye ya da çevresine zarar vermek ile sınırlı kalmayarak uluslararası suç örgütlerine de finansman olmaktadır. Dünya genelinde hızla artış gösteren suç oranları ve artan suç örgütü sayısı göz önüne alındığında da durumun ciddiyetinin farkına varılmaktadır.

Suç örgütlerinin artan eğilimleri ile dünya coğrafyasındaki dağılımları da artış göstermektedir. Bu durumda ulusal ya da bölgesel çözümler yeterli olmamaktadır. Bununla birlikte bu örgütlerin en önemli finansman aracı olan uyuşturucu ve uyuşturucu

madde ticaretinin önüne geçilebilmesi adına da ulusal ya da bölgesel çabalar yeterli olmamaktadır. Bu çabaların ulusal ya da bölgesel olması da başlı başına büyük bir hatadır. Hem terör hem uyuşturucu madde kullanımı hem de uyuşturucu madde ticareti uluslararası bir sorundur ve ülkelerin bu konuda ortak hareket etmelerinde yarar vardır. Yarardan da öte bu ortak hareket bir zorunluluk halini almıştır.

Uyuşturucu ve uyuşturucu madde üretimi, dağıtımı, tüketimi ve ticareti noktasında yasalar nezdinde ülke sınırlarımız içerisinde de kapsamlı bir çalışma ihtiyacı duyulmuş ve bu doğrultuda da yasal çalışmalar geliştirilmiştir. Ancak bahsedildiği üzere yasal çalışmalar tek başına yeterli olmamaktadır. Kullanım oranlarının düşürülmesi amacı ile elbette tedarik önüne geçilmesi faydalı bir yöntemdir ancak yeterli değildir. Toplum bilincinin artırılması ile birlikte bireysel taleplerin önüne geçilebilir ise süreç başarıya ulaşacaktır.

Ülkemizde de uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin meydana getirdiği tehlikeyi bertaraf etme adına bir çok yasal düzenleme yapılmıştır. En son 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren ve inceleme konumuzu oluşturan 5237 sayılı TCK. nun 188 inci maddesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde imali ve ticareti suçları düzenlenmiştir. Ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları ile diğer bazı suçların soruşturulması ve kovuşturulmasına ilişkin yeni bazı düzenlemeler getirilmiştir. TCK. ndaki ve diğer kanunlardaki düzenlemeler dikkate alındığında uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanımı ve yasadışı olarak dolaşımını engelleme adına yapılan bu düzenlemelerin yerinde ve yeterli olduğunu söylemek mümkündür.

Ülkemizde toplum bilincini arttırmak amacı ile konuya ilişkin seminerlerin sayısı hızla artmaktadır. Bildiriler dağıtılmakta, okullarda dergilerde, televizyonlarda konuya ilişkin bilgilendirme çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Buna rağmen ülkemizde uyuşturucu ve uyuşturucu madde kullanımında artış görülmektedir. Bu artışta siyasi sorunların etkisinden bahsetmek mümkündür. Özellikle komşu ülkelerde yaşanan sorunlar ve sınır güvenliğinin yeteri düzeyde sağlanamaması sonucu ülkeye giren uyuşturucu madde miktarında önemli artışlar tespit edilmektedir. Bu artışlar da maddelerin kullanıldığı coğrafyada da kullanıcı profillerinde de artışın meydana gelmesine neden olmaktadır.

Bununla mücadelede ilk olarak uyuşturucu madde kavramının yanında uyarıcı madde kavramının da 188 inci maddede düzenlenen suçların konusunu oluşturması, bazı maddelerin uyuşturucu özelliğinin olması yanında, diğer bazı maddelerin uyarıcı etkisinin bulunduğu dikkate alındığında, suçun kanunilik ilkesi uyarınca böyle bir düzenlemenin yerinde olduğu söylenebilir..

TCK. nun 188 inci maddesinde, bu suçlar için getirilen cezai yaptırımların suçun işlenmesini engelleme adına, yeterli ağırlıkta olduğunu, yaptırım olarak hem hapis hem de adli para cezasının öngörülmesini gerekçede de ifade edildiği gibi, kazanç elde etmek amacıyla işlenen bu suçlarda, ne kadar kazanç elde edildiği belirlenemediği gibi, elde edilen kazancın müsaderesi de çoğu zaman mümkün olmadığından, yerinde bir düzenleme olarak görülmektedir.

Maddede hapis ve adli para cezasının alt ve üst sınırları arasındaki oranın geniş tutulması nedeniyle, somut olayın özelliğine göre cezanın belirlenmesi açısından hakime takdir hakkı bırakılmasını önemli buluyoruz. Yine kanun koyucunun uyuşturucu veya uyarıcı maddenin meydana getirdiği tehlikeyi bertaraf etmek ve yayılmasını engellemek için, her türlü işleme engel olmak amacıyla, suçun maddi unsurunu oluşturan hareketleri kazuistik yöntemle tek tek ve geniş bir şekilde ifade etmesi de, bu suç açısından yerinde bir düzenleme olmuştur.

Ayrıca, bu suçlar açısından TCK. nun 55 inci maddesiyle getirilen kazanç müsaderesi ve 60 ncı maddeyle getirilen, suçun tüzel kişiliğin faaliyetleri dolayısıyla veya tüzel kişiliğin organları tarafından işlenmesi halinde, hem tüzel kişiliğin faaliyetinin iptal edilmesi hem de müsadere hükümlerinin suçtan yararına gelir elde edilen tüzel kişinin malvarlığı açısından da söz konusu olması, bu suçla mücadele de etkinliği arttıracaktır. Bununla birlikte, daha önce de belirttiğimiz gibi, ticaret kelimesinin, 188 inci maddede suç olarak öngörülen bütün hareketleri ifade etmediği, maddede suç olarak öngörülen hareketlerin bedelsiz de yapılabileceği göz önüne alındığında, madde başlığının ticaret yerine “temin” veya “sağlama” olarak değiştirilmesi, anlam bütünlüğü açısından yerinde olacaktır. 188 inci maddenin 2 nci fıkrasının anlatımından mahsubun yapılabilmesi için failin, uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç fiilinin diğer ülke açısından ithal olarak nitelendirilmesi gerektiği, aksi takdirde mahsubun yapılmayacağı gibi bir sonuç çıkmaktadır. Bu durumun giderilmesi

ve haksız sonuçlara sebebiyet verilmemesi için, 2 inci fıkraya “ihraç edilmiş uyuşturucu madde nedeniyle yabancı bir ülkede hüküm verilmişse” ibaresinin eklenmesinin, kanunkoyucunun amacına daha uygun düşeceği söylenebilir.

188 inci maddenin 3 üncü fıkrasında, bulundurma eyleminin yanında depolamanın da suçu oluşturan hareketler arasında sayılmasını, aynı fıkroda bulundurma hareketinin de suç olarak ifade edilmesi nedeniyle bir tekrar olarak görmekteyiz. Zira, her ne kadar bu suçun çok büyük miktardaki uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satışından önce bu maddelerin saklanması biçiminde gelişen durumlar için düzenlendiği ifade edilmiş ise de; özellikle bulundurma suçu ile depolamanın aynı cezai yaptırıma tabi tutulmasının yanında depolama ile bulundurma suçunun aynı unsurlara sahip olması dikkate alındığında, bulundurma hareketinin depolamayı da içerdiği, bu nedenle tekrarlanmasının lüzumu yoktur.

188 inci maddenin 4 üncü fıkrasında, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin eroin, kokain, morfin ve baz morfin olması hali cezayı artıran bir nitelikli unsur olarak öngörülmüştür. Daha öncede ifade ettiğimiz gibi, bir kısım uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri şiddet sebebi sayıp, bir kısmının dışarıda bırakılmasının, bu maddelerin diğerlerine oranla daha tehlikeli olma nedenine dayandırmak ve maddeler arasında böyle bir ayırım yapmak uygun değildir. Özellikle, LSD gibi, şiddet sebebi olarak öngörülen uyuşturucu veya uyarıcı maddeler kadar, kullanıcı üzerinde etkisi olduğu tespit edilen uyuşturucu veya uyarıcıların bu kapsama alınmamasının yanlış olduğunu, bu nedenle daha şiddetli ve zararlı etkisi olan uyuşturucu maddeler ve sentetik uyuşturucuların kapsam dışında tutulmasının kanun koyucunun amacı ile çeliştiğini ve hukuki yararlarla bağdaşmadığını düşünmekteyiz. Bu nedenle, bu tür maddelerin özellikleri itibariyle, genel çerçevesinin belirlenmesi, özellikle gelişen teknolojik imkanlar nedeniyle neredeyse her gün yeni sentetik uyuşturucu ve uyarıcıların üretildiği göz önüne alındığında, kanunilik ilkesine aykırı olmayacak ve yorumla genişletemeyecek şekilde bir düzenleme yapılması gerekmektedir.

188 inci maddenin 5 inci fıkrasında, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâli, cezayı artıran bir nitelikli unsur olarak kabul edilmiştir. Ancak kanun koyucunun ve Yargıtay'ın verdiği kararlarda, örgütün tanımını yaparken, diğer

unsurların yanında, örgütün üyeleri arasında bir hiyerarşik ilişkinin var olması şartını aramaları, özellikle birden fazla kişiler tarafından toplu işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları açısından, artık bu artırım maddesinin uygulanmasını neredeyse imkansız hale getirmiştir. Niteliği itibariyle uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının genelde birden fazla failer tarafından işlendiği, birden fazla kişinin var olmasının bu suçun işlenmesini daha da kolaylaştırdığı düşünüldüğünde, failerin sayısı itibariyle “iştirak kavramını aşan durumlarda ve diğer unsurları da varsa örgütten dolayı cezanın artırılmasını, örgütü; bir yapılanma olarak anlamak gerekeceğini, diğer unsurları itibariyle var olan birlikteliği örgüt olarak nitelendirmek için illa hiyerarşik ilişkiyi aramanın maksada uygun düşmeyeceği söylenebilir.

Bunun yanında daha önceki kanun döneminde, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının aralarında teşekkül olmaksızın birden ziyade kimse tarafından toplu olarak işlenmesi hali cezayı artıran nitelikli unsur olarak öngörülmüştü (765 sayılı TCK m. 403/8). Fakat yeni düzenlemede suçun birden fazla kişi tarafından işlenmesi hali cezayı artıran bir nitelikli unsur olarak sayılmamıştır. Buna karşın kanunda, çeşitli suçlar açısından, suçun birden fazla kişi tarafından işlenmesi cezayı artıran bir nitelikli unsur olarak öngörülmüştür (m. 102/3-d, m. 106/2-c, m. 109/3-b, m. 116, m. 117, m. 118, m. 149/1-c, m. 265/3). Kanunkoyucunun yukarıdaki suçlar açısından suçun birden fazla kişi tarafından işlenmesini cezayı artıran bir nitelikli unsur olarak öngörüp, genelde suçun işlenmesini kolaylaştırdığı için birden fazla kişi tarafından işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında öngörmemesini bir tezat olarak görüyoruz. Bu nedenle 188 inci maddedeki düzenlemeye cezayı artıran bir nitelikli unsur olarak “suçun birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi” halinin getirilmesinin yerinde olacağını düşünülmektedir.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde fail hem imal ve ticaret suçlarından hem de 220 inci maddede düzenlenmiş olan suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Oysa bileşik suçu düzenleyen 43 üncü maddenin gerekçesinde, bu tür suçlarda, suçu oluşturan araç suçtan dolayı ayrıca ceza verilmeyeceği, dolayısıyla cezaların içtimaî hükümlerinin uygulanmayacağı açıkça belirtilerek bu konuda meydana gelen bir kısım yanlış uygulamaların bundan böyle

giderilmesi amacı güdüldüğü belirtilmiştir. Fakat buna rağmen uygulamada bileşik suç kavramı ihlal edilerek faile iki ceza verilmektedir. Fail bileşik suç durumunda suçun nitelikli halini işlediği için kanunda öngörülen ceza verilmesi gerekecektir. Faile ayrıca diğer suçtan dolayı da ceza vermek tek fiil nedeniyle faili iki defa cezalandırmak anlamına gelecektir. Bu nedenle uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, bileşik suç kuralları gereği sadece uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun nitelikli halinden dolayı ceza verilmesi gerekir, ayrıca 220 inci maddede düzenlenmiş olan suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan ceza verilmemesi gerekmektedir.

188 inci maddenin 6 ncı fıkrasında suçun konusunu oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde ifadesi muğlak bir ifadedir ve özellikle 1 ve 3 üncü fıkralarda öngörülen suçların konusunu oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ile karşılaştırıldığında, her ikisinin de aslında aynı nitelikte olduğu görülecektir. Zira 1 ve 3 üncü fıkralarda öngörülen suçların konusunu oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin, bu maddeleri kullananlar açısından nasıl etkileri varsa, 6 ncı fıkrada ifade edilen uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü maddenin de kullananlar açısından aynı etkileri vardır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, nasıl kullanıcıların merkezi sinir sistemi üzerinde uyuşturucu, uyarıcı veya hallusinojenik etki gösterek fiziksel ve psikolojik bağımlılık meydana getirip, zamanla maddeye karşı tolerans ve maddenin alınmadığı durumlarda yoksunluk belirtileri oluşturuyorsa, 6 ncı fıkrada ifade edilen uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde de kullanıcı üzerinde az veya çok aynı etkilere sebebiyet vermektedir. 6 ncı fıkrada her ne kadar bu tür maddelerin üretiminin resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından suçun oluşacağı belirtilmişse de, bu husus da fıkranın düzenlenme gayesini açıklamaz. Burada kast edilen maddeler tedavi amaçlı olarak üretilen ve reçete ile satılan ilaçlardır. Ancak uyuşturucu bir madde olan morfin TCK. nun 188 inci maddenin 1 ve 3 üncü fıkralarının konusu olan bir uyuşturucu maddedir. Buna rağmen morfin tıpta tedavi amaçlı olarak kullanılmakta ve özellikle bazı hastalıklarda ağrı kesici ve sakinleştirici olarak doktor kontrolüyle ve kırmızı reçete ile satılabilmektedir ki, bu durum uygulamada karışıklığa yol açacaktır. Bu nedenle 1 ve 3 üncü fıkraların yanında böyle bir düzenlemeye gerek yoktur.

188 inci maddenin 8 inci fıkrasında cezayı artıran bir nitelikli unsur olarak öngörülen meslek grupları arasında “sağlık hizmeti veren” ifadesinin bulunmasını, kavramın nasıl anlaşılması gerektiği ve bu ifadenin kapsamı gibi konular düşünüldüğünde suçun kanunilik ilkesi açısından sakıncalı buluyoruz. Zira fıkroda ifade edilen diğer meslek gruplarından ne anlaşılması gerektiği ve bunların kapsamı bellidir. Ancak “sağlık hizmeti veren” ifadesi çok geniş bir ifadedir. Bu açıdan bakıldığında fıkroda bir ağırlatıcı neden olarak öngörülen “sağlık hizmeti veren” ifadesinden suçun kanunilik ilkesi gereği, ya ne anlaşılması gerektiği belirtilmeli yani kapsamı ortaya konulmalı veya bu ifadenin fıkra metninden çıkarılması gerekmektedir..

Genel olarak TCK. nun 188 inci maddesinde öngörülen uyuşturucu veya uyarıcı imal ve ticareti suçuyla ilgili düzenlemenin, bu suçlarla mücadele açısından özellikle yaptırımları yönüyle etkili olacağını, ancak yukarıda saydığımız ve maddenin düzenlenmesi açısından eksiklik olarak ifade ettiğimiz eleştirilerin giderilmesinin de gerektiğini söylemek mümkündür.

Söz konusu suç unsuru olan ticari işlemde yarar sağlayanların önüne geçilmesi için kesinlikle tüm dinamikleri ile dikkate alınan, donanımlı bir hukuk mekanizması çalışmalarına gereksinim vardır. Uyuşturucu sorunu, yalnızca ülkemizin sorunu olmamaktadır. Uyuşturucu ve uyarıcı madde problemi küresel bir sorundur. Bu bağlamda gerçekleştirilecek hukuki mücadele de diğer ülkelerle birlikte, işbirliği içerisinde olunması gerekmektedir. Bu durum, söz konusu soruna uluslararası boyutta tepki verilmesi anlamına gelmektedir. Uyuşturucu imal ve ticaretinin önüne geçilmesi noktasında bu dayanışmanın etkili olması yalnızca ülke bazlı sorunun çözümüne göre daha fazla etkili olabilmektedir.

KAYNAKÇA

AKBULUT İlhan, “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, IÜHFM, Türkan Rado’ya Armağan Sayısı, C.LV, S.3, 1997.

AKKAYA Çetin, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, İkinci Baskı, Adalet yayınevi Ankara-2013.

AKKAYA Çetin, Örgüt Suçu Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Birinci baskı, Adalet yayınevi, Ankara-2010.

ANDREB Yakzahbo, [http://www.journaldutchad.com/article .php?aid=357](http://www.journaldutchad.com/article.php?aid=357), 15/11/2010.

ARKAN, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, 8. Bası, Ankara 2006.

Büyül Larousse, Sözlük ve Ansiklopedisi , C. 23, Milliyet Yayınları, İstanbul 1992.

BAKICI Sedat, “Uyuşturucu Madde Suçları”, Adalet Dergisi, Yıl 75, S.6, Kasım-Aralık 1984.

BALICI Murat, Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara 2009 .

Cf. aussi G. Gras et al. Toxicomanie au Datura metel : dépistage rapide de la drogue, in Médecine d’Afrique noire, n° 3, 1980.

Çalışkan Suat, Türk ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Adalet yayınevi, Ankara-2012

Dönmezer Sulhi, “Uyusturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusunda Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelismeler” İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını, Kubalı’ya Armagan, Yıl 8, Sayı 11, 1974.

Dictionnaire médical, La toxicomanie se définit par la consommation de substances susceptibles d’entraîner une dépendance physique et/ou psychique. Ces substances, habituellement appelées « drogues » ont pour effet de modifier le psychisme.

Fin Ceza Kanununun 50. Bölüm V. Kısım, İngilizce metni:
<http://www.legislationline.org/countries/country;> (Er. T. 21.10.2016)

Güenal Yılmaz, Uyuşturucu Madde Suçları, iş Matbaacılık ve Ticaret, Ankara 1976.

Gündel ahmet, 5237 Sayılı TCK'da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Ankara, 2009.

Gueye M- Omais M., op. cit., p. 155

Güngör Şener-Kıncı Ali, (Öğreti ve Uygulama ile) Uyuşturucu ve psikotrop Maddelerle ilgili Suçlar, yayınevi Ankara-2001.

Günay Erhan, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlar ve ilgili Mevzuat, üçüncü Baskı, Yayınevi Ankara-2005.

H. Bergeron. Sociologie de la drogue. Collection Repères. Ed. La découverte. Paris 2009.

Hakan Hakeri, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 7.B., Seçkin, 2008.

Koptagel Günsel, “Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Kullanımının Sosyo-Psikolojik Dinamizması”, IÜHFM, C. XLV-XLVII, S.1-4, İstanbul 1982.

Kurt Şahin-Kurt Ela, Uygulamada Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Suçları ve ilgili Mevzuat Adalet yayınları, Ankara 2007.

Kocasakal, “Yeni Çin Ceza Kanunu”, prof.Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul-2004,

Les incriminations de trafic de stupéfiants le fait de diriger ou d'organiser un groupement ayant pour objet la production, la fabrication, l'importation, l'exportation, le transport, la détention, l'offre, la cession, l'acquisition ou l'emploi illicites de stupéfiants, www.inpes.sante.fr/CFESBases/catalogue/pdf/660.pdf , Avril-2004, page.25.

M. L. Adelekan, La consommation des drogues chez les élèves de l'enseignement secondaire a N'Djamena (Tchad) d'après leurs propres déclarations, in Bulletin des Stupéfiants, nOT 1 et 2, 1989.

Özdemir Niza , Türk ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde suçları, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü(yayınlanmış Yüksek lisans Tezi) İzmir 2009.

Özbek Veli Özer -Nihat Kanbur Mehmet-Doğan Koray-Bacaksız Pınar-İlker Tepe, Türk Ceza Hukukunda özel Hükümler, beşinci Baskı, Ankara-2013.

Saka, Reşat, Uyuşturucu Maddeler, Afyon-Morfin-Eroin-Esrar-Kokain Hakkında Milli ve Milletlerarası Hukuki ve Sosyal Durum, İstanbul 1948.

Sevdim Ali Erdem, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde imal ve ticareti suçu, Ankara,2014.

Süheyl Donay, Ceza Yargılama Hukuku, 2. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, Eylül 2012.

Saka, Reşat, Uyuşturucu Maddeler, Afyon-Morfin-Eroin-Esrar-Kokain Hakkında Milli ve Milletlerarası Hukuki ve Sosyal Durum, İstanbul 1948.

TOMUŞ, H.L., “Uyuşturucu, uyarıcı ve hayal yaratıcı maddeler”, Ankara.1990.

Tuncer Arzu, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve kullanılmasına ilişkin suçlar , Sosyal bilimler Enstitüsü, Doctorat tezi Nisan 2011

TOUPTA Boguena , Discours de l'ancien Ministre de la Santé à la « Journée nationale sur la santé mentale ».N'Djamena, le 22 février 2007.

Unesco, doc. fmr/ed/scm/86/204 (fnulad), p. 19

Uzuntok Mesut, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Marmara Üniversitesi, Sosyol Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora tezi, İstanbul-2008

T. Asuni, Rôle du généraliste. Nigeria : problèmes et perspectives, in G. Edwards, A. Arif, Les problèmes de la drogue dans leur contexte socioculturel, Genève, oms, 1982.

Tezcan Durmuş-Erdem Mustafa Ruhan-Önok R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 12. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2015.

Yaşar Yusuf, Öğreti ve Yargıtay Uygulamalarına göre Türk Ceza Kanunu'unda Uyuşturucu veya Uyarıcı madde Temini ve Ticareti Suçları, Birinci Baskı, yayınevi Ankara-2012.

Yolcu Ferit, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde imal ve ticareti suçu (TCK m.188), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (yayınlanmış yüksek lisans Tezi), Diyarbakır 2015.

YOKUŞ SEVÜK Handan, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına ilişkin Suçlar, Seçkin Yayınları, Ankara 2007.

Diğer Kaynaklar:

www.emcdda.europa.eu, (05.01.2016).

www.inpes.sante.fr/CFESBases/catalogue/pdf/660.pdf , *Avril-2004*.

www.legislationonline.org/documents/section/criminal-codes-country/30,
(16.01.2016).

www.russian-criminal-code.com, (31.12.2015).

www.china.org.cn/english/government/207320.hm, (01.01.2016).

www.fmprc.gov.cn/ce/cgvienna/eng/dbtyw/crimelaw/t209043.htm,
(02.01.2016).

<http://www.journaldutchad.com/article>, 15/11/2010

www.inpes.sante.fr/CFESBases/catalogue/pdf/660.pdf , *Avril-2004*.

<http://www.kirklareli.pol.tr/uyusturucu.asp> , 07.04.2007

www.yargitay.gov.tr, (19.01.2016).

www.tdk.gov.tr, (31.03.3016).

<http://www.kazancihukuk.com>, (05,06,2014).

<https://www.mpicc.de/shared/data/pdf/paoli.pdf>, Erişim Tarihi: 20.10.2016.



ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Brahim Mahamat Saleh Chekhadine
Tez Adı	Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde imal ve ticareti Suçları
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Tez Danışman(lar)ı	Yrd.Doç. Dr Timuçin Köprülü
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) izni	<input type="checkbox"/> Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum <input type="checkbox"/> Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum <input checked="" type="checkbox"/> Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama izni	<input type="checkbox"/> Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin Veriyorum

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih :06.10.2016

İmza :

